

INDEX 339202

NOTATKI

KWARTALNIK TOWARZYSTWA NAUKOWEGO PŁOCKIEGO

PŁOCKIE

Płock

1/246

2016

ISSN 0029-389X

INFORMACJA DLA AUTORÓW

Materiały do „Notatek Płockich” prosimy przysyłać w 1 egzemplarzu (wydruk komputerowy wraz z płytą CD), napisanym zgodnie z normą (tj. 30 wierszy na stronie, 65 znaków w wierszu, bez poprawek), maksymalna objętość 15 stron wraz z przypisami.

Prosimy również o krótka informację Autora o sobie: wykształcenie, tytuł lub stopień naukowy, miejsce zatrudnienia, telefon i adres e-mail do wiadomości redakcji.

Artykuły prosimy zaopatrzyć w abstrakt w języku polskim o objętości do 250 znaków oraz zestawienie słów kluczowych (nie więcej niż 5).

Prosimy o dołączenie, po przypisach, tytułu artykułu i „Summary” w języku angielskim o objętości do 300 znaków.

Informujemy, że wydrukowanie artykułu uwarunkowane jest uzyskaniem pozytywnej recenzji wydawniczej.

Redakcja „Notatek Płockich”

Na okładce: Oficyna dworska w Ciechomicach z XIX w.
Rys. Paweł Tencer

Skład i druk:
Wydawnictwo i Poligrafia „IWANOWSKI”
09-407 Płock, ul. Dziewiarska 7
Tel. (0-24) 26-36-593
e-mail: wydawnictwo@iwanowski.com.pl

PŁOCK NOTICES

SCIENTIFIC SOCIETY OF PŁOCK
(published since July 1956)

1/246
JANUARY – MARCH
2016

EDITORIAL BOARD

WIESŁAW KOŃSKI
(EDITOR-IN-CHIEF)

KRYSZYNA STASZEWSKA
(EDITORIAL SECRETARY)

MAŁGORZATA DUCH
(LANGUAGE EDITOR)

GRZEGORZ GOŁĘBIEWSKI

AGNIESZKA KRZĘTOWSKA
(STATISTICAL EDITOR)

ANDRZEJ JERZY PAPIEROWSKI

RENATA WALCZAK

SCIENTIFIC COUNCIL

PROF. DR HAB. SC. ZBIGNIEW KRUSZEWSKI
(CHAIRMAN)

REV. PROF. DR HAB. AMANTIUS AKIMJAK (Slovakia)

PROF. DR HAB. ROMUALD BRAZIS (Lithuania)
DR MARIAN CHUDZYŃSKI

REV. PROF. DR HAB. MICHAŁ M. GRZYBOWSKI

PROF. DR HAB. SC. JANUSZ ZIELIŃSKI
PROF. DR HAB. SC. DANIELA ŻUK

EDITORIAL ADDRESS:

pl. Narutowicza 8
09-402 Płock

tel. (0-24) 262-26-04, 366-99-50

e-mail: notatkiplockie@gmail.com
www.tnp.org.pl

NOTATKI PŁOCKIE

KWARTALNIK TOWARZYSTWA
NAUKOWEGO PŁOCKIEGO
(published since July 1956)

1/246
STYCZEŃ – MARZEC
2016

KOLEGIUM REDAKCYJNE

WIESŁAW KOŃSKI
(REDAKTOR NACZELNY)

KRYSZYNA STASZEWSKA
(SEKRETARZ REDAKCJI)

MAŁGORZATA DUCH
(REDAKTOR JĘZYKOWY)

GRZEGORZ GOŁĘBIEWSKI

AGNIESZKA KRZĘTOWSKA
(REDAKTOR STATYSTYCZNY)

ANDRZEJ JERZY PAPIEROWSKI

RENATA WALCZAK

RADA NAUKOWA

PROF. NADZW. DR HAB. INŻ. ZBIGNIEW KRUSZEWSKI
(PRZEWODNICZĄCY)

KS. PROF. DR HAB. AMANTIUS AKIMJAK (Słowacja)

PROF. DR HAB. ROMUALD BRAZIS (Litwa)
DR MARIAN CHUDZYŃSKI

KS. PROF. DR HAB. MICHAŁ M. GRZYBOWSKI

PROF. DR HAB. INŻ. JANUSZ ZIELIŃSKI
PROF. DR HAB. INŻ. DANIELA ŻUK

ADRES REDAKCJI:

pl. Narutowicza 8
09-402 Płock

tel. (0-24) 262-26-04, 366-99-50

e-mail: notatkiplockie@gmail.com
www.tnp.org.pl

LIST OF CONTENTS

SPIS TREŚCI

PATRYK ZIELIŃSKI THE MARIAVITES AND THE MARIAVITE DENOMINATION IN „MAZUR” IN THE PERIOD OF 1906-1915.....	3
WIESŁAW KOŃSKI NOTIFICATION REGARDING SCIENTIFIC MAGAZINES LIST.....	9
MICHAŁ TRUBAS PŁOCK BATTALION OF LAND DEFENSE (1966-1972)	10
KRZYSZTOF BUCZKOWSKI DETERMINATION OF TRANSPORT PREFERENCES OF THE RESIDENTS OF PŁOCK AS AN ELEMENT OF THE URBAN MOBILITY PLAN	20
LIST OF REVIEWERS IN 2015	25
ANNA KALETA, BOGDAN KAŻMIERCZAK, KRZYSZTOF OLEJNICKI THE BREEDING POPULATION OF ROOK CORVUS FRUGILEGUS IN THE LAND OF PŁOCK.....	26
MAREK BOROWSKI, KAZIMIERZ PISKORZ PREVENTION MEASURES CONCERNING THE SIGNS OF SOCIAL MALADJUSTMENT TAKEN BY THE MUNICIPAL POLICE IN PŁOCK FROM THE PERSPECTIVE OF ITS EMPLOYEES ON THE EXAMPLE OF ALCOHOL ABUSE.....	31
DANIELA ŻUK 45 TH ANNIVERSARY OF PŁOCK DOCTORAL SCIENTIFIC SOCIETY	37
REVIEWS ELŻBIETA SZUBSKA-BIEROŃ, PŁOCK IN THE PRESS OF THE NAZI PARTY (NSDAP) IN THE 1939-1945 PERIOD (Rev. Grzegorz Gołębiowski)	46
MICHAŁ MARIAN GRZYBOWSKI, THE LEGACY AND TRADITION OF THE OLDER SCHOOL IN PŁOCK (Rev. Donata Gurzyńska-Bociek)	50
CHRONICAL THE COMMEMORATION CEREMONY OF THE 195 ANNIVERSARY OF THE FOUNDATION OF PŁOCK SCIENTIFIC SOCIETY (1820-2015) Maciej Wróbel	52
OUR AUTHORS	55
FROM THE MOURNING CARD MIECZYŚŁAW KRÓLIKOWSKI PHD, ENG. (1929-2016) Daniela Żuk	56
BIBLIOGRAPHY OF MAZOVIAN PŁOCK FOR THE PERIOD 1 I – 31 III 2015	57

PATRYK ZIELIŃSKI MARIAWICI I MARIAWITYZM NA ŁAMACH „MAZURA” W LATACH 1906-1915.....	3
WIESŁAW KOŃSKI KOMUNIKAT W SPRAWIE WYKAZU CZASOPISM NAUKOWYCH	9
MICHAŁ TRUBAS PŁOCKI BATALION OBRONY TERYTORIALNEJ (1966-1972)	10
KRZYSZTOF BUCZKOWSKI BADANIE PREFERENCJI TRANSPORTOWYCH PŁOCCZAN JAKO ELEMENT PLANU MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ	20
LISTA RECENZENTÓW ZA ROK 2015	25
ANNA KALETA, BOGDAN KAŻMIERCZAK, KRZYSZTOF OLEJNICKI POPULACJA ŁĘGOWA GAWRONA CORVUS FRUGILEGUS NA ZIEMI PŁOCKIEJ	26
MAREK BOROWSKI, KAZIMIERZ PISKORZ DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE PRZEJAWÓW NIEDOSTOSOWANIA SPOŁECZNEGO PROWADZONE PRZEZ STRAŻ MIEJSKĄ W PŁOCKU W PERCEPCJI JEJ PRACOWNIKÓW NA PRZYKŁADZIE NADUŻYWANIA ALKOHOLU.....	31
DANIELA ŻUK 45 LAT SEMINARIUM DOKTORANCKIEGO TOWARZYSTWA NAUKOWEGO PŁOCKIEGO.....	37
RECENZJE ELŻBIETA SZUBSKA-BIEROŃ, PŁOCK NA ŁAMACH LOKALNEJ PRASY NSDAP 1939-1945 (Rec. Grzegorz Gołębiowski).....	46
MICHAŁ MARIAN GRZYBOWSKI, DZIEDZICTWO I TRADYCJE NAJSTARSZEJ SZKOŁY PŁOCKIEJ (Rev. Donata Gurzyńska-Bociek)	50
KRONIKA OBCHODY 195. ROCZNICY UTWORZENIA TOWARZYSTWA NAUKOWEGO PŁOCKIEGO (1820-2015) Maciej Wróbel	52
NASI AUTORZY	55
Z ŻAŁOBNEJ KARTY DR INŻ. MIECZYŚŁAW KRÓLIKOWSKI (1929-2016) Daniela Żuk	56
BIBLIOGRAFIA MAZOWSZA PŁOCKIEGO ZA OKRES 1 I – 31 III 2015 R.	57

MARIAWICI I MARIAWITYZM NA ŁAMACH „MAZURA” W LATACH 1906-1915

Abstrakt

Rok 1906 był dla Płocka szczególnie ważny. W tym roku mariawici wypowiedzieli posłuszeństwo biskupom i rozpoczęli organizację nowego wyznania. W tym samym czasie, w odpowiedzi na to wydarzenie, powstał tygodnik religijno-społeczny „Mazur”. Jednym z jego zadań było krytykowanie mariawitów i wykazywanie błędów w ich naukach. W latach 1906-1915 ukazało się na łamach „Mazura” wiele artykułów podejmujących ten temat. Redakcja nie zawsze podawała sprawdzone informacje. Często opierano się na plotkach oraz insynuacjach. Szczególną niechęcią darzono założycielkę schizmy Marię Franciszkę Kozłowską. Często konfrontowano ze sobą dwie postacie: dobrego katolika i złego mariawitę. Mimo początkowych sukcesów mariawityzm nie zagroził pozycji Kościoła katolickiego w Królestwie Polskim. W związku z coraz słabszą pozycją sekty z roku na rok malała ilość artykułów na jej temat. Od połowy roku 1914 większość miejsca w tygodniku poświęcono sprawom wojny światowej.

Słowa kluczowe: mariawici, mariawityzm, „Mazur”, redakcja, Kościół katolicki

Mariawityzm i jego historia nieodłącznie związany jest z Płockiem. To w tym mieście zapoczątkowany został ruch, który wstrząsnął wspólnotą katolicką w Królestwie Polskim. Spór ten zakończył się ekskomuniką papieską i wyłączeniem mariawitów z życia polskiego Kościoła.

Źródłem konfliktu był brak podporządkowania się mariawitów wyższej hierarchii duchowieństwa i uznania objawień założycielki ruchu Marii Franciszki Kozłowskiej¹. Początkowo lekceważony, ruch ten zdobywał sobie wielu nowych wyznawców. Pierwsze lata istnienia były najlepsze w jego całej historii. Według samych mariawitów ich liczba w roku 1906 miała wynosić od 150 do 200 tysięcy ludzi². Należy zauważyć, że mariawici zyskiwali najwięcej swoimi hasłami odnowienia Kościoła, zlikwidowaniem opłat za posługi religijne i prowadzeniem liturgii w języku polskim. Różnego rodzaju obietnice i krytyka Kościoła trafiała głównie do mieszkańców wsi i części proletariatu³.

Kościół katolicki zareagował na te wydarzenia z opóźnieniem. Pierwsze głosy krytyczne na temat mariawitów zostały natomiast wyrażone publicznie przez prasę. Były to wydawnictwa religijne oraz konserwatywne. Do tej pory kwestia odbioru mariawityzmu w prasie polskiej nie była dostatecznie zbadana. Jest to wyraźna luka w badaniach problematyki mariawityzmu, ale również prasoznawczej⁴. Materiały ówczesnych gazet są niezbędne do poznania odbioru schizmy w środowisku katolickim i konserwatywnym. Prasa była głosem nie

tylko redakcji czy autorów artykułów, ale również osób, które podzielały te poglądy i je wspierały poprzez zakup gazet. Płock był jednym z większych ośrodków polskiej prasy⁵. Na początku XX wieku ukazywały się tu m.in. tytuły takie jak: „Miesięcznik Pasterski Płocki”, „Echa Płockie i Włocławskie”, „Echa Płockie”, „Głos Płocki”, „Płocczanin” oraz „Mazur”. Kwestia mariawityzmu pojawiała się na ich łamach dosyć często. Jednym z najbardziej znanych pism płockich był „Mazur”.

Publikacja ma na celu przedstawienie poglądów redakcji pisma w latach 1906-1915. Rok 1906 to okres rozwoju mariawityzmu i rozpoczęcia otwartego konfliktu z Kościołem. Jest to również data rozpoczęcia działalności wydawniczej przez „Mazura”. Rok 1915 wiąże się z zajęciem Płocka przez Niemców i zanikiem artykułów prasowych na temat mariawitów.

Pierwszy numer pisma ukazał się 8 marca 1906 roku. Natomiast swoją działalność zakończyło ono 12 kwietnia 1918 roku. Pierwszym jego redaktorem był ks. Adam Pęski⁶. Pismo skierowane było do katolików, a jego cel został sformułowany w jego tytule i nocie redakcyjnej: „»Mazur«. Tygodnik popularno-religijno-społeczny. Wychodzi w czwartki każdego tygodnia. Wszystkich, którym na sercu leży nasza wiara święta i oświata ludu, prosimy o rozszerzanie »Mazura«”. Tytuł pisma mógł wprowadzać w błąd, ponieważ nie chodziło o mieszkańców Mazur, lecz o Mazowsze. Redakcja wyjaśniła to tak, że „»Mazur« idzie [...] jako swój do swoich –

do Mazurów. W mazowieckiej bowiem stolicy – wydrukowany, [...] mazurskiej też ziemi całej sprawy przede wszystkim chce mieć na oku”⁷.

„Mazur” był skierowany do ludności ceniącej tradycję. Odbiorcą mieli być ludzie niezamożni. Stąd było to jedno z najtańszych pism w Królestwie w początkowych latach działalności. Jego prenumerata kosztowała 1 rubla 40 kopiejek⁸. Celem pisma była edukacja ludu, walka z zabobonami oraz polemika z przeciwnikami jego profilu⁹. Jego powstanie wiąże się również z czasem wypowiedzenia posłuszeństwa wyższej hierarchii duchownej przez mariawitów. Hasła walki z fałszywą nauką czy edukacja ludu były właśnie związane z późniejszą sektą¹⁰. „Mazur” zamieszczał na swoich łamach wiele artykułów poświęconych mariawitom. Nigdy nie były one przychylne czy nawet neutralne. Chęć powstrzymania wpływów mariawityzmu była motywacją do często bez pardonowych ataków na ten ruch. Nierzadko zamiast spokojnej polemiki używano języka agresywnego, a nawet sięgano po niesprawdzone, często nieprawdziwe informacje. Z drugiej strony należy zauważyć jak wielki był to cios dla Kościoła w Królestwie Polskim w okresie tak trudnym dla społeczeństwa.

Artykuły o mariawitach poruszały tematy związane z założycielką sekty, reakcją czytelników na ich działalność, nawróceniami z mariawityzmu na katolicyzm, funkcjonowaniem sekty w Płocku i okolicach, ich domniemanymi cudami, a także podawano informacje lub całe artykuły z innych gazet. Już w trzecim swoim numerze „Mazur” informuje o wypadkach w Strykowie pod Łodzią oraz walkami o kościół w Lesznie¹¹. Całą winą za „krwawe zabójstwo pięciu niewinnych ludzi” zostali obarczeni mariawici¹². Oskarżono ich ponadto o profanację kościoła w Lesznie i pobicie tamtejszych księży. Pierwszy raz zasugerowano, że mariawici byli prowadzeni przez ducha szatańskiego. W związku z tym, aby ukazać mariawitów jako wrogów chrześcijaństwa zacytowano odpowiednie fragmenty Pisma Świętego¹³. Pisma o profilu religijnym dość często wykorzystywały fragmenty Biblii, aby poprzeć swoje tezy¹⁴. Mariawityzm w artykule jest porównany do drzewa, które daje złe owoce. W tym przypadku tymi owocami były: „mordy, zabójstwa i nienawiść”¹⁵. Jednocześnie apelowano o porzucenie tego ruchu i nawrócenie się.

Sprawa strykowski została ukazana w sposób jednostronny. Nie dociekano, dlaczego spór wybuchł i kim były ofiary. W podobnym konserwatywnym nurcie prasowym wydarzenia te wyglądały inaczej. W artykule „Słowa” z 1907 roku można było przeczytać, że zginął jeden katolik, 2 mariawitów

i 4 katolików zostało rannych¹⁶. Była to więc duża rozbieżność z ustaleniami „Mazura”.

Ważnym punktem w komentarzach o mariawityzmie w gazecie były listy otwarte oraz opowiadanie osoby, która nawróciła się i odrzuciła nauki mariawitów. W pierwszym z listów parafianie z Skępska nawoływali do opamiętania się i nawrócenia. Dodatkowo podkreślone zostało to, że były to osoby świeckie. Miało to zwrócić uwagę szerszej grupy ludzi, a nie tylko tych najbliższych związanych z Kościołem. W tekście zostają przywołane argumenty patriotyczne i religijne. Podkreślano to, że ojczyzna ma ogromne trudności związane z aktualną jej pozycją. Tymczasem mariawici niszczyli jedność narodową i dążyli do bratobójczej a nawet religijnej walki. Przywołane zostały największe dla Polaków świętości takie jak: Bóg, papież, Matka Boska, rodzina, święci i patroni Polski, groby bliskich oraz święte obrazy Matki Boskiej Częstochowskiej, Ostrobramskiej i Skępskiej. Nadawcy tego listu powołując się na nie wzywali mariawitów do ukorzenia się przed biskupami i powrotu na łono Kościoła.

Kolejne listy miały związek ze sprawą sądową w której uczestniczyła Kozłowska¹⁷. Osoba powołana na świadka, podpułkownik Mikołaj Przyjemski, publicznie stwierdził, że nie zna jej na tyle dobrze, aby poświadczyć jej historię życia¹⁸. W liście tym padały mocne oskarżenia pod adresem mateczki i mariawitów. Nadawca stawiał zarzuty o niemoralne prowadzenie się księży, wymyślane na sposobną chwilę cuda, bogactwo i tajemniczość Kozłowskiej oraz uzależnianie od siebie ludzi, a nawet dzieci. Wszystkie były przedmiotem ataków w artykułach najrozmaitszej prasy Królestwa Polskiego. Należy dodać, że list napisał człowiek, który utracił syna właśnie na rzecz mariawityzmu. Tekst przepełniony jest raczej złością, a nie bólem po stracie. Człowiek ten nie chciał, aby jego nazwisko było łączone w jakikolwiek sposób z Kozłowską, bo mogłoby to doprowadzić do zohydzenia względem społeczeństwa¹⁹. Znamienne jest jednak to, że nadawca listu znał Kozłowską. Natomiast ona powołując go na świadka w procesie musiała mieć do niego zaufanie. Zachowanie byłego podpułkownika może dowodzić tego, że do pewnego momentu godził się na udział syna w zgromadzeniu. Jednak z chwilą schizmy i początku ataków na mariawitów zmienił radykalnie zdanie. Jest to oczywiście jedna z teorii, która ukazywałaby chociażby siłę oddziaływania prasy na postrzeganie mariawitów w społeczeństwie.

W tonie oburzenia został napisany kolejny list. W tym przypadku również Bronisława Porawska oraz jej siostra Helena zostały powołane na świadków

w tym procesie. One także nie zgadzały się na udział w nim, gdyż jakoby nie znały mateczki. Porawska tłumacząc swoje stanowisko pisała, że „imię czyste i niesplamione chcę ponieść do grobu, czyż więc mogę jako świadek występować w sprawie, która wstręt budzi?”²⁰. To był kolejny przykład wyparcia się znajomości z Kozłowską. Wyraźnie postawiono w listach tezę, że łączenie kogoś z mariawitami powodowało konieczność obrony i wyparcia się tych związków.

Ważnymi artykułami są również te świadczące o nawróceniu się z mariawityzmu na katolicyzm. Sądząc po ich ilości w różnego rodzaju prasie, redakcje miały nadzieję, że takie świadectwo mogło poskutkować na kolejne osoby²¹. Z takiego założenia wyszedł również „Mazur”. Początkowo opublikowane zostało krótkie oświadczenie pewnej pani Popkowskiej²². Osoba ta przyznała się do błędu przynależności do mariawitów i do obrony tego ruchu. Autorka poprzestała na tym i prosiła o modlitwę i przebaczenie.

Dużo ciekawsze i dłuższe jest „Opowiadanie nawróconego mankietnika”²³. Ukazało się ono w kolejnych czterech numerach gazety. Nie jest ono podpisane. Jedynie pod opowiadaniem figuruje podpis „chłop”. Jest ono sporządzone w formie rozmowy dwóch osób – redaktora i nawróconego mariawity – chłopca. Ich spotkanie zaowocowało zwierzeniem się jednego z nich. Sposób rozmowy i używane zwroty utwierdzały czytelnika w tym, że jednym z rozmówców jest włościanin. Wskazuje się, że jest on niepiśmienny oraz zarabiający na dworze pana²⁴. Chłop był mariawitą przez krótki okres. Swoją decyzję o przystąpieniu do schizmy tłumaczył brakiem wiedzy oraz stanowczości w tym względzie dworu. Przyznaje, że chłopci poszli za panami w tej sprawie, bo „skoro mądrzy podpisali, to głupi lecieli jak mucha do miodu”²⁵. Jednakże dwór szybko wycofał się ze złożonych zobowiązań, a chłopci zostali pozostawieni sami sobie. Dodatkowym aspektem była skuteczna propaganda mariawitów, szczególnie w kwestii finansów. Mieli oni nie brać pieniędzy za posługę kapłańską jak robili do tej pory księża katolicy. Jednak chłop zaznaczył, że są to kłamstwa, ponieważ „duchowny mankietnik nie bierze jawnie, ale bierze po kryjomu. To strasznie sprytny naród. Każą płacić różne składki bez liku”²⁶. Autor artykułu starał się przez to udowodnić, że w rzeczywistości mariawici pobierają znacznie więcej pieniędzy aniżeli sami księża katolicy. Jednocześnie legitymizował samą ideę opłat, ale wykazywał obłudę sekciarzy.

Sprawa strykowski utrwaliła w prasie pogląd, który przedstawiał mariawitów jako ludzi agresywnych

i opornych wobec argumentów drugiej strony. Ten sam schemat został powielony w opowiadaniu. Jeden z katolików, którzy nie przeszli na stronę nowego wyznania, miał być zastraszany, a nawet planowano go zaatakować²⁷. Redaktor wyciągnął z tego wniosek, że „gdyby ich było dużo tych mankietników, to gotowi by tak zrobić, jak za czasów Nerona, o którym tak dużo napisał Sienkiewicz”²⁸. Użyto w tym porównaniu popularnej powieści, aby zastraszyć ludność. Neron był przecież szaleńcem i mordercą chrześcijan. Takie zestawienie mogło raczej wywołać nienawiść aniżeli strach.

Mankietnicy²⁹ według opowiadania dopuścili się porwania księdza z parafii radzywińskiej, ale później go wypuścili³⁰. Chłop opowiadał, że ich duchowny mariawicki ciągle prowokował ludzi do ataku na katolików, a także samych katolików. Katolicy jednak nie odwzajemniali agresji³¹. Ze spokojem i modlitwą przyjmowali całą sytuację. W związku z utratą kościoła na rzecz mariawitów modlili się w małej kapliczce. Jednak do rozlewu krwi było blisko kiedy mariawici chcieli usunąć katolickiego księdza z miejscowości. Sprowokować ich do tego miał biskup Kowalski, który chciał odwiedzić swoich wiernych³². Dzięki szybkiej reakcji katolików nie dopuszczono do ataku na księdza. Sami mankietnicy mieli uciec na widok katolików. Dodatkowo przed pościgiem i pogromem ocaliło ich małżeństwo katolickie. Ponoć wcześniej znieważane przez mariawitów teraz pokazało prawdziwą wiarę chrześcijańską i zatrzymało wściekłych chłopów. Katolicy okazali się odważni, miłośni i rozsądni w przeciwieństwie do mariawitów.

Artykuł ten pokazał mariawitów w jak najgorszym świetle. Wierni tego kościoła to głównie ludzie biedni, ciemni i łatwo ich oszukać. Krytyka padła również na ludzi wykształconych, czyli szlachtę. W związku z tym autor wskazał, że przyczyną wszystkiego jest brak wykształcenia ludzi. „Mazur” stawiał sobie za cel edukację ludu. Właśnie dzięki niej ludzie nie popadali w skrajne ruchy i wierzenia. Nie dawaliby sobie łatwo wszystkiego wmówić, bo przecież „każdy człek oświecony nie może nawet pojąć jak można do tak głupiej wiary przystać”³³.

Redakcja „Mazura” nie mogła pogodzić się z tym, że mariawici usiłują pouczać księży katolickich. Wydawane przez nich pismo „Maryawita” również stało się elementem krytyki. Jeden z czytelników artykułu retorycznie pytał „jakim sposobem można wpajać zasady, tembardziej religijne za pomocą szczucia, zawiści i obrzucania wszystkich i wszystkiego błotem?”³⁴. Korespondowały z tym oskarżenia o uporczywe kłamstwa. Jedna z relacji „Mazura” dotyczyła sprawy sądowej o podburzanie ludzi

przeciwko mariawitom³⁵. Miał to czynić katolicki proboszcz w miejscowości Orszymów. W trakcie procesu wykazano, że było to pomówienie. Ważniejszy od samego procesu był sposób jego przedstawienia w gazecie. Część przypadków pokrywała się ze sprawą Kozłowskiej. Tam i tu powołani świadkowie nie znali dobrze powoda lub jak w tym przypadku zarzucali mu wprost kłamstwo. Ponadto do zeznań dopuszczono jeszcze kilka osób w tym dwóch mariawitów, o czym wspomina sam autor artykułu. Zeznań tych ostatnich nie wydrukowano. Przedstawiono, więc rację tylko jednej strony. Formalnego werdyktu sądu również nie upubliczniono. Z artykułu wyłaniał się kolejny obraz mariawity – złośliwego i kłamliwego krzywoprzysięzcy.

Jedną z cech ówczesnej prasy były przedruki artykułów z innych gazet. Redakcja „Mazura” również korzystała z takiej formy przekazu. Wśród nich znalazły się te z gazet polskich jak i pośrednio również rosyjskich. Pismo rosyjskie „Nowoje Wremia” donosiło, że delegaci mariawicy przebywali w Petersburgu w celu uzyskania praw i ulg dla swojego wyznania. Rozmowy toczono m.in. z premierem Rosji Piotrem Stołypinem. Informowano też, że gazeta rosyjska popierała działalność mariawitów i nawoływała, aby rząd „wszelkimi siłami powinien popierać tę sektę”³⁶. Bezskrytycznie powielono też zdanie o wychowaniu Kozłowskiej w rodzinie rosyjskiej, co nie było prawdą³⁷. Takie działania pokazywały, że sekta jest popierana przez część Rosjan, co miało negatywnie odbić się na jej popularności. Byli to w końcu jedni z zaborców, wrogowie pragnący wynarodowienia Polaków.

Powszechnym tematem w prasie były domniemane cuda mariawickie, a szczególnie jeden dotyczący Domku Loretańskiego³⁸. Według mateczki miał on zostać cudownie przeniesiony do Płocka, przy asyście aniołów. Później mariawici mieli się wypierać tego proroctwa. Jednak w czasie wizyty w Loreto księża Jan Kowalski i Roman Próchniewski taką obietnicę złożyli w obecności biskupa Amadeo Ranuzzi dei Bianchi oraz polskiego spowiednika księdza Andrzeja Knorka. Według relacji ostatniego Kowalski przy biskupie słowa potwierdził i dodał, że jest gotów „głowę swą oddać, iż to się stanie w czasie jak najkrótszym”³⁹. Biskup miał odpowiedzieć, że jeśli to się nie sprawdzi to „dowodem będzie, iż jesteście obydwa w wielkim błędzie, wierząc w objawienia pochodzące od szatana”⁴⁰. W związku z tym, że oczekiwany cud nie nastąpił ojciec Knorek zażądał głów Próchniewskiego i Kowalskiego. Miało by to symbolizować ukorzenie się trwających w błędzie kapłanów. Był to kolejny artykuł ukazujący jak wielkie kłamstwa otaczają

mariawitów. Zostali wprost nazwani fałszywymi prorokami.

Na łamach „Mazura” nie zabrakło odniesień do samej założycielki ruchu Marii Franciszki Kozłowskiej. W całości poświęcono jej tylko jeden artykuł w dodatku przedrukowany z petersburskiej gazety „Kraj”. Poza tym wspomina się o niej w innych miejscach, niejako przy okazji. Kozłowska miała być córką nieznanego z imienia i nazwiska gajowego zabitego w 1863 roku. Po tym zdarzeniu jej matka została gospodynią rosyjskiego oficera⁴¹. Te dane kłócą się z przedstawionymi wyżej. Nie wymieniono tu, że wychowywana była przez Rosjan. Dane te sugerują wręcz, że była córką powstańca styczniowego. Redakcja „Mazura” przedstawiła w dwóch artykułach sprzeczne ze sobą informacje.

Po wyjeździe matki do Petersburga mateczka trudniła się m.in. kuglarstwem. Dzięki tej pracy opanowała rozmaite sztuczki, które później wykorzystywała. Posłużyły jej one do omamiania księży w Nowym Mieście. Tam po raz pierwszy udawała świętą osobę. Autor artykułu przyznawał, że była ona sprytna. Jej wygląd również został opisany. Była to „dziewczyna brzydka, zeszpecona bielmem na oku”⁴². Odbieranie jej przez innych i kolejne cechy zostały przedstawione w ciekawy, a nawet barwny sposób. Tak oto była to „kobieta prosta, bez urody, brzydka, bez wychowania, bez żadnej nauki, staje się bogatą panią, co więcej »świętą za życia«. Na krześle wnoszą ją do kaplicy, w pantofel ją całując, okadzają ją wonnościami. Lampki elektryczne błyskają dookoła niej (mają to być gwiazdy), lampka elektryczna świeci na jej sercu...”⁴³. Z takiego opisu można było wywnioskować, że Kozłowska to nie tylko kobieta nieurodziwa, ale również karierowiczka. Awans społeczny zawdzięczała swojej udawanej świętości. Za życia traktowano ją jak świętą albo nawet boginię. Według redakcji „zalecano udawać się do niej w modłach z prośbami o wstawiennictwo przed Panem Bogiem”⁴⁴. Była nie tylko uważana za świętą za życia, ale nawet za małżonkę Chrystusa⁴⁵. W związku z tym zmieniono tekst modlitwy „Zdrowaś Mario”. Od tej pory zaczynała się ona od słów „Zdrowaś Marjo – Święta Marjo i Małżonko Chrystusa”⁴⁶. Sami mariawici nie szczędzili pochwalnych słów pod adresem swojej założycielki. Była dla nich najwyższym bóstwem⁴⁷. Kozłowska była przedstawiana też jako osoba bogata i obłudna. Do osiągnięcia zaplanowanych celów była w stanie zapowiedzieć nadchodzące cuda⁴⁸.

Proces sądowy mateczki obfitował w liczne zeznania świadków co do jej osoby⁴⁹. Niepochlebnie o niej wyraził się kapucyn, ojciec Honorat⁵⁰ i kilka innych osób. Pochlebnie o założycielce kościoła

mariawitów wypowiedzieli się sami jej wierni. Twierdzili, że była ona miłosierna, dobra i uboga. Jednak zeznania przeciwników miały okazać się zbyt silne i mateczka proces przegrała. Niestety gazeta nie podaje jakie były to argumenty, więc nie można ich ze sobą skonfrontować.

Nie tylko Kozłowska jako osoba była poddawana krytyce. Czyniono to też w stosunku do jej pomysłów i pracy. Celem ataku stała się ochronka dla dzieci. W artykule przestrzega się kobiety przed posyłaniem tam dzieci, ponieważ może utracić ono w ten sposób wiarę katolicką⁵¹. Dziecko powinno być wychowane w posłuszeństwie, a przecież Kozłowska nie usłuchała swojego najwyższego zwierzchnika, czyli papieża. Nie można go również chować w kłamstwie. Kozłowska według jednej z rozmówczyń podawała się za katoliczkę, a sama Kościół opuściła i zadawała się z wykluczonymi kapłanami. Na argument, że w ochronie zapewnia się pożywienie, a matka jest z biednego domu, druga rozmówczyni retorycznie pytała „co ci przyjdzie z ubrania całego i z żywności smacznej [...], gdy duszę jego szatanowi zaprzedsz?”⁵². Na koniec kobieta zgodziła się nie wysyłać dziecka do ochronki do „kobiety, która nie uległa się zostać nowym judaszem zdrąpcą dla matki-Kościół”⁵³. Rozmowa ta pokazuje jak wielkie rozbieżności zapanowały między Kościołem, a mariawitami oraz jak silna była wiara zwykłych ludzi. Nawet bieda nie zmusiła kobiety do racjonalnego działania. Przeważały obawy o przyszłe duchowe wychowanie dziecka.

„Mazur” starał się otwarcie nie polemizować z mariawitami na łamach prasy. Bronił się od tego rodzaju aktywności. Uznano taką formę za bezsensowną. Zdaniem gazety żaden katolik nie czytał prasy mariawickiej, a jak już to robił to tylko przypadkiem. Mariawici natomiast nie mogli czytać pism katolickich⁵⁴. Nie była to do końca prawda. Redakcja „Mazura” odpowiadała na artykuły zawarte w prasie mariawickiej czy w ich innego rodzaju pismach. Odpowiedziano na podane przez mariawitów przyczyny rozstania z Kościołem, rozwój ich wyznania, czy aktywność budowlaną. Mariawickie przedsięwzięcia, wiadomości i tezy uznano za kłamstwa⁵⁵. Wypominano im nieposłuszeństwo względem wyższej hierarchii duchownej, częste zmiany wyznania wiary, nieprawdziwość podań odnośnie podporządkowania się pierwszej regule św. Franciszka z Asyżu⁵⁶. Autor artykułu zarzucał mariawitom nieprawdę mimo ich oświadczenia wystosowanego do prasy. Mariawici podali w nim, że wcale nie oddają czci boskiej mateczce. Na dowód swoich przekonań, co do kłamstw mariawitów, autor podawał argumenty za tym przemawiające⁵⁷.

Jednocześnie zaprzeczano niektórym zarzutom mariawitów skierowanym do prasy. Odpowiedziano im, że „nikt wam nie zarzucał, że oddajecie Kozłowskiej cześć Boską, boć ona Bogiem nie jest; tylko twierdziliśmy, że uczyliście lud polski bluźnierstw i czci bałwochwalczej”⁵⁸. W tym względzie autor się mylił, ponieważ na tezie boskości mateczki nieraz opierano krytykę. O czym wspomniano wyżej.

Jak przystało na pismo regionalne w „Mazurze” dużo miejsca poświęcano Płockowi. Uważnie śledzono zachowania mariawitów w mieście oraz okolicznych miejscowościach. Przeważnie zamieszczano je w kolumnie „Wiadomości różne z diecezji płockiej”. Były to krótkie relacje z terenów, na jakich mariawityzm się pojawiał. Najczęściej były to miejscowości takie jak: Kobylnica, Radzymin, Smogorzewo, Pułtusk oraz Święcieniec. Nie zabrakło również wiadomości z całego Królestwa. Były to „Wiadomości z całego kraju”, a później „Echa z diecezji polskich”. Obie kolumny zamieszczano regularnie od 1906 do 1914 roku.

„Mazur” jako pismo religijno-społeczne spełniło swoją rolę w stosunku do mariawityzmu. Artykuły na jego temat pojawiały się często. Ich autorzy starali się zdyskredytować nowe wyznanie w oczach społeczeństwa. Unikano polemiki z mariawitami, choć czasem wprost odnoszono się do ich oświadczeń. Krytykowano zasady wiary i funkcjonowania mariawityzmu oraz powody jego powstania. Skupiano się na tym, aby ośmieszyć samą założycielkę mariawityzmu Marię Franciszkę Kozłowską. Jej autorytet w związku z różnymi artykułami został zdecydowanie nadszarpnięty. Używano przy tym niesprawdzonych informacji, plotek oraz stereotypów. Starano się koniecznie przedstawić mariawityzm jako wyznanie wprost przeciwne katolicyzmowi. Za każdym razem broniono tego ostatniego i oburzano się, kiedy oba wyznania były w jakiś sposób łączone lub porównywane⁵⁹. Mariawici mieli być złymi, agresywnymi heretykami. Natomiast katolicy wprost przeciwnie. Byli przedstawiani jako ludzie bogobojni, spokojni i miłosierni.

Mariawityzm był atakowany przez większość część prasy w Królestwie Polskim. Nie tylko „Mazur” wyróżniał się w tym względzie. Niejednokrotnie były to oskarżenia fałszywe. Jednak z drugiej strony była to próba obrony integralności Kościoła w Polsce. Redakcja „Mazura” starała się uczynić w tym względzie jak najwięcej. W czasach braku własnej państwowości to Kościół niejednokrotnie był obrońcą polskości. Z kolei to właśnie katolicyzm był jej synonimem. Nie należy, więc dziwić się, że autorzy na łamach „Mazura” stawiali sprawę tak, a nie inaczej.

Przypisy

- ¹ Feliksa Magdalena Kozłowska po wstąpieniu i założeniu w 1887 roku ukrytego Zgromadzenia Sióstr Adoraterek Przebłagania przyjęła imiona zakonne Maria Franciszka. W dalszej części artykułu będzie używane właśnie ono; Sami Mariawici nazywali Kozłowską „mateczką”, ze względu na jej święte ich zdaniem przymioty.
- ² A.J. Papierowski, *Geneza mariawityzmu jako ruchu religijnego i społecznego* (cz. I). Przyczynek historyczny, „Notatki Płockie” 1997, nr 2, s. 15. W opracowaniach liczba ta, za rok 1906, nie wytrzymuje jednak krytyki. Osoby nie związane z mariawityzmem podają liczby niższe. Patrz: A. Górecki, *Mariawici i mariawityzm- narodziny i pierwsze lata istnienia*, Warszawa 2011, s. 211-217.
- ³ A. Górecki, *Konteksty herezji. Społeczne podłoże mariawityzmu*, [w:] „Przegląd Powszechny” 2004, nr 1, s. 88.
- ⁴ Wśród prac, które traktują o odbiorze mariawitów w prasie należy wymienić rozdział w monografii A. Góreckiego, *Echa prasowe, antymariawickie broszury i utwory sceniczne*, [w:] *Mariawici i mariawityzm – narodziny i pierwsze lata istnienia*, Warszawa 2011 oraz artykuł T. Toborka, *Problem mariawityzmu na łamach „Gońca Częstochowskiego”*. *Echa zająć w Strykowie w 1906 r.*, [w:] *Rocznik Łódzki* 1998, t. XLV, s. 223-236.
- ⁵ W latach 1865-1918 w Płocku było wydawanych co najmniej 44 tytuły. Patrz: „Spis tytułów prasy polskiej 1865-1914”, oprac. A. Garlicka, Warszawa 1978.
- ⁶ Adam Wiktor Pęski (1867-1930) – profesor Seminarium Duchownego w Płocku, redagował pismo „Mazur” oraz od 1919 roku „Miesięcznik Pastorski Płocki”.
- ⁷ „Mazur” 1906, nr 1, s. 2.
- ⁸ A. Rojewski, „Mazur” – popularny religijno-społeczny tygodnik diecezji płockiej (1906-1918), [w:] *Studia Płockie* 1991-1992, t. 19-20, s. 271.
- ⁹ Tamże, s. 268.
- ¹⁰ Tamże.
- ¹¹ „Mazur” 1906, „Z owoców ich poznać je”, s. 21-22.
- ¹² Tamże, s. 21.
- ¹³ Chodzi o: Jan, XIII 35; I, do Korynt. XIII, 23.
- ¹⁴ Jednym z przykładów może być nielegalnie ukazujące się pismo „Głos Kapłana Polskiego” wydawane w latach 1862-1864.
- ¹⁵ „Mazur 1906”, „Z owoców ich poznać je”, nr. 3, s. 22.
- ¹⁶ „Słowo” 1907, „Z prowincji”, nr 75, s. 3.
- ¹⁷ Kozłowska wytoczyła proces redakcji pisma „Niedziela” za słowa „mateczka prowadziła żywot awanturniczy i mówi o niej bardzo wiele złych rzeczy”, Patrz: „Mazur” 1906, „Jak wygląda p. Kozłowska w świetle zeznań sądowych”, nr. 14, s. 156.
- ¹⁸ „Mazur” 1906, „List otwarty podpułkownika Mikołaja Przyjemskiego do pani Felicji Kozłowskiej”, nr 11, s. 119.
- ¹⁹ Tamże.
- ²⁰ „Mazur” 1906, „List otwarty pań Porawskich z racji powołania ich na świadków w sprawie p. Kozłowskiej”, nr 12, s. 131.
- ²¹ Przykładowo artykuły takie występują w „Przeglądzie Katolickim”, „Posiewie” czy „Myśli Katolickiej”.
- ²² „Mazur” 1906, „List otwarty Pani Popkowskiej w sprawie mankietniczej”, nr 10, s. 106.
- ²³ „Mazur” 1907 „Opowiadanie nawróconego mankietnika”, nr 42, s. 308-309; Tamże, nr 43, s. 314-315; Tamże, nr 44, s. 322-323; Tamże, nr 45, s. 340-341.
- ²⁴ Tamże, nr 42, s. 308.
- ²⁵ Tamże.
- ²⁶ Tamże.
- ²⁷ Tamże, s. 309.
- ²⁸ Tamże.
- ²⁹ Nazwa „mankietnicy” pochodzi od tego, że mariawici zamiast białych nosili czarne mankiety.
- ³⁰ W innym miejscu podano, że uciekł. Patrz „Mazur” 1909, „Mariawici w powiecie płońskim i okolicy”, nr 7, s. 52-53.
- ³¹ „Mazur” 1907 „Opowiadanie nawróconego mankietnika”, nr 43, s. 315.
- ³² Tamże, nr 44, s. 322. Jan Maria Kowalski (1871-1942) – arcybiskup mariawicki, jeden z założycieli Zgromadzenia Kapłanów Mariawitów.
- ³³ Tamże, nr. 45, s. 340.
- ³⁴ „Mazur” 1908, „Co robią kozłowici”, nr 21, s. 163.
- ³⁵ „Mazur” 1908, „Uczciwość kozłowicka”, nr 26, s. 203-204.
- ³⁶ „Mazur” 1908, „O kozłowitach”, nr 51, s. 407.
- ³⁷ Kozłowska wychowywała się w polskiej rodzinie Olszakowskich. Patrz: A. J. Papierowski, dz. cyt., s. 21.
- ³⁸ W Domku Loretańskim miała urodzić się i mieszkać Maryja. Tam też miała doświadczyć zwiastowania przez archanioła Gabriela. Został on przeniesione w XIII wieku z Nazaretu do Loreto we Włoszech.
- ³⁹ „Mazur” 1908, „Cuda mankietnicze”, nr 28, s. 219.
- ⁴⁰ Tamże.
- ⁴¹ „Mazur” 1908, „Kim jest Kozłowska?”, nr 19, s. 150.
- ⁴² Tamże.
- ⁴³ Tamże.
- ⁴⁴ „Mazur” 1909, „Mariawici w powiecie płońskim i okolicy”, nr 6, s. 46.
- ⁴⁵ Tamże.
- ⁴⁶ Tamże.
- ⁴⁷ Mariawici według redakcji „Mazura” mieli mówić, że „Kto nie czci Mateczki, ten nie będzie zbawiony, a już za życia jest potępiony” oraz „Gdziekolwiek Mateczka wyciągnie swą rękę, tam wszystko jest uświęcone”. Tamże.
- ⁴⁸ „Mazur” 1906, „List otwarty podpułkownika Mikołaja Przyjemskiego do pani Felicji Kozłowskiej”, nr 11, s. 119.
- ⁴⁹ „Mazur” 1906, „Jak wygląda p. Kozłowska w świetle zeznań sądowych”, nr 14, s. 155-156.
- ⁵⁰ Honorat Koźmiński (1829-1916) – kapucyn. Założyciel tajnych bezhabitowych zgromadzeń tercjańskich. Był on spowiednikiem Kozłowskiej, a także jej przewodnikiem duchowym. Ich drogi rozeszły się prawdopodobnie w 1902 roku. Patrz: A. Górecki, *Mariawici i mariawityzm – narodziny i pierwsze lata istnienia*, Warszawa 2011, s. 174-175.
- ⁵¹ „Mazur” 1906, „Niebezpieczeństwo (Ochronka Kozłowskiej)”, nr 14, s. 154-155.
- ⁵² Tamże, s. 155.
- ⁵³ Tamże.
- ⁵⁴ „Mazur” 1910, „Dlaczego nie odpowiadamy na zarzuty »mariawickie«”, nr 23, s. 305.
- ⁵⁵ Tamże, s. 305-307.
- ⁵⁶ „Mazur” 1911, „Bałamutna odpowiedź na zarzuty prasy”, nr 25, s. 178. Mariawici w organizacji zgromadzenia kierowali się pierwszą regułą świętego Franciszka z Asyżu http://www.franciszkanie.net/artykul/257,259,regula_sw_franciszka 25. 11. 2015
- ⁵⁷ Tamże, s. 178-179.
- ⁵⁸ Tamże, s. 179.
- ⁵⁹ „Mazur” 1913, „Dziwne a podstępne uroszczenia”, nr 25, s. 385-386.

THE MARIAVITES AND THE MARIAVITE DENOMINATION IN „MAZUR” IN THE PERIOD OF 1906-1915

Summary

1906 was especially important for Płock. It was when the Mariavites renounced allegiance to bishops and started their own denomination. At the same time, in response to this event, a religious-social weekly magazine, „Mazur”, was founded. One of its tasks was to criticize the Mariavites and highlight errors in their teachings. In the period of 1906 – 1915, a number of articles devoted to this subject were published in „Mazur”. Information published by the editorial team was not always verified. It was often based on gossip and insinuation. Particular aversion was felt towards Maria Franciszka Kozłowska, the founder of the schism. Two figures: of the good Catholic and the evil Mariavite, were often confronted. Despite some initial successes, the Mariavite denomination did not threaten the position of the Catholic Church in the Kingdom of Poland. As a result of weaker and weaker position of the sect, the number of articles on it decreased year by year. From the second half of 1914 the majority of space in the magazine was devoted to issues related to the world war.

* * *

KOMUNIKAT W SPRAWIE WYKAZU CZASOPISM NAUKOWYCH

23 grudnia 2015 roku Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego wydał komunikat w sprawie wykazu czasopism naukowych.

Zgodnie z paragrafem 14 ust. 2 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 13 lipca 2012 roku w sprawie kryteriów i trybu przyznawania kategorii naukowej jednostkom naukowym (Dz. U. z 2014 r., poz. 1126) ogłoszono wykaz czasopism naukowych.

Miło nam poinformować Czytelników, że w części B zawierającej liczbę punktów za publikacje w czasopismach naukowych nieposiadających współczynnika wpływu Impact Factor (IF) znalazły się cztery czasopisma wydawane w Płocku. Wydawcy, w odpowiednim terminie, musieli złożyć ankiety aplikacyjne, które opiniowane były przez zespoły specjalistyczne powołane do oceny czasopism naukowych przez Ministra, w tym przypadku z obszaru dyscyplin obejmujących nauki humanistyczne i społeczne.

„**Humanizacja Pracy**” – kwartalnik ukazujący się od 47 lat, od 2001 roku wydawany przez Szkołę Wyższą im. Pawła Włodkowica w Płocku otrzymał **8 punktów** (poz. 669). Redaktorem naczelnym jest prof. dr hab. Danuta Walczak-Duraj.

„**Notatki Płockie**” – kwartalnik Towarzystwa Naukowego Płockiego, wydawany nieprzerwanie od 1956 roku, a którego redaktorem naczelnym jest doc. dr Wiesław Koński, otrzymał **6 punktów** (poz. 1064).

„**Rocznik Towarzystwa Naukowego Płockiego**” wydawany nieprzerwanie od 2013 roku otrzymał **8 punktów** (poz. 1569). Redaktorem naczelnym jest dr Andrzej Kansy.

„**Zeszyty Naukowe PWSZ w Płocku. Nauki Ekonomiczne**”, które ukazują się od 2002 roku, początkowo nieregularnie, od 2010 roku jako półrocznik otrzymały **5 punktów** (poz. 2134). Redaktorem naczelnym jest dr Anna Nowacka.

Wiesław Koński

PŁOCKI BATALION OBRONY TERYTORIALNEJ (1966-1972)

Abstrakt

Płocki batalion obrony terytorialnej utworzony został w 1966 r. jako jednostka wojskowa przeznaczona do wykonania zadań ochronnych i ratowniczych na obszarze miasta i ziemi płockiej. Za odpowiednią formę specjalistycznego przygotowania żołnierzy uznano pracę w miejscowych przedsiębiorstwach przemysłu metalowego, chemicznego, budownictwie i gospodarce komunalnej. Jednostka funkcjonowała jedynie do 1972 r. Pozostały po niej do dziś widoczne materialne ślady. Jednak największym osiągnięciem batalionu było przyspieszenie rozwoju cywilizacyjnego i socjalizacja licznej grupy młodzieży wywodzącej się z najbardziej zaniedbanych środowisk.

Słowa kluczowe: Wojsko Polskie, garnizon Płock, wojska obrony terytorialnej

Przesłanki utworzenia wojsk Obrony Terytorialnej

Przystąpienie Polski w maju 1955 r. do Układu Warszawskiego miało zasadnicze znaczenie dla dalszego rozwoju Wojska Polskiego i całego systemu obrony państwa. Wpływ tego aktu można rozpatrywać co najmniej w dwóch aspektach. Przede wszystkim organizacja Układu – przy wszystkich wynikających z niej ograniczeniach – stała się płaszczyzną znacznej emancypacji naszego kraju w sferze militarnej. Wyrażało się to w możliwości utworzenia samodzielnego związku operacyjnego skupiającego wydzielony do Zjednoczonych Sił Zbrojnych kontyngent Wojska Polskiego – frontu polskiego¹. Polskie kierownictwo państwowe i wojskowe godziło się i popierało ofensywną strategię Układu Warszawskiego uznając, że w interesie Polski leży, by ewentualna wojna w Europie znalazła swe rozstrzygnięcia możliwie daleko od jej granic. Słusznie zakładano, że prowadzenie operacji obronnej na obszarze naszego kraju byłoby najbardziej niekorzystnym scenariuszem przebiegu konfliktu. Jednak nawet odsunięcie linii konfrontacji maksymalnie na zachód nie zabezpieczało kraju przed oddziaływaniem przeciwnika. W latach 60. ubiegłego wieku przyjmowano, że nawet w najkorzystniejszym wariantcie rozwoju sytuacji zaplecze frontu zewnętrznego poniesie znaczące straty w wyniku rakietowo-lotniczych uderzeń przeciwnika z użyciem broni konwencjonalnej i masowego rażenia oraz różnego rodzaju działań specjalnych. Przy tym, zgodnie z obowiązującymi poglądami, wojna miała rozpocząć się nagle, od zaskakującego zmasowanego

uderzenia z użyciem wszelkich środków. Wynikało to jednoznacznie z koncepcji prowadzenia wojny przez potencjalnego przeciwnika. Jednym z najważniejszych zadań wojsk NATO w pierwszym okresie wojny było istotne utrudnienie lub zerwanie operacyjnego i strategicznego rozwinięcia wojsk Układu Warszawskiego. W tym celu zaplanowano i przygotowano destrukcyjne oddziaływanie na ważne węzły komunikacyjne, przeprawy na Narwi, Bugu, Wiśle, Sanie oraz Odrze, a także wszystkie trudne do obejścia większe aglomeracje i elementy naturalnego pokrycia terenu na głównych równoleżnikowych ciągach komunikacyjnych oraz łączących je liniach rakadowych². Zakładano, że na znacznych obszarach kraju zakłócone zostanie funkcjonowanie instytucji społecznych i gospodarczych. Ciężkie straty sanitarne spotęgować miały zniszczenia infrastruktury komunikacyjnej i komunalnej, sieci łączności oraz całego systemu kierowania procesami społecznymi i ekonomicznymi. Przewidziano też cały wachlarz uzupełniających działań dywersyjnych i sabotażowych³.

Sprostanie tym wieloaspektowym zagrożeniom, wobec zakładanego wyjścia wojsk operacyjnych poza granice kraju, wymagało całkowicie innego podejścia do obrony obszaru państwa i wykorzystania jego potencjału obronnego. Zachodziła bezwzględna konieczność utworzenia spójnego systemu aktywnej obrony przeciwlotniczej, ochrony ludności i zasobów w warunkach użycia broni masowego rażenia oraz likwidacji bezpośrednich i pośrednich skutków oddziaływania nieprzyjaciela na obiekty zaplecza. W tej dziedzinie najważniejsze zadania, obok zwalczania lotnictwa nieprzyjaciela, dotyczyły

udrożeń szlaków komunikacyjnych, odtwarzania elementarnych warunków życia na porażonych obszarach, udzielania szybkiej i wszechstronnej pomocy poszkodowanej ludności, ochrona jej mienia i przeciwdziałanie żywiołowym przemieszczeniom dużych grup ludzi, a także odtwarzanie produkcji dóbr i usług zaspokajających potrzeby ludności i przemieszczających się własnych i koalicyjnych wojsk operacyjnych. Państwo dysponowało siłami i środkami zdolnymi do wykonania tych zadań. Był to złożony system zakładający takie organizacyjne i mobilizacyjne przygotowanie całej struktury państwa w oparciu o powszechne zaangażowanie ludności oraz układu gospodarczego, który zapewniłby możliwie wysoką efektywność ochrony społeczeństwa i struktur państwa w warunkach wojny⁴. Jednak zarówno teoretyczne analizy, jak i różnego szczebla ćwiczenia i gry wojenne, jednoznacznie wskazywały na ograniczoną zdolność cywilnego komponentu obrony narodowej do wykonania wszystkich zadań przewidzianych dla jego podmiotów. W szczególności możliwości sektora cywilnego okazywały się niewystarczające w szybkim udrażnianiu szlaków komunikacyjnych i kierowaniu ruchem na nich, izolowaniu stref zniszczeń, skażeń i zakażeń, wyszukiwaniu i przygotowaniu do ewakuacji osób porażonych, czasowej ochronie ważnych obiektów i mienia oraz przygotowaniu dróg i miejsc ewakuacji ludności⁵. Problem sprowadzał się przede wszystkim do pewnej bezwładności jego zadziałania; przecież nawet militaryzacja przedsięwzięcia wymagała co najmniej kilkudziesięciu godzin. Oczywistym wnioskiem było więc utworzenie wyspecjalizowanych wojsk, utrzymujących wysoki stopień gotowości, a przeznaczonych wyłącznie do działania na obszarze kraju. Włączono do nich jednostki lotnictwa myśliwskiego i transportowego oraz artyleryjskie i rakietowe siły przeciwlotnicze połączone w Wojska Obrony Powietrznej Kraju (OPK), a także jednostki wojsk lądowych, o dużej dyspozycyjności i silnie związanych z chronionym terenem, określone wspólnym mianem Wojsk Obrony Terytorium Kraju (OTK). W skład OTK weszły Wojska Obrony Wewnętrznej, Wojska Ochrony Pogranicza, jednostki tyłowe, zapasowe i szkolne, a także jednostki Obrony Terytorialnej (OT)⁶. Właśnie jednostkom obrony terytorialnej powierzono zadania wsparcia cywilnego komponentu obrony narodowej w pierwszym okresie konfliktu zbrojnego. Na przełomie lat 50. i 60. ubiegłego wieku w Wojsku Polskim pojawił się więc, obok wojsk operacyjnych przeznaczonych do działań w składzie sił koalicyjnych na froncie zewnętrznym, pion obrony obszaru kraju pozostający w wyłącznej dyspozycji narodowego dowództwa.

Przy tym część jego sił i środków (właśnie jednostki OT) funkcjonalnie podporządkowano terenowym komitetom obrony⁷.

Konieczność obronna była głównym, lecz nie jedynym, czynnikiem sprawczym powołania wojsk obrony terytorialnej. Przeprowadzone w latach 1956-1959 redukcje polskich Sił Zbrojnych nie tylko obniżyły o ponad 200 tys. żołnierzy stan liczebny, lecz przede wszystkim zmieniły charakter naszego wojska. Z rozdętej do absurdalnie nieracjonalnej wielkości armii, właściwej dla frontów II wojny światowej, Wojsko Polskie przekształcone zostało w armię pancerno-zmechanizowaną, dwukrotnie mniejszą, lecz dysponującą nowoczesnym uzbrojeniem i sprzętem. Na jej uzupełnienie potrzebne było mniej poborowych i do szeregu trafiała jedynie część (dodajmy – lepszą) zasobu. Na znaczną grupę poborowych (rzędu 12-17% aktywnego zasobu) nie było zapotrzebowania w wojskach operacyjnych. Zjawisko to po raz pierwszy wystąpiło już w 1956 r., a w połowie lat 60. w skali kraju mogło to być już nawet kilkadziesiąt tysięcy poborowych ponadkontyngentowych⁸. W znacznym procencie byli to mężczyźni korzystający z odroczeń i o obniżonych predyspozycjach psychofizycznych, czasem mający za sobą konflikt z prawem, a nade wszystko – nie posiadający podstawowego wykształcenia. Utworzenie jednostek OT stwarzało szansę zagospodarowania tego potencjału, a jednocześnie utrzymania rzeczywistej powszechności obowiązku wojskowego⁹.

Prawną podstawą formowania jednostek OT było Rozporządzenie Rady Ministrów¹⁰ oraz akt wykonawczy do niego – *Uchwała Rady Ministrów nr 164/63 z dn. 4 maja 1963 r. o zasadach organizacji jednostek obrony terytorialnej*. Zaplanowano utworzenie aż 330 jednostek wojsk terytorialnych. W regionach powstać miały brygady, w każdym województwie i mieście na prawach województwa – pułki, zaś w powiatach i miastach na prawach powiatu – bataliony¹¹. W zależności od właściwości terenu i spodziewanego zakresu zadań przewidziano zróżnicowaną strukturę oraz sposób funkcjonowania jednostek (kategorię). W ich strukturze występowała różna liczba pododdziałów (kompanii), a żołnierze odbywali służbę w systemie dochodzącym (jednodniowe ćwiczenia i czternastodniowe zgrupowania szkoleniowe w ciągu trzech lat), stacjonarnym w ciągu 10 miesięcy oraz mieszanym dochodząco-stacjonarnym¹².

Struktura organizacyjna i żołnierze batalionu

Płocki batalion obrony terytorialnej powołany został rozkazem dowódcy Warszawskiego Okręgu

Wojskowego nr 065 z dn. 28 kwietnia 1966 r. Jego formowanie rozpoczęto jednak, na podstawie oddzielnego Zarządzenia Szefa Sztabu Generalnego, już 1 kwietnia tego roku. Batalion powstał jako samodzielna jednostka obrony terytorialnej typu A, tj. skoszarowana, oznaczona jawnym numerem 2261. W strukturze batalionu (etat 15/84) wyróżniono: dowództwo, sztab, sekcję polityczną, sekcję uzbrojenia i sprzętu specjalnego, kwatermistrzostwo i ambulatorium oraz cztery kompanie piechoty. W każdej kompanii (etat 71/033), oprócz dowództwa, były trzy plutony piechoty i pluton ciężkich karabinów maszynowych (ckm)¹³. Ukompletowany do pełnego stanu batalion winien liczyć 754 żołnierzy oraz 5 pracowników cywilnych. Wojskowi to 24 oficerów, 18 podoficerów zawodowych i nadterminowych, 64 podoficerów zasadniczej służby wojskowej oraz 651 szeregowców. Dla żołnierzy zawodowych przeznaczone było 9 stanowisk oficerskich i 12 podoficerskich; pozostałe przewidziane były do obsadzenia oficerami i podchorążymi rezerwy powoływanymi na długoterminowe przeszkolenie wojskowe. Także w grupie żołnierzy zasadniczej służby wojskowej występowały dwie, różniące się statusem, grupy. Wszystkie stanowiska dowódców drużyn i młodszych specjalistów obsadzone były żołnierzami dwuletniej służby. Podstawowa grupa żołnierzy pełniła służbę 10 miesięcy. Z dniem 1 stycznia 1970 r. z etatu batalionu skreślono 4. kompanię piechoty i stan jednostki zmniejszył się o 5 oficerów (w tym 1 zawodowy), 2 podoficerów zawodowych, 16 podoficerów zasadniczej służby wojskowej oraz 158 szeregowców¹⁴.

W ramach zmian w systemie obrony terytorium kraju i związanej z tym likwidacji jednostek OT ukazało się zarządzenie Szefa Sztabu Generalnego nr 081/Org. z dn. 30 grudnia 1971 r., nakazujące rozformowanie płockiego batalionu z terminem wykonalności do 31 marca 1972 r. W związku z tym już nie przeprowadzono wcielenia kolejnej grupy poborowych, a żołnierzy 24-miesięcznej służby sukcesywnie zwalniano do rezerwy lub przenoszono do innych jednostek. Z końcem lutego zwolniono pracowników cywilnych i rozwiązano ambulatorium. Żołnierze zawodowi zajęli się likwidowaniem gospodarki jednostki. 26 marca przeniesiono ich do PSzW Płock, gdzie oczekiwali wyznaczenia na nowe stanowiska lub przeniesienie do rezerwy¹⁵.

Batalion uzbrojony był wyłącznie w indywidualną i zespołową broń strzelecką. Bronią osobistą oficerów, podchorążych i podoficerów zawodowych był 7,62 mm pistolet TT wz. 1933. Podoficerowie zasadniczej służby wojskowej i szeregowcy uzbrojeni byli w 7,62 mm pistolety maszynowe PPS wz. 1943.

W każdej drużynie był jeden 7,62 mm ręczny karabin maszynowy (rkm D), zaś bronią zespołową występującą na szczeblu kompanii były cztery 7,62 mm ciężkie karabiny maszynowe (ckm) wz. 43 przystosowane do prowadzenia ognia do celów naziemnych i powietrznych. Zgodnie z tabelą należności w każdej drużynie powinien być jeden ręczny granatnik przeciwpancerny (rgppanc-2). W dostępnych dokumentach brak jest jednak śladów, że faktycznie znajdowały się one na uzbrojeniu batalionu. Jako broń szkolno-treningowa występowały w nieznanej liczbie 5,6 mm karabinki sportowe oraz 7,62 mm kb wz. 1930. Bardzo skromnie jednostka była wyposażona w sprzęt techniczny. W momencie jej sformowania posiadała samochody ciężarowe Star 25 i Gaz 51, samochód dostawczy Żuk furgon oraz motocykl M-72. Cztery lata później jednostka dysponowała 9 pojazdami (Warszawa M-20, Gaz 51, pięć Starów 25, Żuk oraz motocykl M-72) i jedną przyczepą o nośności 3,5 t¹⁶.

Batalion przeznaczony był do wykonania zadań operacyjnych i techniczno-ratowniczych na terenie miasta, powiatu płockiego i powiatów przyległych, w szczególności: likwidacji skutków uderzeń nieprzyjaciela, wzmocnienia ochrony ważnych obiektów przemysłowych, drogowych i komunalnych oraz odbudowy infrastruktury. Istotą pokojowego funkcjonowania jednostki było wykonywanie zadań szkoleniowo-produkcyjnych o charakterze ściśle związanym ze specyfiką obszaru działania. Żołnierzy przygotowywano więc wykonywania zadań taktycznych właściwych dla pododdziałów piechoty, pełnienia służby porządkowo-ochronnej i ratowniczej oraz prowadzenia prac budowlanych, montażowych i remontowych ściśłym współdziałaniu z siłami Obrony Cywilnej i jednostkami gospodarki narodowej¹⁷. Dlatego szkolenie techniczno-specjalne obejmowało głównie zakres wiedzy i umiejętności mających związek z zawodami budowlanymi: od prac ziemnych i konstrukcyjnych z wykorzystaniem specjalistycznych maszyn poczynając do czysto manualnych umiejętności budowlanych i remontowych. Ważnym zagadnieniem było przygotowanie żołnierzy do udziału w akcjach ratunkowych związanych z awariami komunikacyjnymi i powodziami oraz ochrony różnego typu obiektów.

Organizacyjnie płocki batalion obrony terytorialnej podporządkowany był Wojewódzkiemu Sztabowi Wojskowemu (WSzW) Warszawa. Nie zachodziły przy tym żadne relacje służbowe tak z instytucjami i jednostkami wojskowymi garnizonu, jak i innymi oddziałami i pododdziałami OT. Odnotować jednak należy pewne zależności funkcjonalne – zadania operacyjne batalionu określał szef

Powiatowego Sztabu Wojskowego (PSzW) Płock, zaś sam batalion był jednostką zaopatrującą w materiały szkoleniowe dla ciechanowskiego batalionu OT i płockiego 106. Ochotniczego Hufca Pracy¹⁸.

Głównym czynnikiem determinującym specyfikę płockiego batalionu byli służący w nim żołnierze. Kadra zawodowa wywodziła się z różnych jednostek wojskowych, a podoficerowie nadterminowi także z rezerwy. Wydaje się, że przeważająca większość oficerów miała już za sobą wieloletnią służbę wojskową i stanowiska w jednostce OT mogły być ostatnimi w ich wojskowej karierze. Wszyscy mieli wykształcenie średnie zawodowe, zaś lekarz legitymował się dyplomem akademickim.

Zasadnicze stanowiska w batalionie zajmowali:

- dowódcy batalionu: mjr/ppłk Eugeniusz Gąsiorowski, mjr Jan Kobylas, ppłk Władysław Tobiasz;
- zastępcy dowódcy ds. politycznych: mjr Tadeusz Gzik, mjr Edward Wnuk, mjr Stanisław Bigos;
- szefa sztabu, zastępcy dowódcy: kpt. Mieczysław Paliga, kpt. Franciszek Kałużny, mjr Eugeniusz Różycki;
- kwatermistrza, zastępcę dowódcy: kpt. Alojzy Stachno, mjr Stanisław Bigos;
- dowódców kompanii: kpt. Stanisław Głuch, kpt. Jarosław Tkaczenko, por./kpt. Stanisław Mańko, kpt. Michał Stawarz, mjr Zbigniew Prochański;
- Szefa Uzbrojenia: kpt. Władysław Pająk;
- Szefa Zaopatrzenia Finansowego: kpt. Wincenty Dziadko;
- Szefa Zaopatrzenia Żywnościowego: por. Marian Łuszczewski, kpt. Jan Szczygieł;
- Szefa Zaopatrzenia Mundurowego: kpt. Józef Świąszek;
- Pomocnika Szefa Sztabu ds. Szkolenia: kpt. Jerzy Wojda;
- lekarza: ppor. Jan Anulewicz, por. Zbigniew Zalewski¹⁹.

Obszerność tego niepełnego zestawienia świadczy o dużej rotacji kadry oficerskiej, zwłaszcza dowódczej; w ciągu nieco ponad 5 lat wymienić się ona praktycznie dwukrotnie. Zjawisko takie było normą w jednostkach operacyjnych, lecz raczej rzadko zdarzało się w poddziałach i oddziałach tyłowych. Trudno określić jego przyczyny. Pewną wskazówką mogą być spostrzeżenia przełożonych. Szef WSzW, gen. bryg. Jan Drzewiecki, odnotował w 1970 r. bardzo złą atmosferę wśród kadry oficerskiej batalionu, wywołaną wyjątkowo nieeleganckimi metodami rywalizacji (chodziło o gratyfikacje finansowe) o takim natężeniu, że zalecił całkowitą wymianę dowództwa²⁰. Nie sposób także określić przygotowania fachowego oficerów; teoretycznie przynajmniej dowódcy kompanii, odpowiadający

za organizację i wykonanie zadań produkcyjnych, winni mieć wiedzę o pracach budowlano-montażowych. Nie wydaje się jednak, by byli to specjaliści budownictwa.

Niewątpliwymi fachowcami byli natomiast oficerowie i podchorążowie rezerwy, zastępcy dowódców kompanii i dowódcy plutonów, odpowiedzialni za wykonanie konkretnych zadań produkcyjnych. Powoływani byli oni na 6-8-tygodniowe ćwiczenia, zaś ich przydział mobilizacyjny był zgodny z wykształceniem i wykonywanym zawodem. Powołanie do służby było dla nich niewątpliwie korzystne; chronieni postanowieniami ustawowymi w swych miejscach pracy, zyskiwali unikalne doświadczenia w zakresie kierowania jednostką zmilitaryzowaną, a także wymierne korzyści materialne w postaci wysokich premii produkcyjnych²¹.

Ważną grupę byli funkcyjni żołnierze zasadniczej służby wojskowej – dowódcy drużyn i młodszy specjaliści. Byli to w większości absolwenci szkół podoficerskich lub ośrodka szkolenia OT oraz oddziałów piechoty. Od innych żołnierzy służby zasadniczej odróżniał ich dwuletni okres służby. Byli więc, obok żołnierzy zawodowych i nadterminowych, względnie stałym elementem struktury batalionu. W 1967 r. większość z nich legitymowała się wykształceniem zawodowym lub niepełnym średnim (50%), 42% miało wykształcenie podstawowe, zaś 8% średnie ogólne lub techniczne. Bardzo szeroki był wachlarz wyuczonych lub wykonywanych przez funkcyjnych zawodów: 16% było związane z budownictwem, 10% obróbką metali, 10% było kierowcami, 15% rolnikami, 39% deklaroowało inne zawody, a 3% określano jako niewykwalifikowanych, 21% żołnierzy przed rozpoczęciem pracowało w indywidualnych gospodarstwach rolnych, 22% w dużych zakładach przemysłowych, a 35% w drobnych przedsiębiorstwach lub rzemiośle²². Można przyjąć, że ta grupa żołnierzy nie odbiegała swą jakością od podoficerów i młodszych specjalistów innych jednostek WP (z wyjątkiem jednostek specjalnych). W pracach produkcyjnych spełniali oni funkcje podobne do cywilnych brygadzystów²³, co pod względem finansowym stawiało ich w wyraźnie uprzywilejowanej pozycji w stosunku do podoficerów wojsk operacyjnych.

Niewątpliwie specyficzną grupą byli poborowi kierowani do tej i innych jednostek OT. Spośród poborowych wcielonych do batalionu w momencie jego sformowania, tj. 30 i 31 marca 1966 r., wykształceniem średnim legitymował się jedynie 1% żołnierzy, zasadniczym zawodowym także 1% i 27% podstawowym. A więc aż 71% nie mogło wykazać się podstawowym statusem wykształcenia; w tej liczbie 40% ukończyło 5 lub 6 klas, 30% – 1-4 klasy,

a 1% nigdy nie uczęszczało do szkoły. Aż 50% przyszłych żołnierzy wcześniej w ogóle nie pracowało, 26% pracowało w gospodarstwach rolnych a 15% zatrudniało się przy pracach budowlanych, reszta wykonywała różne prace dorywcze. Dla pełniejszej charakterystyki odnotować trzeba, że co dziesiąty poborowy miał wcześniej konflikt z prawem. Większość żołnierzy pochodziła z województwa warszawskiego, a niemal połowa z nich z terenu WKU Płock. Znacząca grupa zamieszkiwała aglomerację warszawską, a więc samą Warszawę i miasta satelickie. Wśród żołnierzy spoza województwa większość stanowili mieszkańcy Łodzi i podłódzkich miejscowości²⁴. Niemal wszystkim żołnierzom wcześniej odraczano powołanie do służby; kontyngent obejmował więc kilka (a nawet kilkanaście) roczników. Wielu poborowych, mimo przyznania im odpowiedniej kategorii zdrowia, trapiły różne schorzenia. Stąd bezpośrednio po wcieleniu konieczne było kierowanie ich przed komisję lekarską, gdzie często uzyskiwali orzeczenie o całkowitej lub czasowej niezdolności do służby. W kilku przypadkach wobec żołnierzy, którym sądy warunkowo zawiesiły wykonanie kary, na dowódców sędziane zostały obowiązki kuratorskie²⁵. Przedstawiona wyżej charakterystyka poborowych nie zmieniała się istotnie do końca funkcjonowania batalionu. Jedynie stopniowo, w miarę wyczerpywania zasobu odroczonych, wyrównywał się wiek żołnierzy.

Istotnym problemem batalionu była dyscyplina formalna. Już dwa tygodnie po wcieleniu pierwszych żołnierzy, jeszcze w okresie szkolenia unitarnego, pojawiły się pierwsze przypadki nadużywania alkoholu. To szczególnie niebezpieczne w wojsku naruszenie dyscypliny, przyczyna innych negatywnych zjawisk, pozostało już do końca stałym elementem batalionowej rzeczywistości. Drugą kategorią przewinień były samowolne oddalenia, tj. opuszczenie miejsca przebywania bez zezwolenia przełożonych. Zwykle żołnierze oddalali się na kilka-kilkanaście godzin, lecz zdarzały się przypadki noszące znamiona dezercji. Bardzo częste były kradzieże mienia wojskowego, głównie przedmiotów mundurowych, które sprzedawane były cywilnym pracownikom przedsiębiorstw lub okolicznej ludności²⁶. Zmórą batalionu były też wypadki nadzwyczajne zaistniałe w toku prac produkcyjnych. Do tej kategorii zaliczano wszelkie urazy powodujące niezdolność do wykonywania zadań przez czas dłuższy niż 7 dni lub straty w mieniu o znacznej wartości²⁷. Wydaje się, że był to w równym stopniu wynik niskiej kultury technicznej żołnierzy, jak i trudnych warunków wykonywania prac.

Szkolenie, kształcenie i zadania produkcyjne

Organizacja szkolenia jednostek OT wyróżniała się pewną specyfiką. Rok szkoleniowy zaczynał się 1 grudnia (w jednostkach operacyjnych 1 października lub 1 kwietnia) i dzielił się na dwie części, różniące się głównymi zadaniami. Pierwsza poświęcona była operacyjno-taktycznemu i metodycznemu przygotowaniu kadry dowódczej, zaś druga – wykonaniu zadań szkoleniowo produkcyjnych. W grudniu i styczniu batalion funkcjonował w zmniejszonym, podstawowym składzie, tworzonego przez żołnierzy zawodowych oraz żołnierzy dwuletniej zasadniczej służby wojskowej i – niewielkim zakresie – oficerów i podchorążych rezerwy. W tym czasie przygotowywano funkcyjnych do wykonywania zadań mobilizacyjnych i obronnych – doskonalono planowanie i współdziałanie z wojskami operacyjnymi i jednostkami OTK i OC, ćwiczone szczególnie zadania związane z zabezpieczeniem przegrupowania wojsk przez obszar odpowiedzialności PSzW Płock, likwidacją skutków uderzeń nieprzyjaciela oraz odtwarzaniem infrastruktury i prowadzeniem działań ratowniczych. Ważnym i bardzo serio traktowanym zamierzeniem były kursy instruktorско-metodyczne dla dowódców plutonów i drużyn. W ich programie dominowały dwa zagadnienia: praca wychowawcza z żołnierzami służby zasadniczej (wdrażanie do służby, rozpoznawanie nastrojów, reagowanie na naruszenia prawa i zasad dyscypliny wojskowej, budowanie więzi międzyludzkich) oraz zasady wykonywania zadań produkcyjnych (organizacja pracy, rozliczanie jej efektów, bhp). Warto zwrócić uwagę, prowadzącymi zajęcia byli często także oficerowie i podchorążowie rezerwy - specjaliści budownictwa. Także w tym czasie dowództwo batalionu uczestniczyło w szkoleniach zbiorowych organizowanych przez szefa WSzW z udziałem kierownictw wszystkich jednostek OT z terenu województwa²⁸.

Druga część roku szkoleniowego rozpoczynała się wcieleniem poborowych. Ich szkolenie prowadzone było w cyklu 10-miesięcznym, od lutego do grudnia, choć w rzeczywistości trwało 2-3 tygodnie krócej. Czas pobytu żołnierzy w batalionie podzielony był na trzy okresy. Pierwszy poświęcony był szkoleniu podstawowemu (unitarnemu). Jego treścią był skrócony cykl przygotowania pojedynczego żołnierza do wykonania podstawowych zadań w składzie drużyny i plutonu. Żołnierzy uczono, w absolutnie minimalnym zakresie, posługiwania się bronią indywidualną i zespołową, sprzętem ochronnym przed skażeniami, sprzętem łączności przewodowej oraz zestawami ratowniczymi i udzielania

pierwszej pomocy przedlekarskiej. Uznawano, że nawet krótkie i powierzchowne, lecz bardzo intensywne szkolenie, pozwoli wpoić żołnierzom zasób umiejętności i nawyków koniecznych przy wykonywaniu zadań zgodnych z przeznaczeniem jednostki. Okres szkolenia unitarnego kończyła uroczystość złożenia przysięgi wojskowej.

Drugi okres, nazwany szkoleniowo-produkcyjnym, trwał 7 miesięcy. Jego istotą było wykonywanie prac na rzecz gospodarki narodowej o charakterze zbieżnym lub zbliżonym do spodziewanych zadań batalionu. Jeden dzień w tygodniu, jak się wydaje sobota, poświęcony był wyłącznie szkoleniu: politycznemu, ogniowemu (strzeleckiemu), taktycznemu, ogólnowojskowemu a także pracy kulturalno-wychowawczej.

Trzeci okres szkolenia teoretycznie trwał miesiąc i poświęcony był zgrywaniu plutonów i kompanii. Praktycznie wykorzystywano go na zakończenie zadań produkcyjnych. Żołnierzy zwalniano do rezerwy około 10 grudnia²⁹.

Na szkolenie żołnierzy piechoty, zasadniczej specjalności wojskowej w batalionie, dokumenty normatywne przewidywały łącznie 508 godzin³⁰. Najwięcej, 156 godzin, przeznaczono na przedmioty szkolenia ogólnowojskowego, zaś 118 godzin na szkolenie i informacje polityczne. W szkoleniu bojowym zwraca uwagę duży udział szkolenia taktycznego i taktyczno-specjalnego (123 godziny), a więc przedmiotów przygotowujących żołnierzy do wykonywania zasadniczych zadań.

Trudno odnieść się do poziomu szkolenia. Jedyne dostępne dokument to protokół kontroli przeprowadzonej przez dowództwo Warszawskiego Okręgu Wojskowego w kwietniu 1970 r.³¹. Batalion otrzymał ocenę ogólną 3,66 (dobrą), w tym oceny za poszczególne przedmioty w granicach 3,55-4,40. Nieznana jest metodyka oceny, którą posługiwała się komisja, lecz w każdym przypadku uzyskany wynik sprawia wrażenie wziętego z sufitu. Powyższe przypuszczenie autor opiera się na wiedzy o zasadach oceniania wyszkolenia oddziałów i pododdziałów skonfrontowanej z warunkami szkolenia płockiej jednostki. Większość ocen winna być oparta na jednoznacznych, mierzalnych wartościach liczbowych. Na przykład ocena szkolenia ogniowego wyprowadzana była z ocen za wykonanie przez wszystkich żołnierzy przewidzianych programem strzałów z broni etatowej. Nawet przyjmując maksymalnie efektywne wykorzystanie 90 szkoleniowych (a pamiętajmy, że kontrola odbywała się w kwietniu, dwa miesiące po wcieleniu), warunki szkolenia wykluczały realizację programu. Po prostu strzelnica garnizonowa na Cholerce umożliwiały jedynie

strzelania z broni krótkiej, pistoletów maszynowych oraz wykonywanie jednego zadania ogniowego z rkm i jednego z ckm³². Ponieważ brak jest śladów korzystania z innych strzelnic, za pewną można przyjąć tezę, że żołnierze nie wykonywali wszystkich wymaganych strzałów, a podana w protokole ocena (3,48) jest zdecydowanie zawyżona.

Analizując proces szkolenia nie sposób pominąć działalności oświatowo-wychowawczej. Jej istotną częścią było, odsądzane dziś od czci i wiary i kreowane współcześnie na „narzędzie brutalnej indoktrynacji młodych ludzi”, szkolenie i informacje polityczne. Tymczasem analiza tematów zajęć wskazuje, że zagadnienia, które od biedy można by uznać za ideologiczne, były absolutnym marginesem. Główną, i na dobrą sprawę jedyną, treścią tych zajęć było obudzenie w kiepsko wykształconych i zsocjalizowanych młodych ludzi poczucia obywatelskości. Stąd tematy związane z historią (pewnie, że objaśniające dzieje powierzchownie i wybiórczo, ale to nie był uniwersytet), geografią Polski i kulturą narodową. Starano się więc przekazać żołnierzom minimum wiedzy i Polsce światu oraz obudzić w nich elementarne potrzeby kulturalne, a także dumę z własnego kraju i poczucie wspólnoty z nim. Istotnym zadaniem było także wdrożenie poborowych do pracy kolektywnej, wspólnego działania z poszanowaniem celów grupowych. Stąd zespołowe wykonywanie różnych zadań, ruch współzawodnictwa i przodownictwa oraz nacisk na znajomość i przestrzeganie przepisów regulujących dyscyplinę formalną i dyscyplinę pracy. Nie należy zapominać także o cywilizacyjnej funkcji szkolenia sprowadzającej się, najogólniej ujmując, do wpojenia żołnierzom elementarnych zasad współżycia społecznego i kultury bycia³³.

Żołnierze objęci byli także doksztalcaniem w zakresie szkoły podstawowej. Zajęcia, prowadzone przez cywilnych nauczycieli, odbywały się trzy razy w tygodniu w wymiarze 4-6 godzin lekcyjnych w salach na terenie batalionu lub w szkole nr 15 w Maszewie. Organizatorem doksztalcenia był wydział Oświaty Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Płocku, a personalnie odpowiedzialnym był Inspektor Oświaty dla Dorosłych. Nauczyciele, obok uposażenia za wykonywaną pracę zleconą, w końcu roku szkolnego otrzymywali zwykle nagrody pieniężne w wysokości nawet jednego uposażenia miesięcznego. W 1966 r. naukę prowadzono na poziomie klasy piątej (4 grupy, 136 uczniów), szóstej (3 grupy, 97 uczniów) oraz siódmej, gdzie w 3 grupach uczyło się 93 żołnierzy. Nie zakładano przy tym chyba szczególnie ambitnych celów: dążono jedynie, by żołnierze odbyli kurs kolejnej klasy

szkoły podstawowej. Za sukces słusznie uznawano wyprowadzenie żołnierzy z wtórnego analfabetyzmu i obudzenie choćby minimalnej ciekawości świata. Wręczeniu świadectw, szczególnie ukończenia szkoły podstawowej, nadawano bardzo uroczystą oprawę. Odbywało się ono w kinie „Petro” w obecności rodziców żołnierzy oraz przedstawicieli władz administracyjnych, kierownictw zakładów i organizacji społecznych³⁴.

Organizowano także kształcenie zawodowe. Naukę, czy też raczej przyuczenie do zawodu, organizowały i opłacały przedsiębiorstwa, na rzecz których żołnierze wykonywali zadania produkcyjne. Najczęściej, jak się wydaje, były to specjalności budowlane: murarz-tylnik, betoniarz-zbrojarz, cieśla budowlany, operator maszyn budowlanych oraz specjalności związane z budową i utrzymaniem dróg kołowych i kolejowych. Szczególnie pożądane przez żołnierzy było uzyskanie umiejętności wykonywania instalacji elektrycznych, zdobycie uprawnień do obsługi maszyn ziemnych i rolniczych oraz traktorzysty, a nawet – uzyskanie karty rowerowej. W sumie żołnierze batalionu mogli nabyć podstawowe umiejętności w około 15 zawodach i specjalnościach, mogących stać się podstawą przyszłego zatrudnienia w różnych przedsiębiorstwach. Dla żołnierzy z wykształceniem podstawowym organizowano także kursy motocyklowe i samochodowe. Posiadane niepełne dane pozwalają założyć, że nową specjalność (zawód) uzyskiwało około 20% żołnierzy w każdym cyklu szkolenia³⁵.

Na wykonanie zadań produkcyjnych przeznaczony był drugi, 7-miesięczny okres szkolenia. W rzeczywistości często trwał on dłużej lub krócej; zależało to od treści umów zawieranych z przedsiębiorstwami i możliwości prowadzenia prac w okresie jesienno-zimowym. Żołnierze pracowali w różnych przedsiębiorstwach. W dokumentach najczęściej można spotkać nazwy znaczące w historii miasta i regionu: Płockie Przedsiębiorstwo Budowlane, Miejskie Przedsiębiorstwo Robót Budowlanych, Petrobudowa, Mazowieckie Zakłady Rafineryjne i Petrochemiczne, Fabryka Maszyn Żniwnych. Okresowo pojawiały się także: Izokor, Hydrobudowa, PKS Płock, ZNTK Pruszków, Przedsiębiorstwo Robót Kolejowych nr 7, Mostostal Płock. W przeważającej większości żołnierze wykonywali prace najprostsze i nie wymagające szczególnych kwalifikacji. W tym miejscu zasadniczy cel szkolenia jednostek OT – przygotowanie żołnierzy do wykonania konkretnych zadań – wyraźnie koliduje z racjami ekonomicznymi – wsparcia przedsiębiorstw siłą roboczą³⁶. Obok zadań produkcyjnych, opłacanych przez przedsiębiorstwa, żołnierze batalionu angażowani byli

do prac zwanych nieprodukcyjnymi, głównie w czasie przerw w zasadniczej działalności lub w czasie formalnie wolnym. Zakres podejmowanych zadań był bardzo zróżnicowany: od prac ziemnych na strzelnicy sportowej LOK, poprzez prace budowlane na boisku sportowym w Liceum im. S. Małachowskiego i Międzyszkolnym Parku Sportowym przy ul. 3 Maja, przygotowanie obiektów V Ogólnopolskiego Festiwalu Folklorystycznego, do sadzenia i pielęgnacji drzew w pasie ochronnym kombinatu petrochemicznego i naprawy dróg wiejskich. Większość tych prac wykazywano jako czyny społeczne³⁷.

Warunki życia i służby

Batalion rozmieszczony został w budynkach wydzielonych od przedsiębiorstwa Petrobudowa. Były to baraki powstałe w pierwszym okresie budowy kombinatu jako tymczasowe kwatery pracowników oraz pomieszczenia socjalne i biurowe. Przedsiębiorstwo przystosowało obiekty do potrzeb jednostki wojskowej, niemniej jednak w dalszym ciągu była to prowizorka. Warunki bytowe żołnierzy były, najogólniej mówiąc, trudne. Przede wszystkim obiekt nie był przygotowany do zakwaterowania blisko 650 ludzi. Skutkowało to w pierwszym rzędzie znacznym ograniczeniem powierzchni mieszkalnej przypadającej na jednego żołnierza oraz niedostatecznym zapleczem socjalnym³⁸. Całkowicie brak było jakichkolwiek obiektów i urządzeń szkoleniowych. Także blok żywnościowy z największy trudem mógł sprostać potrzebom batalionu. Niezłe były warunki sanitarne, lecz woda z sieci wodociągowej nadawała się do spożycia jedynie po uprzednim przygotowaniu. Opieka medyczna początkowo oparta była o garnizonową izbę chorych w 3. Warszawskim pułku mostowym (JW2258) w al. Kilińskiego. Dopiero w końcu 1969 r. udało się zorganizować własne ambulatorium i izbę chorych. Jego personel stanowili: lekarz, lekarz stomatolog (pracownik cywilny zatrudniony na 1/2 etatu) oraz podoficer sanitarny i 3 sanitariuszy. Funkcję kantyny spełniał, położony na zewnątrz jednostki, bar „Pod Kasztanami”, a klubu żołnierskiego – kino „Petro”. Istotnym problemem było zakwaterowanie żołnierzy zawodowych oraz oficerów i podchorążych rezerwy. Początkowo wszyscy mieszkali w zbiorowych salach na terenie pododdziału. Dopiero po roku udało się zapewnić żołnierzom funkcyjnym znośne warunki we własnym hotelu-internacie na terenie jednostki. Stopniowo dla żołnierzy służby stałej udało się uzyskać kwatery z bardzo skromnej puli Miejskiej Rady Narodowej³⁹.

Żołnierze zawodowi batalionu tylko w niewielkim stopniu integrowali się z kadrą innych instytucji

i jednostek garnizonu. Jednostka miała co prawda swoich przedstawicieli w garnizonowej Komisji Socjalno-Bytowej i Koleżeńskiej Kasie Oszczędnościowo-Pożyczkowej, lecz kontakty miały charakter wyłącznie formalny. Żołnierze rezerwy i zasadniczej służby wojskowej tworzyli własne zamknięte środowiska.

Jednostkę w pełni obowiązywały ówczesne tzw. ilościowe wskaźniki gotowości bojowej. Z wcześniej podanych powodów 70% jej stanu osobowego musiało pozostawać w gotowości do natychmiastowego użycia zgodnie z przeznaczeniem. Oznaczało to jednak, że nawet w dni wolne zdecydowana większość żołnierzy pozostawała w koszarach, a ponieważ zwykle wielu żołnierzy kierowano na krótkoterminowe urlopy, nie mogli oni otrzymać nawet jednorazowych przepustek na teren garnizonu. Trzeba przyznać, że w tych bardzo trudnych warunkach kadra batalionu dokładała wszelkich starań, by żołnierze nie nudzili się. Planowano i prowadzono liczne przedsięwzięcia kulturalno-oświatowe i sportowe. Wykorzystywano przy tym naturalną skłonność żołnierzy do rywalizacji, stąd liczne konkursy i zawody, w których można było zdobyć bardzo atrakcyjne nagrody. Żołnierzy angażowano także do grupowych występów poza jednostką, w tym udziału w różnorodnych imprezach. Dwa razy w miesiącu organizowano bezpłatne seanse filmowe dla żołnierzy, a na wszystkie pozostałe w kinie „Petro” sprzedawano im bilety w preferencyjnej cenie 2 zł (bilet ulgowy kosztował 3 zł). W jednostce funkcjonowała też biblioteka; zaczęła w 1966 r. od 300 woluminów. Dostępna była również prasa. Batalion otrzymywał ponad 60 egzemplarzy dzienników (4 tytuły) i około 20 tytułów tygodników, w tym „Forum”, „Kulturę” i „Politykę”⁴⁰.

O warunkach życia i służby w znacznym stopniu decydowały sprawy materialne. Pod tym względem sytuacja żołnierzy batalionu była zdecydowanie lepsza niż w jednostkach operacyjnych. Uposażenie zasadnicze żołnierzy służby stałej było identyczne jak w całym Wojsku Polskim i w składało z uposażenia za stopień i zajmowane stanowisko służbowe. Podobnie znormalizowany był dodatek finansowy do uposażenia oficerów i podchorążych rezerwy. Żołnierze zasadniczej służby wojskowej otrzymywali tzw. żołd (należność miesięczną) w wysokości zależnej od stopnia i stażu służby, powiększony o ekwiwalent za papierosy i pastę do zębów. W sumie podstawowa stawka wynosiła około 60 zł miesięcznie. Szczególny status finansowy żołnierzy batalionu wynikał z wykonywanych zadań produkcyjnych. Podstawą wykonywania przez żołnierzy konkretnych prac były umowy zawierane z przedsiębiorstwami, określające między innymi stawki godzinowe.

Żołnierze z zasady angażowani byli do prac najniższej opłacanych, według stawek 1,80-2,40 zł/godz., sporadycznie 3,60 zł⁴¹. Wykonywane prace były ściśle ewidencjonowane, zarówno przez przedsiębiorstwo, jak i jednostkę (od 1967 r. zajmowali się tym nieetatowi pomocnicy dowódców kompanii ds. produkcji). Podstawę stanowił komplet dokumentacji: dziennik budowy, karty pracy, karty zleceń, karty magazynowe oraz protokoły przestoju. Miesięczne zarobki żołnierzy były bardzo zróżnicowane, jednak zwykle niższe (na poziomie 60-65%) niż średnie w gospodarce społecznej. Podkreślić należy, że odnotowane zróżnicowanie wynikało w najmniejszym stopniu z osobistego zaangażowania żołnierzy, lecz przede wszystkim zależało od przyjętych stawek, a te od siatki płac w branży. Dlatego w 1970 r. żołnierze pracujący w rolnictwie zarabiali miesięcznie średnio 475 zł, w budownictwie 666 zł, w komunikacji 674 zł, a w przedsiębiorstwach przemysłu maszynowego i chemicznego 875 zł. Zarobki żołnierzy w całości odprowadzane były na konto jednostki i w większości zasilały budżet MON. Niemniej jednak żołnierze, w zależności od posiadanych kwalifikacji i charakteru pracy, otrzymywali 19-25% wypracowanej sumy i ostatecznie na listach płac figurowały kwoty 200-550 zł. Część wypracowanych zarobków odprowadzano na fundusz nagród jednostki. Były to kwoty naprawdę znaczne. To z tej podziałki finansowano niektóre przedsięwzięcia kulturalno-oświatowe i nagrody rzeczowe dla żołnierzy, a przede wszystkim – nagrody produkcyjne dla żołnierzy funkcyjnych (zawodowych i rezerwy) oraz pracowników cywilnych. Nie jest znany sposób ich naliczania; po części miały zapewne charakter uznaniowy, jednak wypłacane sumy sięgały 40-50% miesięcznego uposażenia. Choć w 1968 r. jednostka przeszła na system nagród kwartalnych, nie wydaje się by zmieniło to istotnie ogólną sumę wypłacanych nagród produkcyjnych⁴².

Ocena sześciu lat istnienia i działalności płockiego batalionu nie jest jednoznaczna. Ponad wszelką wątpliwość była to jednostka o charakterze produkcyjnym, w której szkolenie wojskowe ograniczone było do absolutnego minimum. Bardzo niski poziom przygotowania bojowego żołnierzy stawał pod znakiem zapytania zdolność batalionu do wykonania zadań operacyjnych w obszarze działania. Podkreślić jednak należy, że był to mankament wszystkich ówczesnych jednostek tego typu, bowiem batalion był szkolony według zunifikowanego programu. Ten niski poziom zdolności bojowej wynikał więc z odgórnie przyjętego założenia, w istocie wypaczającego sens istnienia jednostek OT⁴³. Wypaczającego, lecz nie zaprzeczającego. Można

bowiem przyjąć, że służba w batalionie, zapoznając żołnierzy z nowoczesną organizacją i uzbrojeniem pracy, przygotowywała ich do zadań ratownictwa technicznego i odtwarzania infrastruktury. Absurdalne są więc stwierdzenia, iż głównym celem istnienia jednostek OT było dostarczenie MON środków finansowych. Ponad wszelką wątpliwość koszty funkcjonowania oddziałów i pododdziałów wielokrotnie przewyższała uzyskiwane przychody.

Analiza dziejów płockiego batalionu OT upoważnia do postawienia tezy, że w ówczesnych realiach jego powstanie było potrzebne i odegrało zdecydowanie pozytywną rolę. Pomijając fakt, że wysiłek żołnierzy w jakimś stopniu przyczynił się do rozwoju gospodarczego miasta i regionu, celowe jest skupienie się na wychowawczej funkcji batalionu. W ciągu sześciu lat w jego szeregach trafiło nie mniej niż 2500 młodych mężczyzn. Większość z nich otrzymała w ten sposób unikalną szansę wyjścia z dotychczasowego otoczenia: biednych mazowieckich wiosek lub lumpenproletariackich i kryminogennych środowisk miejskich. Żołnierze wdrażani byli do działań grupowych, jak ich przekonywano – ważnych dla kraju. Był to więc element budzenia obywatelskości i myślenia w szerszych kategoriach. Przy okazji żołnierze dowiadawali się, że istnieje możliwość, uzyskując jakieś kwalifikacje, polepszenia swej pozycji w społeczeństwie. Traktorysta, kierowca lub budowlaniec niejako automatycznie przechodzili do lepszej warstwy w swoim środowisku.

Szczególnie pozytywnie wpływała służba wojskowa na młodzież wiejską. W tym środowisku do młodzińca, który – niezależnie od przyczyn – nie odbył służby wojskowej odnoszono się z pewnym lekceważeniem i dopiero „po wojsku” uznawany był za mężczyznę. Służba w batalionie przyspieszała więc ich społeczną dojrzałość, z drugiej strony

ułatwiała decyzję o związaniu swego losu z przemysłem. Obśmiewana współcześnie kategoria chłoporobotników walnie przyczyniła się do cywilizacyjnego awansu mazowieckiej wsi; ci *de facto* zbędni w rolnictwie ludzie stali się istotnym źródłem akumulacji kapitału⁴⁴. Przypomnieć należy także omówione wcześniej zadania nieprodukcyjne batalionu. Były one niewątpliwym wkładem w poprawę warunków życia miasta i regionu.

Ta ze wszech miar pozytywna ocena rezultatów funkcjonowania batalionu nie koliduje z jego negatywną oceną jako jednostki wojskowej. Płocki batalion OT ponad wszelką wątpliwość nie był ozdobą garnizonu. Taki obraz wynika jednoznacznie z dokumentów wytworzonych w samym batalionie, jak i innych instytucjach i jednostkach. Wyjaśnienie kryje się w omówionych wyżej specyficznych zadaniach i warunkach funkcjonowania jednostki oraz jakości samych żołnierzy. W toku wieloletniej służby autor zawsze twierdził, że nie ma złych żołnierzy i pododdziałów, bywają natomiast kiepscy dowódcy. Analiza dziejów płockiego batalionu OT zachwiała tym przekonaniem. Abstrahując od walorów dowódczych i wychowawczych kadry batalionu należy stwierdzić, że w realnie istniejących uwarunkowaniach, w tym także prawnych, stworzenie zwartego pododdziału było zadaniem praktycznie niewykonalnym.

Brak jest naukowej oceny przyczyn likwidacji jednostek OT. W literaturze odnaleźć można różne supozycje. Nie odnosząc się ich zasadności można przyjąć, że jedną z najważniejszych było wyczerpanie zasobu poborowych niespełniających warunków służby w jednostkach operacyjnych (status wykształcenia) oraz powstałą możliwością kierowania poborowych nadkontyngentowych do formacji Obrony Cywilnej.

Przypisy

¹ J. Poksiński, *Memorandum Sztabu Generalnego Wojska Polskiego w sprawie Układu Warszawskiego oraz Planu rozwoju Sił Zbrojnych na lata 1955-1965*, „Przegląd Wojskowo-Historyczny” 2000, nr 1, s. 81.

² H. Michalski, *Pierwsze 100 godzin wojny nuklearnej*, Warszawa 1969, (dalej: *Pierwsze...*), s. 248-264.

³ B. Chocha, J. Kaczmarek, *Wojna i doktryna wojenna*, Warszawa 1980, zał. 1: *Poglądy USA na charakter wojny*.

⁴ *Ustawa z dn. 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej* (Dz.U. 1967.44.220), H. Michalski, *Pierwsze...*, s. 251.

⁵ Z. Gołąb, *Rozwinięcie wojsk lądowych w wojnie współczesnej*, Warszawa 1967, s. 39; H. Michalski, *Większe ćwiczenia prowadzone w LWP w latach 1943-1980*, „Myśl Wojskowa (tajna)” 1983, nr 3, s. 115-116.

⁶ F. Puchała, *Sekrety Sztabu Generalnego pojałtańskiej Polski*, Warszawa 2011, s. 104, 107.

⁷ H. Michalski, *Pierwsze...*, s. 251; J. Babula, *Wojsko Polskie 1945-1989. Próba analizy operacyjnej*, Warszawa 1998, s. 84-88.

⁸ J. Wojnarowski, *Mobilizacja Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2000, s. 13.

⁹ Tamże; B. Chocha, *Obrona terytorium kraju*, Warszawa 1974, s. 107-108.

¹⁰ *Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 28 marca 1963 r. w sprawie służby wojskowej w systemie obrony terytorialnej* (Dz.U. 1963.14.75).

¹¹ Choć formowanie jednostek OT trwało aż do początku lat 70. nie wydaje się, by tak szeroko zakrojony plan został zrealizowany, szczególnie w powiatach i miastach na prawach powiatu.

¹² T. Banaszek, *Obrona Terytorialna Kraju w województwie kieleckim (1963-1975). Organizacja i działalność*, „Przegląd Historyczno-Wojskowy” 2013, nr 2 (244), s. 89-90.

- ¹³ Archiwum MON w Modlinie (dalej: AMON), zsp. 417, sygn. 1608/99/397, Etat nr 15/84; tamże, *Etat nr 71/033*; Archiwum Wojskowe w Oleśnicy (dalej: AWO), zsp. 1087, sygn. 2125/10/01, *Rozkaz dzienny nr 1/66 z dn. 30.06.1966 r.*
- ¹⁴ AMON, zsp. 417, sygn. 1608/99/397, *Etat 71/028*; AWO, zsp. 1087, sygn. 2126/10/18, k. 9, *Pismo nr 0137 z dn. 3.03.1970 r.*
- ¹⁵ Tamże, sygn. 2125/10/33, *Rozkaz dzienny nr 47/72 z dn. 25.02.1972 r.*; *Rozkaz dzienny nr 50/72 z dn. 2.03.1972 r.*; *Rozkaz dzienny nr 73/72 z dn. 26.03.1972 r.*; F.Puchata, dz. cyt., s. 221-222.
- ¹⁶ AWO, zsp. 1087, sygn. 2126/10/18, k. 39, *Protokół przekazania obowiązków szefa sztabu batalionu z dn. 22.06.1970 r.*; k. 145, *Protokół kontroli plockiego batalionu obrony terytorialnej z dn. 12.04.1970 r.*; sygn. 2125/10/1, *Rozkaz dzienny nr 14/66 z dn. 15.04.1966 r.*
- ¹⁷ Por.: *Leksykon wiedzy wojskowej*, Warszawa 1979, s. 155.
- ¹⁸ *Zarządzenie Ministra Obrony Narodowej z dn. 19 lipca 1977 r. w sprawie sztabów wojskowych (MP 1977.5.30)*; Archiwum Wojskowe w Toruniu (dalej: AWT), zsp. 524, sygn. 28/71/14, *passim*, *Sprawozdania szkoleniowe PSzW Płock*; AWO, zsp. 1087, sygn. 2126/10/18, k. 4, *Rozliczenie limitu amunicji za 1969 r.*
- ¹⁹ Tamże, sygn. 2125/10/1, *Rozkaz dzienny nr 1/66 z dn. 30.03.1966 r.*; sygn. 2125/10/33, *Rozkaz dzienny nr 297/71 z dn. 19.12.1971 r.*; sygn. 2126/10/20, *Książka ewidencyjna plockiego batalionu obrony terytorialnej*.
- ²⁰ Tamże, sygn. 2126/10/18, k. 145, *Protokół kontroli plockiego batalionu obrony terytorialnej*.
- ²¹ Tamże, sygn. 2125/10/1, *Rozkaz dzienny nr 64/66 z dn. 14.06.1966 r.*; *Rozkaz dzienny 67/66 z dn. 17.06.1966 r.*; *Relacja por. rez. mgr inż. Henryka W., w posiadaniu autora*.
- ²² AWO, zsp. 1087, sygn. 2125/10/4, k. 126, *Analiza i ocena dowódców drużyn*.
- ²³ T.Banaszek, dz. cyt., s. 221.
- ²⁴ AWO, zsp. 1087, sygn. 2125/10/4, k. 120, *Pismo nr 0162 z dn. 10.04.1966 r. Analiza i ocena wcielonych poborowych*.
- ²⁵ Tamże, sygn. 2126/10/18, *Rozkaz dzienny nr 41/66 z dn. 17.05.1966 r.*; sygn. 2125/10/312, *Pismo sądu Powiatowego w Pułtusku nr 81 z dn. 14.06.1971 r.*
- ²⁶ Tamże, sygn. 2125/10/4, *Sprawy polityczne, passim*.
- ²⁷ *Instrukcja o wypadkach nadzwyczajnych. Zarządzenie Ministra Obrony Narodowej nr 027 z dn. 7.11.1964 r.*, Warszawa 1964.
- ²⁸ AWT, zsp. 524, sygn. 28/71/14, *Sprawy szkoleniowe PSzW Płock, passim*; AWO, zsp. 1087, sygn. 2126/10/18, *Sprawy operacyjne plockiego batalionu OT, passim*; tamże, sygn. 2125/10/4, k. 22, *Plan pracy partyjno-politycznej na m-c grudzień 1966 r.*; *Relacja por. rez. mgr inż. Henryka W.*
- ²⁹ AWO, zsp. 1087, sygn. 2125/10/4, k. 22, *Plan pracy partyjno-politycznej na m-c grudzień 1966 r.*
- ³⁰ Tymczasowy program szkolenia żołnierzy odbywających zasadniczą służbę wojskową w oddziałach obrony terytorialnej i obrony cywilnej w resorcie obrony narodowej, MON, Inspektorat Obrony Terytorialnej, Warszawa 1970, s. 8; por. T.Banaszek, dz. cyt., s. 219.
- ³¹ AWO, zsp. 1087, sygn. 2126/10/18, k. 145, *Protokół kontroli plockiego batalionu obrony terytorialnej*.
- ³² *Instrukcja o strzelaniu z broni strzeleckiej oraz broni pokładowej transporterów opancerzonych. Program strzelań piechoty (PSP-71)*, Warszawa 1972, s. 10-18, 21.
- ³³ AWO, zsp. 1087, sygn. 2125/10/32, k. 18, *Pismo WSzW Warszawa nr 118/Polit. Z dn. 8.02. 1971 r.*; k. 54, *Sprawozdanie z działalności KMW przy JW. 2261 za okres 1.01.1970-31.12. 1970*; sygn. 2125/10/4, k. 22, *Plan pracy partyjno-politycznej na listopad 1966 r.*
- ³⁴ Tamże, sygn. 2125/10/32, k. 215, *Zestawienie wyników dokształcania*; k. 222, *Pismo dowódcy JW. 2261 z dn. 28.11.1966 r.*; k. 223, *Pismo dowódcy plockiego batalionu obrony terytorialnej nr PF284 z dn. 19.11.1966 r.*
- ³⁵ Tamże, sygn. 2125/10/4, k. 142, *Pismo nr 90 z dn. 15.06.1966 r. Ankieta statystyczna*; k. 210, *Sprawozdanie roczne z działalności kulturalno-oświatowej*.
- ³⁶ Tamże, k. 1, *Sprawozdanie z realizacji szkolenia plockiego batalionu OT za okres 1.07-31.12.1968 r.*; k. 141, *Pismo dowódcy plockiego batalionu obrony terytorialnej nr PF 86 z dn. 10.06.1968 r. Meldunek o przebiegu prac pododdziałów plockiego batalionu OT w przedsiębiorstwie „Petrobudowa”*; sygn. 2126/10/12, *Książka rozkazów produkcyjnych, passim*.
- ³⁷ Tamże, sygn. 2125/10/4, k. 1, *Pismo Komitetu Budowy Sportowego Parku Międzyszkolnego*; k. 55, *Pismo szefa WSzW Warszawa nr 250 z dn. 30.05.1868 r.*; k. 142, *Pismo nr 90 z dn. 15.06.1966 r. Analiza statystyczna*.
- ³⁸ *Regulamin służby wewnętrznej Sił Zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej*, MON, Warszawa 1970, pkt. 288-289.
- ³⁹ AWO, zsp. 1087, sygn. 2125/10/1, *Książka rozkazów dziennych batalionu, passim*; sygn. 2125/10/4, k. 126, *Sprawozdanie z pracy wychowawczej w 1967 r.*; sygn. 2126/10/18, k. 39, *Protokół przekazania obowiązków szefa sztabu batalionu z dn. 26.02.1970 r.*
- ⁴⁰ Tamże, sygn. 2125/10/9, k. 1, *Rozkaz specjalny z dn. 2.07.1967 r.*; zsp. 2125/10/14, k. 80, *Protokół z przeprowadzonej spartakiady sportowej*; zsp. 2125/10/32, k. 54, *Sprawozdanie z działalności KMW przy JW. 2261 za okres 1.01.1970-31.12.1970*; k. 220, *Pismo WSzW Warszawa nr 118/Polit. z dn. 8.02.1971 r.*
- ⁴¹ 10.06.1966 r. *Meldunek o przebiegu prac pododdziałów plockiego batalionu OT w przedsiębiorstwie „Petrobudowa”*.
- ⁴² Tamże, zsp. 2125/10/14, k. 46, *Rozkaz specjalny nr 03/68*; zsp. 2126/10/9, *Książka rozkazów produkcyjnych, passim*; zsp. 2127/10/1, *Listy płac kadry i pracowników cywilnych [1969 r.]*; zsp. 2125/10/9, *Rozkaz specjalny nr 01 z dn. 13.04.1967 r.*; k. 17, *Rozkaz specjalny nr 3/67 z dn. 12.10.1967 r.*
- ⁴³ T.Banaszak, dz. cyt., s. 229.
- ⁴⁴ por. D.Gałąj, *Chłopi – robotnicy wsi plockiej*, Warszawa 1964.

PŁOCK BATTALION OF LAND DEFENSE (1966-1972)

Summary

Płock Battalion of Land Defense was established in 1966 as a military unit for defense and aid tasks in the area of town and the land of Płock. Work in local metalworking, chemical, construction companies and municipal economic entities was considered as an appropriate form of specialist training for soldiers. The unit existed only until 1972. There are obvious materials traces of it. However, the greatest achievement of the battalion was the acceleration of civilization development and socialization of a several groups of teenagers coming from the most neglected environments.

BADANIE PREFERENCJI TRANSPORTOWYCH PŁOCCZAN JAKO ELEMENT PLANU MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ

Abstrakt

Regionalne Programy Operacyjne 2014-2020 wskazują plany zrównoważonej mobilności miejskiej jako narzędzie wspierające rozwój multimodalnego i niskoemisyjnego transportu miejskiego. Elementem planu mobilności jest analiza podziału modalnego i badanie zachowań komunikacyjnych mieszkańców.

Słowa kluczowe: Płock, mobilność miejska, preferencje transportowe, zrównoważony transport miejski, podział modalny

Wstęp

Polska niewątpliwie należy do grupy państw rozwiniętych. Potwierdzają to różnego rodzaju klasyfikacje i indeksy – m.in. wskaźnik rozwoju społecznego liczony i publikowany cyklicznie przez UNDP (ONZ-owski Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju). Również dane dotyczące dynamiki rozwoju gospodarczego wyrażane przez PKB napawają optymizmem. Przybywa inwestycji, dynamizuje się eksport, a efekty dokonujących się przemian obserwujemy codziennie w najbliższym otoczeniu, także na naszych ulicach, na których w ostatnich latach znacząco przybyło samochodów. Dane Stowarzyszenia Europejskich Producentów Samochodów (ACEA), które systematycznie publikuje statystyki dotyczące europejskiej branży motoryzacyjnej wskazują, że na koniec 2014 roku w Polsce przypadało 599 samochodów osobowych na 1000 mieszkańców. To więcej niż średnia dla całej Unii Europejskiej oraz państw EFTA (Norwegia, Szwajcaria, Islandia), która wynosi 564 auta na 1000 mieszkańców. Jak podaje ACEA pod względem nasycenia samochodami Polska wyprzedziła już takie potęgi gospodarcze, jak Niemcy, Wielka Brytania, Hiszpania czy Francja. Trend ten potwierdzają również liczby z Płocka. W mieście, które może pochwalić się niewiele ponad 120 tysiącami mieszkańców, na koniec czerwca 2015 roku było zarejestrowanych blisko 100 tysięcy pojazdów. Niewątpliwie rosnąca liczba aut jest jednym z najbardziej namacalnych dowodów na wzrost zamożności danego społeczeństwa.

Niestety powyższe zjawisko przekłada się także na coraz bardziej dotkliwe konsekwencje w postaci pogłębiającego się zanieczyszczenia powietrza

spalinami, w tym oczywiście dwutlenkiem węgla oraz uciążliwościami kongestii transportowej¹. Zatłoczone ulice polskich miast przestają być efektywne komunikacyjnie. Problem zaczyna być na tyle istotny, że kosztowne i długotrwałe rozwiązania infrastrukturalne (obwodnice, wiadukty) pomagają na krótko lub wcale. W odwodzie pozostają zatem działania organizacyjne i tzw. „miękkie” wpływające na świadomość mieszkańców, czyli przekonanie, że tylko rezygnacja z podróży samochodem osobowym na rzecz np. roweru, komunikacji publicznej czy chodzenia pieszo w długiej perspektywie może poprawić sytuację. Posiłkując się doświadczeniami wielu miast z Europy Zachodniej, należy stwierdzić, że katalizatorem dobrych zmian oraz wymiernym wsparciem dla decydentów w procesie zarządzania samorządem lokalnym jest planowanie mobilności miejskiej.

Miasta w ramach przygotowania Zrównoważonego Planu Mobilności Miejskiej (ang. Sustainable Urban Mobility Plan) będą mogły zidentyfikować miejsca, które generują największy ruch (zakłady pracy, centra handlowe itp.), zbadać preferencje transportowe swych mieszkańców, a następnie przygotować listę rozwiązań i zachęt, które przekonają daną społeczność do wyboru środka transportu alternatywnego wobec indywidualnie użytkowanego samochodu osobowego.

Planowanie mobilności miejskiej w kontekście rozwoju infrastruktury transportowej finansowanej ze środków UE w latach 2014-2020

Plany zrównoważonej mobilności miejskiej zostały dostrzeżone przez samorządowców niemal każdego szczebla, nie tylko przez prezydentów

dużych miast, ale także przez burmistrzów, a nawet wójtów. Stało się tak, dzięki zapisom Regionalnych Programów Operacyjnych poszczególnych województw, które niejednokrotnie podział środków z nowej perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020 na szeroko rozumiane cele transportowe warunkują posiadaniem dokumentów planistycznych lub strategicznych, które będą uwzględniały zrównoważoną mobilność. Mazowiecki RPO mówi wprost²: „wszystkie projekty związane z rozwojem zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej muszą prowadzić do skoordynowania polityki transportowej z polityką przestrzenną tak, aby uzyskać zmniejszenie transportochłonności przyczyniając się do osiągnięcia niskoemisyjności. Zatem muszą one wynikać z przygotowanych przez samorządy planów, zawierających odniesienia do kwestii przechodzenia na bardziej ekologiczne i zrównoważone systemy transportowe w miastach. Wskazuje się, że funkcję takich dokumentów mogą pełnić: plany dotyczące gospodarki niskoemisyjnej, Strategie ZIT³ oraz właśnie plany mobilności miejskiej. Dokumenty te powinny określać lokalne uwarunkowania oraz kierunki planowanych interwencji na danym obszarze i w zależności od zidentyfikowanych potrzeb zawierać odniesienia lub wskazywać adekwatne obowiązujące dokumenty zawierające odniesienia do takich kwestii jak np.:

- zbiorowy transport pasażerski i transport niezmotoryzowany;
- wykorzystanie inteligentnych systemów transportowych (ITS);
- logistyka miejska, bezpieczeństwo ruchu drogowego w miastach,
- wdrażanie nowych wzorców użytkowania.

Podobne w wymowie ustalenia znajdują się w pozostałych piętnastu programach wojewódzkich, a to oznacza, że lokalne samorządy chcąc zachować swoje szanse w procesie aplikacji muszą zastosować jeden z powyższych wariantów. Mogą uzupełnić istniejący dokument (np. Plan Gospodarki Niskoemisyjnej) lub opracować zupełnie nowy, np. Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskiej (Ang. Sustainable Urban Mobility Plan – SUMP). Obejmuje on kwestie organizacji publicznego transportu miejskiego, ale także regulację ruchu samochodowego na rzecz zielonych środków transportu, w tym rowerów i ruchu pieszego. PZMM (SUMP) zsynchronizowany z pozostałymi elementami logistyki miejskiej, czyli m.in. organizacją transportu dostawczego z uwzględnieniem procesów magazynowania, problematyką wywozu i utylizacji odpadów komunalnych czy kształtowania powiązań komunikacyjnych z systemem logistycznym regionu może być

nie tylko zbiorem formalnych sformułowań i nakreślonych zadań, ale także stać się faktycznym katalizatorem systematycznego podnoszenia jakości życia, bez negatywnego wpływu na środowisko, które chcemy pozostawić przyszłym pokoleniom w jak najlepszej kondycji.

Komisja Europejska promuje Plany Zrównoważonej Mobilności od kilku lat, między innymi poprzez Plan Działania na Rzecz Miejskiej Mobilności (Action Plan on Urban Mobility – 2009) czy Białą Księgę Transportu (Transport White Paper – 2011). Natomiast w grudniu 2013 roku Komisja Europejska opublikowała Pakiet Zrównoważonej Mobilności (Urban Mobility Package), który zawierają konkretne wytyczne oraz wskazówki pomocne zarówno na etapie przygotowania SUMP, jak i całego procesu ich wdrażania przez lokalne władze. Dodatkowo Komisja wspierając liczne projekty dotyczące zrównoważonej mobilności miejskiej ułatwiła transfer wiedzy i zaoferowała samorządom bezpłatny dostęp do najlepszych praktyk (szczegóły dostępne na stronie internetowej <http://www.epomm.eu/endurance>).

Rys 1. Ekran powitalny strony internetowej projektu ENDURANCE

Źródło: Opracowanie własne

Zrównoważony transport stanowi jeden z najważniejszych czynników decydujących o tym, czy otoczenie w którym żyjemy jest przyjazne, czy też uciążliwe. Miasto dobre do życia, to takie, które spełnia oczekiwania mieszkańców zarówno w przestrzeni ekonomicznej, społecznej i kulturowej, a transport oraz infrastruktura niezbędna do jego zrównoważonego kształtowania stanowi fundament każdej z powyższych przestrzeni. Ponadto uwarunkowania transportowe, jak i sama infrastruktura wpływają także na kształt rynku wewnętrznego i tym samym na wzrost gospodarczy czy tworzenie nowych miejsc pracy.

Tabela 1. Podział modalny (%) dla wybranych miast w 2012 lub 2013 roku

Miasto	Ludność	Pieszo	Rower	Transport zbiorowy	Transport indywidualny (samochód osobowy)
Karlsruhe (Niemcy)	298000	24	25	17	34
Bari (Włochy)	322751	3	1	20	76
Nantes (Francja)	580000	27	5	16	52
Malmö (Szwecja)	313000	15	22	21	42
Ghent (Belgia)	251000	24	20	9	47
Bristol (Wielka Brytania)	437000	21	14	16	49
Gdynia (Polska)	260000	21	1	36	42

Źródło: Opracowanie własne na podstawie epomm.eu

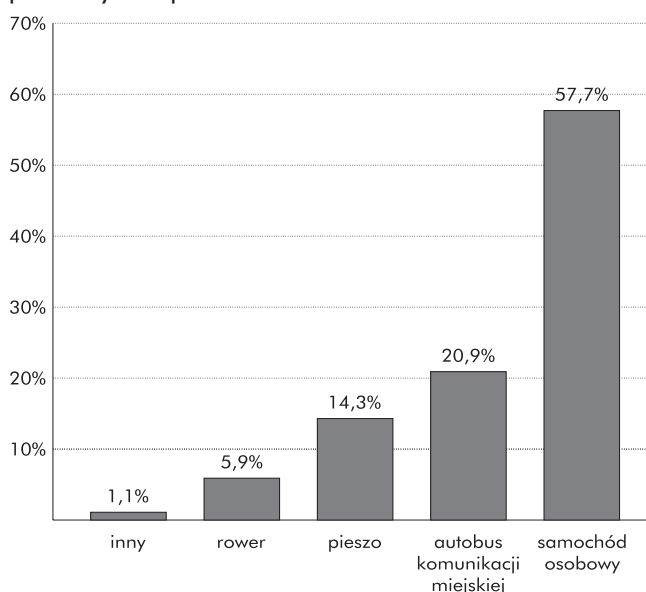
Warto również dodać, iż plany mobilności oraz zaproponowana przez Komisję Europejską innowacyjna metoda planowania transportu (w ramach SUMP), zakłada partycypacyjne podejście i włączenie społeczeństwa w ten proces na każdym z etapów. SUMP ma zagwarantować bezpieczny, przyjazny dla środowiska, wydajny oraz cenowo konkurencyjny transport, dojazd do miejsc pracy oraz swobodny dostęp do wszelkich usług codziennego życia. Tam, gdzie tradycyjne formy planowania transportu zmierzają do rozwiązywania problemów ruchu drogowego poprzez rozwijanie infrastruktury, SUMP kładzie nacisk na poprawę jakości życia i przestrzeni publicznej oraz działania promujące korzystanie ze środków komunikacji miejskiej, roweru czy poruszania się pieszo. Przygotowywane konsultacje społeczne swym zasięgiem powinny obejmować także gospodarkę gruntami, schematy ustalania cen, sprawne usługi transportu publicznego, infrastrukturę rowerowo-drogową, jak również infrastrukturę do obsługi pojazdów ekologicznych. Finalnym celem tych działań będzie ograniczenie zatorów komunikacyjnych oraz emisji szkodliwych gazów do atmosfery (głównie CO²).

Stosując opisane podejście władze lokalne pokażą, że strategie i plany są tworzone z mieszkańcami i z myślą o wszystkich mieszkańcach, a nie tylko tych posiadających samochody osobowe. Jednym z pierwszych etapów (po analizie istniejącej dokumentacji strategicznej) jest zidentyfikowanie rzeczywistego podziału modalnego, czyli udziału różnych środków transportu w realizacji codziennych podróży w danym mieście. W wersji podstawowej zazwyczaj ukazuje on podział na transport samochodowy, rowerowy, zbiorowy i ruch pieszy. Bardziej szczegółowe badania obejmują niejednokrotnie także podział transportu samochodowego na przejazdy indywidualne i w charakterze pasażera, a transportu zbiorowego na autobusy, tramwaje, metro, trolejbusy, kolej i inne. W celu zebrania danych niezbędne jest przeprowadzenie badań

preferencji i zachowań komunikacyjnych mieszkańców, które posłużą jako materiał do analizy i realizacji kolejnych działań na drodze do Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej.

Preferencje transportowe mieszkańców Płocka w świetle badań zrealizowanych w ramach projektu ENDURANCE

W ramach realizacji projektu ENDURANCE⁴ (finansowanego przez Komisję Europejską i popularyzującego korzyści płynące z tworzenia Planów Zrównoważonej Mobilności Miejskiej (ang. Sustainable Urban Mobility Plan – SUMP), CIFAL Płock (afiliowany ośrodek szkoleniowy ONZ Instytutu ds. Szkoleń i Badań UNITAR, polski lider projektu ENDURANCE) przeprowadził badanie preferencji transportowych mieszkańców Płocka. Celem badania było poznanie opinii mieszkańców Płocka nt. mobilności miejskiej, diagnoza podziału

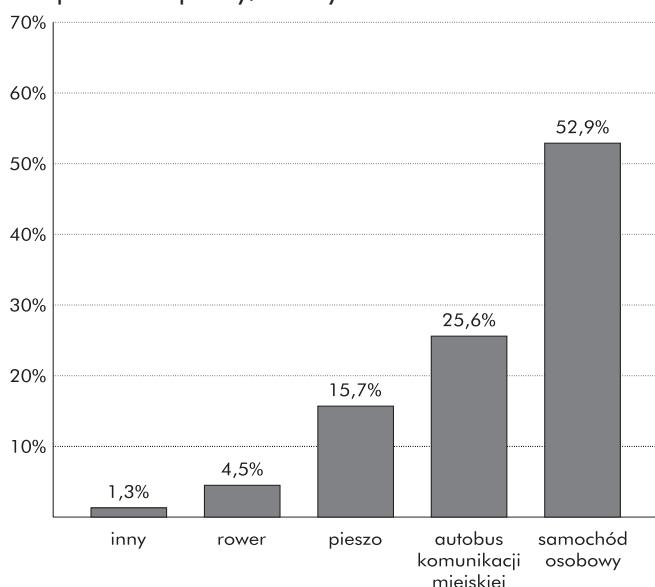
Wykres 1. Ogólny podział modalny (modal split) podróży miejskich w Płocku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań

modalnego, ocena stanu istniejącego oraz identyfikacja szans i potencjalnych zagrożeń w obszarze zrównoważonej mobilności miejskiej. Badanie przeprowadzono 19 września 2015 r. w formie indywidualnych wywiadów kwestionariuszowych na próbie 301 osób.

Na podstawie powyższych danych, należy stwierdzić, że mieszkańcy Płocka zdecydowanie najczęściej korzystają z samochodów osobowych – 57,7%. Na drugim miejscu znalazła się komunikacja zbiorowa – 20,9%. Z kolei chodzenie pieszo wybiera 14,3% płocczan, a 5,9% decyduje się na podróże rowerowe.

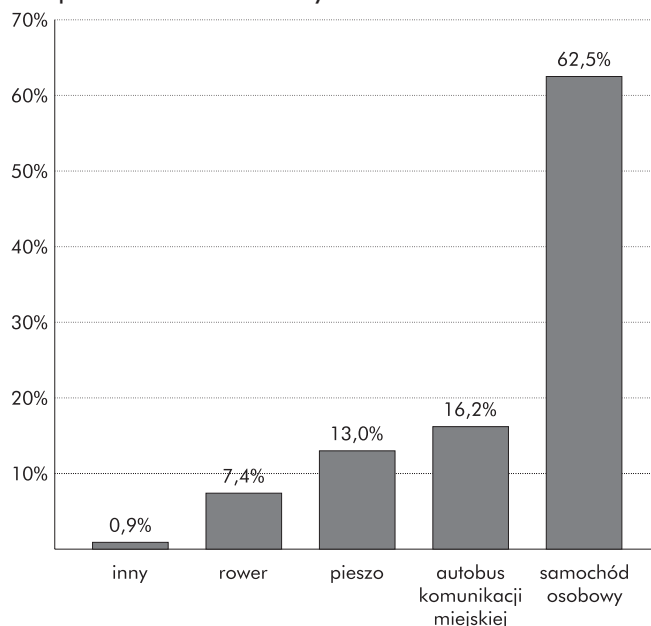
Wykres 2. Podział modalny (modal split) podróży miejskich do pracy/szkoły w Płocku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań

Analizując podróże do pracy/szkoły zaobserwujemy spadek indywidualnych liczby podróży samochodem osobowym – do 52,9% na rzecz komunikacji zbiorowej – 25,6%. Nieznacznie wzrasta odsetek

Wykres 4. Podział modalny (modal split) podróży miejskich w czasie wolnym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań

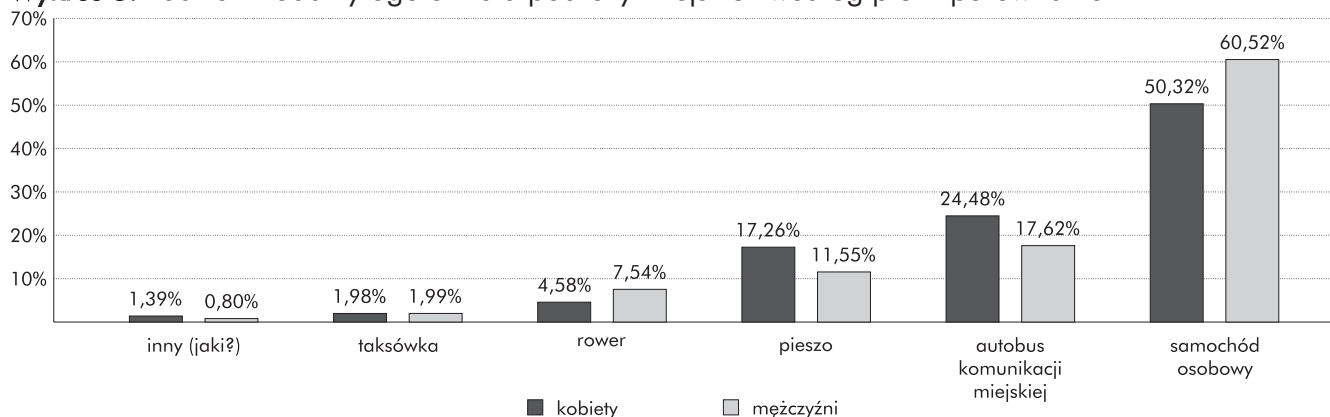
osób poruszających się pieszo – 15,7% oraz do 4,5% spada liczba osób wybierających jazdę rowerem.

Jak pokazuje powyższy wykres w czasie wolnym zdecydowanie wzrasta udział zmotoryzowanego transportu indywidualnego – 62,5%, natomiast dzieje się to kosztem podróży autobusami miejskimi – tylko 16,2% oraz chodzenia pieszo – 13%. Co ciekawe, w czasie wolnym płocczanie chętniej wybierają jazdę rowerem – 7,4%.

Zebrane dane wskazują na większą popularność samochodu osobowego i roweru wśród mężczyzn, natomiast kobiety zdecydowanie częściej wybierają podróże transportem zbiorowym oraz poruszanie się pieszo.

W trakcie badania zapytano mieszkańców Płocka o częstotliwość korzystania z roweru. 60,6% nie korzysta lub korzysta tylko okazjonalnie w celach

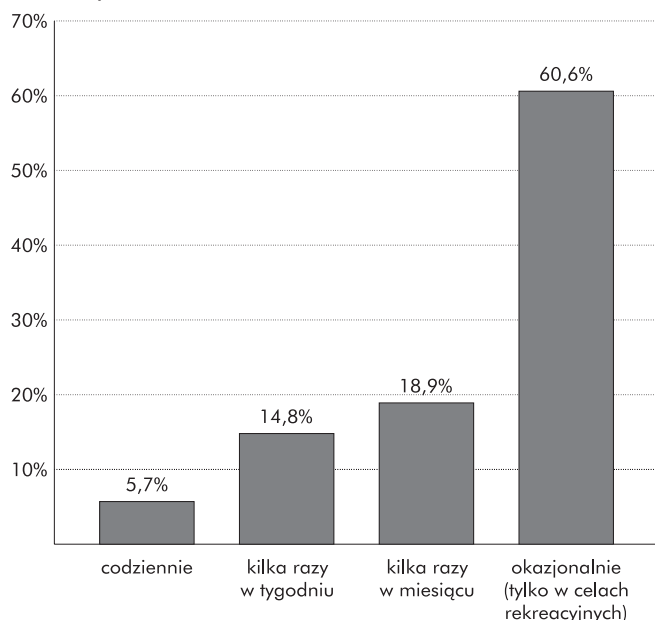
Wykres 3. Podział modalny ogółem dla podróży miejskich według płci – porównanie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań

rekreacyjnych. Natomiast 18,9% przyznaje się do korzystania kilka razy w miesiącu, a 14,8% nawet kilka razy w ciągu tygodnia. Regularne, codzienne wykorzystanie roweru wskazało 5,7% badanych.

Wykres 5. Korzystanie z roweru podczas podróży po mieście

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań

Rozwój zrównoważonej mobilności miejskiej uzależniony jest nie tylko od aktywności samych mieszkańców, ale także od systematycznego rozwoju infrastruktury i wdrażania kolejnych innowacji transportowych.

Jak pokazało badanie (ankietowani mogli wskazać maksymalnie 3 działania), mieszkańcy oczekują szeregu działań, wśród których zdecydowanymi liderami są:

- inteligentny system zarządzania ruchem – 19,97%;
- nowe strefy spacerowe – 19,35%;
- nowe ścieżki rowerowe – 15,94%;

- rozbudowa połączeń transportu publicznego – 14,24%.

Z kolei najmniejszą liczbę zwolenników miały działania określone jako:

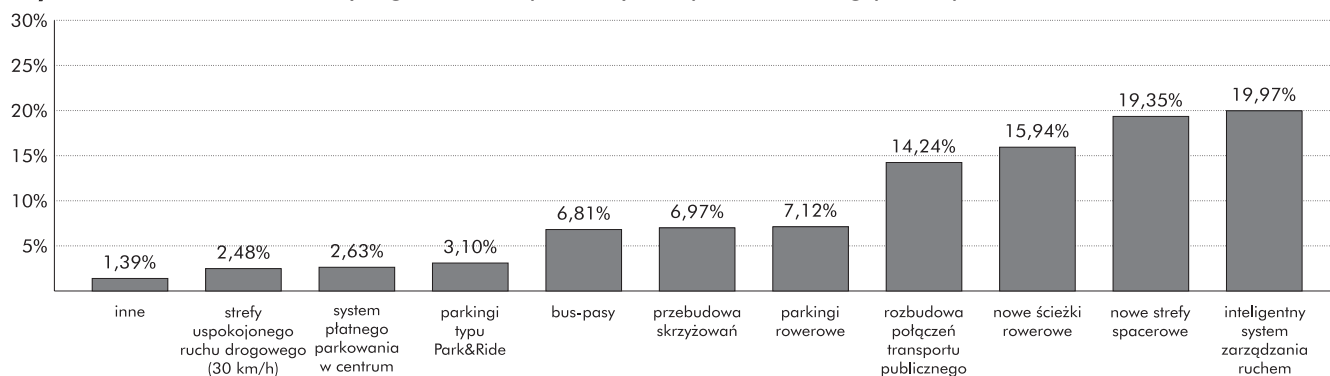
- strefy uspokojonego ruchu drogowego (tempo 30 km/h) – 2,48%;
- system płatnego parkowania – 2,63%;
- parkingi typu Park&Ride – 3,10%.

Podsumowanie

Specyfika rozwoju polskiego społeczeństwa mająca swoje odzwierciedlenie także w Płocku, np. w systematycznie rosnącej liczbie zarejestrowanych samochodów (ok. 100 tys.) sprawia, że zmiana dotychczas obserwowanego podejścia do kwestii transportu miejskiego będzie odbywała się przede wszystkim dzięki determinacji samorządu w kształtowaniu oczekiwanych zachowań komunikacyjnych i postaw mieszkańców akceptujących multimodalne podejście do planowania podróży miejskich.

Aktywność samorządu może wspomóc osiągnięcie realnych efektów wyrażających się w zmianie proporcji podziału modalnego dla Płocka, z oczekiwanym systematycznym rezygnowaniem z wykorzystania samochodów osobowych, na rzecz wzrostu popularności alternatywnych form przemieszczania się, czyli: transportu zbiorowego, roweru i chodzenia pieszo. Niemniej należy być świadomym faktu, iż kształtowanie nowych zachowań komunikacyjnych, a tym bardziej utrwalenie ich w formie postaw, jest procesem kosztownym, wieloaspektowym i długofalowym, stąd także i efekty będą pojawiać się stopniowo. Niezbędna zmiana świadomości społecznej i likwidacja barier mentalnych związanych z zagadnieniem zrównoważonej mobilności miejskiej, oraz determinacja i konsekwencja w podejmowaniu decyzji i określonych działań przez lokalny samorząd pomogą uzyskać pożądane efekty. Kluczem do osiągnięcia sukcesu

Wykres 6. Podział modalny ogółem dla podróży miejskich według płci – porównanie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań

będzie konsekwentna realizacja kolejnych działań inwestycyjnych w infrastrukturę (drogi dla rowerów, komfortowe i niskoemisyjne autobusy itp.), ale

także przekonanie mieszkańców Płocka do idei zrównoważonej mobilności.

Przypisy

- ¹ Kongestia transportowa definiowana jest jako chroniczne zjawisko większego natężenia ruchu środków transportu, znacznie przekraczającego przepustowość wykorzystywanej przez infrastruktury (dróg, skrzyżowań itp.).
- ² Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020, Zarząd Województwa Mazowieckiego, Warszawa 2015, s.111.
- ³ Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) to narzędzie, które po raz pierwszy pojawiło się w przedstawionych przez Komisję Europejską aktach prawnych na nową perspektywę finansową 2014-2020. Przy pomocy tego instrumentu, partnerstwa jednostek samorządu terytorialnego (JST) miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie (miasto i samorządy znajdujące się w jego oddziaływaniu) mogą realizować wspólne przedsięwzięcia, łączące działania finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego. ZIT to także wyjście poza sztywne granice administracyjne JST i większe możliwości oddziaływania projektów unijnych.
- ⁴ ENDURANCE to projekt Komisji Europejskiej, którego CIFAL Płock jest polskim liderem. Najważniejszym celem projektu

ENDURANCE jest merytoryczne wsparcie miast przy przygotowaniu i wdrażaniu Planów Zrównoważonej Mobilności Miejskiej poprzez stworzenie sieci wymiany doświadczeń, która umożliwi dostęp do najlepszych praktyk w 25 krajach europejskich. Projekt ENDURANCE jest największym projektem z tego obszaru ponieważ skupia 25 partnerów z 25 krajów UE oraz Norwegii. Wspomniane plany mają w efektywny sposób pomóc w rozwiązaniu problemów transportowych i w zrównoważony sposób zaspokoić potrzeby przemieszczania się ludzi i towarów w miastach. Główną ideą SUMP jest dążenie do stworzenia zrównoważonego systemu transportu miejskiego, poprzez realizację takich celów jak m.in.: zwiększenie bezpieczeństwa w ruchu drogowym (pieszych, rowerzystów, kierowców/pasażerów samochodów) i bezpieczeństwa w pojazdach transportu zbiorowego, redukcja hałasu i zanieczyszczeń powietrza, emisji dwutlenku węgla i zużycia energii, podniesienie skuteczności i efektywności transportu osób i towarów, poprawa atrakcyjności i jakości obszaru miejskiego, polepszenie jakości życia mieszkańców, poprawa dostępności usług transportowych dla mieszkańców.

DETERMINATION OF TRANSPORT PREFERENCES OF THE RESIDENTS OF PŁOCK AS AN ELEMENT OF THE URBAN MOBILITY PLAN.

Summary

Regional Operational Programs for the 2014-2020 period indicate sustainable urban mobility plans as a tool supporting the development of multimode and low carbon energy urban transport. An analysis of modal division and research of inhabitants' communicational behaviour constitute an element of mobility plan.

LISTA RECENZENTÓW KWARTALNIKA „NOTATKI PŁOCKIE” W ROKU 2015

prof. zw. dr hab. Andrzej Chodubski
dr inż. Hanna Bauman-Kaszubska
mgr Małgorzata Duch
dr Grzegorz Gołębiowski
ks. prof. dr hab. Andrzej Gretkowski
ks. prof. dr hab. Michał Marian Grzybowski
dr Andrzej Kansy
doc. dr Wiesław Koński
prof. zw. dr hab. Eugeniusz Kwiatkowski
dr Andrzej Papierowski
prof. zw. dr hab. Paweł Samuś
dr hab. inż. Renata Walczak
prof. zw. dr hab. Danuta Walczak-Duraj

POPULACJA LĘGOWA GAWRONA *CORVUS FRUGILEGUS* NA ZIEMI PŁOCKIEJ

Abstrakt

W artykule zaprezentowano liczebność i rozmieszczenie kolonii lęgowych gawrona *Corvus frugilegus* na Ziemi Płockiej. Inwentaryzację przeprowadzono na przełomie lat 2014/2015 na obszarze 3 351 km². Odnotowano 36 kolonii, w których zlokalizowano 2622 gniazd, a całkowitą liczebność populacji oszacowano na 2700-3000 par lęgowych. Średnie zagęszczenie wynosiło 78 par/100 km². Największa kolonia (443 gniazd) zlokalizowana była w miejscowości Drobin – skupiała ona 17 % wszystkich zinwentaryzowanych gniazd. Kolejne duże kolonie stwierdzono w Małej Wsi (310), Radzanowie (274), Bielsku (271), Starożrebach (246). Większości kolonii zlokalizowana była w miastach – stwierdzono w nich 22 kolonie (61,1%), w których gniazdowało 1037 par (39,5%). We wsiach stwierdzono 14 kolonii (38,8%) skupiających 1585 par (60,5%). Gawrony zakładały gniazda na co najmniej 14 rodzajach drzew. Najczęściej gniazda położone były na: topolach *Populus sp.*, klonach *Acer sp.*, lipach *Tata sp.*, olszach *Alnus spp.*, kasztanowcach *Aesculus spp.* i jesionach *Fraxinus sp.* Udział innych drzew był znacznie niższy. W trakcie prac terenowych odnotowano różne rodzaje zagrożeń i negatywnych działań w stosunku do kolonii gawrona. Były to m.in.: płoszenie ptaków przy użyciu wystrzałów oraz głosów ptaków drapieżnych, podcinanie konarów drzew, a także usuwanie gniazd w całej kolonii w okresie pozalęgowym.

Słowa kluczowe: gawron, Ziemia Płocka, inwentaryzacja w latach 2014/2015

Jeszcze w pierwszej połowie XIX wieku gawron na Mazowszu był nadzwyczaj rzadki, głównie w wyniku tępienia lub podbierania jaj i piskląt¹.

Od połowy XX wieku w krajach Europy nastąpił proces zwiększania się liczebności populacji tego gatunku w miastach. Wraz z zaprzestaniem bezpośredniego tępienia i niszczenia kolonii gatunek ten zasiedlił duże miasta, w obrębie których dziś – wtórnie – dominują kolonie nieduże². Jednocześnie obserwowany był proces wycofywania się gawrona z centrów aglomeracji na ich obrzeża przy jednoczesnym zaniku kolonii położonych wśród zadrzewień śródpolnych³.

Według wielu autorów w Polsce trwa regres spadkowy liczebności tego gatunku⁴, a przyczyną takiej sytuacji są najprawdopodobniej niekorzystne zmiany w uprawie gruntów rolnych. W związku z tym istnieje konieczność monitoringu stanu populacji gawrona oraz określenie jego obecnej sytuacji w kraju⁵. Najlepiej poznane pod względem rozmieszczenia i dynamiki liczebności tego gatunku są zachodnie rejony Polski. Z terenu Mazowsza Płockiego brak jest aktualnych publikacji na temat populacji lęgowej gawrona. Celem niniejszej pracy

jest uzupełnienie stanu wiedzy poprzez przedstawienie wyników inwentaryzacji kolonii i gniazd gawrona na Ziemi Płockiej w latach 2014/2015.

Teren badań

Ziemia Płocka to umowne określenie terenów obejmujących miasto Płock, powiaty: płocki, sierpecki i gostyniński. Obszar ten położony jest w zachodniej części województwa mazowieckiego. Pod względem administracyjnym badany teren

obejmuje 25 podstawowych jednostek – gmin, jedno duże miasto (Płock), dwa miasta powiatowe (Sierpc, Gostynin) i trzy mniejsze miasta (Gąbin, Wyszogród, Drobin).

Powierzchnia przedmiotowego obszaru wynosi 3 351 km², z czego 199 ha to grunty rolne (w tym łąki i pastwiska 36,8 ha) 55,6 ha to lasy i 33,3 ha pozostałe grunty. Liczba mieszkańców wynosi 333 tys. ludzi, co równa się zagęszczeniu 99 osób/km².

Ziemia Płocka w podziale fizyczno-geograficznym Polski⁶ należy do prowincji Nizy Środkowoeuropejskiego podzielonego zasięgiem zlodowacenia bałtyckiego (północnopolskiego) na dwie podprowincje: Pojezierze Południowobałtyckie i Nizina Środkowopolska.

Klimat badanego terenu charakteryzuje się zmiennością warunków pogodowych, wywołanych głównie ścieraniem się wilgotnych mas powietrza polarno-morskiego z suchymi masami powietrza polarno-kontynentalnego. Według podziału na dzielnice rolniczo-klimatyczne obszar ten zalicza się do dzielnicy środkowej, o najmniejszych w Polsce opadach rocznych.

Gleby użytkowane rolniczo są bardzo zróżnicowane pod względem jakości. Najczęściej występującymi glebami są: płowe, brunatne wyługowane, hydromorficzne (glejowe, murszowe, torfowe), mady rzeczne. Wśród nich przeważają grunty orne klasy II – IV. Mało jest użytków rolnych o wysokiej bonitacji (klasa I – III), które powstały z gleb pochodzenia mineralnego. Dużo jest użytków rolnych klas IV – VI wytworzonych z gleb pochodzenia organicznego.

Metody badań

Inwentaryzację kolonii lęgowych gawrona na Ziemi Płockiej rozpoczęto w 2014 roku, a zakończono w roku 2015. Liczenie w terenie przeprowadzono od końca listopada wyszukując potencjalne miejsca lęgowe do początku maja (przed rozwinięciem się liści) kiedy liczba gniazd nie ulegała już zmianom. W koloniach notowano liczbę gniazd i drzew ją tworzących, z podziałem na gatunki lub rodzaje. Ponadto określano jej lokalizację (np. miasto, miasteczko, wieś) oraz położenie (tj. zadrzewienia, aleja, park, cmentarz, pojedyncze drzewo, szpalery).

W trakcie zbierania danych zwracano również uwagę na inne gatunki ptaków, które gniazdowały w obrębie badanych kolonii. Metodę klasyfikującą kolonie przyjęto za Zbrytem⁷, przyjmując lokalizację w bezpośredniej bliskości minimum trzech gniazd. W sytuacji, gdy nie można było jednoznacznie określić, czy między położonymi

w pobliżu gniazdami zachodzą interakcje, za osobne kolonie uznawano arbitralnie co najmniej dwa gniazda. Kolonie występujące w jednej miejscowości oddalone o około 50-100 metrów traktowano jako osobne skupiska lęgowe. Zebrane dane uzupełniono również o wywiady środowiskowe z mieszkańcami wykorzystując je jako uzupełnienie informacji o zmianach i zagrożeniach dla kolonii.

Wyniki

Inwentaryzacja kolonii lęgowych gawrona na obszarze Ziemi Płockiej wykazała istnienie 36 kolonii z łączną liczbą gniazd 2622 zlokalizowanych w szesnastu miejscowościach (tab. 1). Nie stwierdzono kolonii poza osiedlami ludzkimi. Średnie zagęszczenie w badanych latach wynosiło 78 par/100 km² powierzchni ogólnej. W poszczególnych miejscowościach odnotowano od jednej do trzynastu kolonii. Największa liczba kolonii znajdowała się w Płocku (13) oraz Małej Wsi i Wyszogrodzie (3). W odnotowanych koloniach gniazdowało łącznie 746 par lęgowych. Zagęszczenie gawronów na podstawie liczby gniazd jest zawsze wyższe od efektywnej liczby gnieźdzących się par. Liczba nowo budowanych gniazd ulega dużym wahaniom na skutek zniszczeń (22-82%), a znaczna część gniazd starych jest nie zajętych. Błąd podczas jednego liczenia może wynosić 30%. W związku z tym całkowitą liczebność populacji oszacowano na 2700-3000 par lęgowych. Największa kolonia (443 gniazd) zlokalizowana była w miejscowości Drobin w powiecie płockim – skupiała ona 17 % wszystkich zinwentaryzowanych gniazd. Kolejne duże kolonie stwierdzono w Małej Wsi (310), Radzanowie (274), Biełsku (271), Staroźrebach (246). Większości kolonii zlokalizowana była w miastach – stwierdzono w nich 22 kolonie (61,1%), w których gniazdowało 1037 par (39,5%). We wsiach stwierdzono 14 kolonii (38,8%) skupiających 1585 par (60,5%). Odnotowano cztery typy siedlisk w których gniazdowały gawrony: zgromadzenia drzew, cmentarze, parki i aleje przydrożne (Wykres 1). Najliczniej gawrony gniazdowały w różnego rodzaju skupiskach drzew (przy zabudowaniach m.in. kościołach, blokowiskach, placach). W takim typie siedliska stwierdzono 43% kolonii.

Wysokość umieszczenia gniazd wahała się w odstępach od 6 metrów do 30 metrów. Najniżej umieszczone były gniazda w kolonii zlokalizowanej przy bramie nr 2 PKN ORLEN: wszystkie gniazda znajdowały się na wysokości od 6 do 15 m. Najwyżej posadowione gniazda odnotowano na topolach w koloniach w Drobinie.

Tabela 1. Liczebność populacji lęgowej gawrona *Corvus frugilegus* na Ziemi Płockiej w latach 2014/2015

Lp.	Miejscowość	Liczba koloni	Liczba gniazd w koloniach	Liczba gniazd razem
1.	Płock	13	18, 5, 2, 1, 3, 2, 22, 2, 184, 8, 3, 24, 20	294
2.	Drobin	2	443, 17	460
3.	Nowy Duninów	1	2	2
4.	Gostynin	2	100, 6	106
5.	Mała Wieś	3	17, 310, 77	404
6.	Radzanowo	1	274	274
7.	Płock/Radziwie	1	60	60
8.	Rogotwórk	1	9	9
9.	Sanniki	2	104, 24	128
10.	Sierpc	1	69	69
11.	Słubice	1	145	145
12.	Sokołów	1	26	26
13.	Staroźreby	1	246	246
14.	Wyszogród	3	37, 7, 4	48
15.	Bielsk	2	68, 271	339
16.	Słupia	1	12	12
Razem		36	–	2622

Gawrony zakładały gniazda na co najmniej 14 rodzajach drzew (tab. 2). Najczęściej gniazda położone były na: topolach *Populus sp.*, klonach *Acer sp.*, lipach *Tata sp.*, olszach *Alnus spp.*, kasztanowcach *Aesculus spp.* i jesionach *Fraxinus sp.* Udział innych drzew był znacznie niższy.

W koloniach gawronów stwierdzono gniazdowanie: sierpówki *Streptopelia decaocto* – 9 obserwacji, grzywacza *Columba palumbus* – 8 obserwacji, sroka *Pica pica* – 3 obserwacje, kawka *Corvus monedula* – 2 obserwacje (w budkach zlokalizowanych w koloni w Małej Wsi). W trakcie prac terenowych odnotowano następujące rodzaje zagrożeń i negatywnych działań w stosunku do kolonii gawrona. Były to m.in.: płoszenie ptaków przy użyciu wystrzałów (jeden przypadek) oraz głosów ptaków drapieżnych, podcinanie konarów drzew, a także usuwanie gniazd w całej kolonii w okresie pozalęgowym (trzy

przypadki). Opinie społeczeństwa dotyczące lęgów gawronów w miastach są podzielone. Większość osób twierdziła, iż ptaki te powinny zostać usunięte z miasta ze względu na to, że brudzą i hałasują. Największym problemem dla mieszkańców są kolonie zlokalizowane na cmentarzach i w parkach. Obecność gawronów w pełni sezonu lęgowego w tych miejscach powoduje brudzenie pomników, ale także chodników i ławek oraz uzasadnioną obawę przed chodzeniem pod drzewami w parku. Zdecydowanie mniejsza część społeczeństwa darzy sympatią te ptaki twierdząc, że przyczyniają się do niszczenia wielu szkodliwych owadów i gryzoni.

Dyskusja

Przebieg zanikania kolonii gawrona na terenach wiejskich – poza terenami zabudowanymi – sygnalizowany jest od kilku lat w różnych regionach Polski⁸. Wyniki przeprowadzonego cenzusu są zbieżne z ogólnokrajową tendencją na co wskazuje rozlokowanie kolonii głównie w obrębie większych miast oraz miasteczek w regionie płockim. W związku z brakiem wcześniejszych danych dotyczących występowania i lęgów gawronów na Ziemi Płockiej trudno jest aktualnie stwierdzić jaki jest trend populacji na przedmiotowym obszarze. Jednakże biorąc pod uwagę zanik wielu ze znanych kolonii może potwierdzić spadek populacji gawrona również w tej części Polski.

Zagęszczenie par w regionie płockim (78 par/100 km²) było nieco wyższe niż średnie zagęszczenie

Wykres 1. Siedlisko gniazdowania

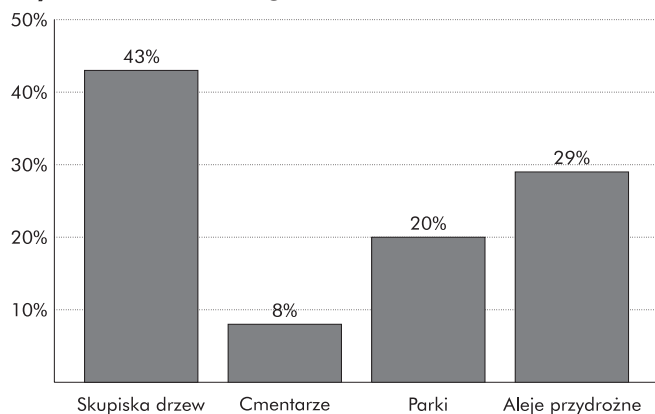

Tabela 2. Gatunki drzew, na których gawrony *Corvus frugilegus* umieszczają gniazda w koloniach na Ziemi Płockiej

Gatunek drzewa	Liczba gniazd		Liczba pojedynczych gniazd na drzewie	
	N	%	min.	maks.
topola <i>Populus x canadensis</i>	780	29,7	1	31
klon <i>Acer spp.</i>	558	21,3	1	21
lipa <i>Tilia spp.</i>	410	15,6	1	20
olsza <i>Alnus spp.</i>	343	13,1	1	9
kasztanowiec <i>Aesculus spp.</i>	264	10,1	1	18
robinia <i>Robinia pseudoacacia</i>	77	2,9	1	11
jesion <i>Fraxinus spp.</i>	66	2,5	1	6
brzoza <i>Betula spp.</i>	42	1,6	1	6
dąb <i>Quercus spp.</i>	27	1,0	1	9
sosna <i>Pinus spp.</i>	20	0,8	1	7
modrzew <i>Larix spp.</i>	16	0,7	1	4
wiąz <i>Ulmus spp.</i>	10	0,4	1	7
grab <i>Carpinus betulus</i>	7	0,3	1	6
wierzba <i>Salix spp.</i>	2	0,0	1	1
łącznie	2622	100		

tego gatunku na losowo wskazanych powierzchniach w całym kraju, które mieściło się w zakresie 50-55 par/100 km² ⁽⁹⁾. Natomiast uzyskany wynik liczebności jest porównywalny do średniego zagęszczenia dla obszaru Europy¹⁰.

Należy jednak podkreślić, że porównywanie zagęszczeń tego kolonijnego i nierównomiernie rozmieszczonego gatunku między powierzchniami o bardzo różnej wielkości oraz o różnej lesistości jest dość utrudnione i może nie być miarodajne.

Gawrony na Ziemi Płockiej gnieździły się głównie na drzewach liściastych. Podobny wynik zarejestrowano dla populacji na Śląsku, Wielkopolsce oraz na Ziemi Przemyskiej i Lubuskiej¹¹. Natomiast na Wysoczyźnie Siedleckiej i Ziemi Jarocińskiej gniazd gawrony preferowały drzewostany sosnowe¹². Należy jednak podkreślić, że różnice regionalne nie odzwierciedlają odmienności w preferencjach wyboru drzew, ale raczej rozbieżność w frekwencji występowania poszczególnych gatunków drzew w analizowanych rejonach kraju.

Potwierdzono, iż w dużym mieście (jakim jest Płock) istnieje trend do tworzenia się wielu niedużych kolonii¹³. Doświadczenia autorów wskazują, że jest to wynikiem rozdrobnienia i małej puli zasobności żerowisk w miastach, tj. wycinka drzew, wykaszanie pasów zieleni oraz presja ze strony ludzi. Ponadto przy zbyt okazałych koloniach wydatek

energetyczny ponoszony na przeloty na żerowiska poza obrębem miasta może być inadequatekwny do bezpieczeństwa, jakie daje gniazdowanie w granicach aglomeracji miejskich¹⁴. Wszystko to może wyjaśniać, dlaczego w obrębie dużych aglomeracji miejskich gawrony tworzą znacznie mniejsze kolonie lęgowe. W trakcie prac badawczych zarejestrowano szereg zagrożeń i negatywnych oddziaływań antropogenicznych w stosunku do kolonii gawrona. Jednakże działania te wydają się mieć krótkotrwały wpływ na spadek liczebności populacji gawrona w zestawieniu ze zmianami struktury krajobrazu i upraw rolnych.

Aktualne inwentaryzacje prowadzone nad gawronem potwierdziły gniazdowanie w zasięgu jego kolonii kilku gatunków ptaków¹⁵. Były to przede wszystkim: sierpówka *Streptopelia decaocto*, grzywacz *Columba palumbus*, sroka *Pica pica*, kawka *Corvus monedula*. Prawdopodobnie zjawisko gniazdowania w obrębie kolonii innych gatunków wiąże się z unikaniem presji drapieżnictwa gniazdowego.

Mimo postępującego spadku liczebności gawron nadal postrzegany jest jako gatunek pospolity i wręcz konfliktowy. Przyszłe badania powinny koncentrować się głównie na faktycznej szkodliwości ptaków gnieźdzących się w obrębie ludzkich osiedli.

Przypisy

- ¹ L. Tomiałojć, *Ptaki Polski: rozmieszczenie i liczebność*, PWN, Warszawa 1990.
- ² L. Tomiałojć, T. Stawarczyk, *Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany*, PTPP „pro Natura”, Wrocław 2003.
- ³ A. Zbyryt, M. Zbyryt, P. Siwak, Z. Kasprzykowski, *Rozmieszczenie i liczebność gawrona Corvus frugilegus w województwie podlaskim w 2012 roku*, „Ornis Polonica” 2013, nr 54, s. 25-39.
- ⁴ Z. Kasprzykowski, *Liczebność populacji lęgowej gawrona Corvus frugilegus na Wysoczyźnie Siedleckiej*, „Kulon” 2001, nr 6, s. 63-69; P. Chylarecki, D. Jawińska, *Monitoring Pospolitych Ptaków Lęgowych – Raport z lat 2005 – 2006*, OTOP, Warszawa 2007; M. Tobółka, P. Szymański, S. Kuźniak, S. Maćkowiak, S. Kaczmarek, J. Maliczak, W. Michalak, J. Ratajczak, P. Sieracki, J. Stępniewski, *Spadek liczebności populacji lęgowej gawrona Corvus frugilegus na Ziemi Leszczyńskiej*, „Ornis Polonica” 2011, nr 52, s. 107-116.
- ⁵ L. Tomiałojć, *Spadek liczebności śródpolnych ptaków krukowatych Corvidae w południowo-zachodniej Polsce*, „Chrońmy Przyrodę Ojczyzn” 2009, nr 65, s. 415-422.
- ⁶ J. Kondracki, *Geografia regionalna Polski*, Wydawnictwa Naukowe PWN, Warszawa 1998.
- ⁷ A. Zbyryt, M. Zbyryt, P. Siwak, Z. Kasprzykowski, *op. cit.*, s. 25-39.
- ⁸ *Ibidem*, s. 25-39; J. Pietrowiak, *Gawron Corvus frugilegus na ziemi jarocińskiej (Wielkopolska) – stan po 35 latach*, „Przegląd Przyrodniczy” 2011, t. XXII, nr 1, s. 108-116; P. Wylęgała, D. Kujawa, A. Batycki, B. Krąkowski, M. Białek, *Populacja lęgowa gawrona Corvus frugilegus w północnej Wielkopolsce – stan aktualny i zmiany liczebności*, „Ptaki Wielkopolski” 2013, nr 2, s. 101-110.
- ⁹ P. Tryjanowski, M. Rzępała, *Gawron Corvus frugilegus*, w: A. Sikora, Z. Rohde, M. Gromadzki, G. Neubauer, P. Chylarecki (red.), *Atlas rozmieszczenia ptaków lęgowych Polski 1985-2004*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2007, s. 474-475.
- ¹⁰ A. Brenchley, J. Tahon, *Corvus frugilegus Rook*, w: E.J.M. Hagemeyer, M.J. Blair (red.), *The EBCC Atlas of European Breeding Birds: Their Distribution and Abundance*, T&AD Poyser, London 1997.
- ¹¹ J. Hordowski, *Gawron (Camus frugilegus) w południowo-wschodniej części województwa przemyskiego*, „Not. Om.” 1989, nr 30, s. 21-36; L. Jerzak, R. Piekarski, *Rozmieszczenie i liczebność kolonii gawrona Comus frugilegus w województwie lubuskim w 2001 roku*, w: P. Indykiewicz, T. Barciak, G. Kaczorowski [red.], *Bioróżnorodność i ekologia populacji zwierzęcych w środowiskach zurbanizowanych*, NICE Bydgoszcz 2002, s. 263-267; A. Czapulak, J. Betleja, *Liczebność i rozmieszczenie kolonii lęgowych gawrona Corvus frugilegus na Śląsku w latach 90. XX wieku*, „Ptaki Śląska” 2002, nr 14, s. 5-25.
- ¹² Z. Kasprzykowski, *op. cit.*, s. 63-69; J. Pietrowiak, *op. cit.*, s. 108-116.
- ¹³ J. Antczak, *Populacja lęgowa gawrona Corvus frugilegus na Pobrzeżu Koszalińskim w latach 1986–2004*, w: L. Jerzak, B.P. Kavanagh, P. Tryjanowski (red.), *Ptaki krukowate Polski*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2005, s. 627–640.
- ¹⁴ A. Zbyryt, M. Zbyryt, P. Siwak, Z. Kasprzykowski, *op. cit.*, s. 25-39.
- ¹⁵ S. Kuźniak, G. Lorek, S. Maćkowiak, J. Kosicki, *Gawron Corvus frugilegus na Ziemi Leszczyńskiej*, w: L. Jerzak, B.P. Kavanagh, P. Tryjanowski (red.), *Ptaki krukowate Polski*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2005; J. Ptaszyk, A. Winiecki, *Gawron Corvus frugilegus w Wielkopolsce – liczebność populacji lęgowej i jej zmiany oraz wybrane elementy biologii i ekologii rozrodu*, w: L. Jerzak, B.P. Kavanagh, P. Tryjanowski (red.), *Ptaki krukowate Polski*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2005, s. 557-577.

THE BREEDING POPULATION OF ROOK CORVUS FRUGILEGUS IN THE LAND OF PŁOCK

Summary

The article presents the number and distribution of breeding colonies of rook *Corvus frugilegus* in the land of Płock. The inventory was carried out at the turn of 2014/2015 in the area of 3351 km². 36 colonies were found, including 2622 nests, and the total size of the population was estimated at 2700 – 3000 of breeding pairs. Average density of breeding couples amounted to 78 pairs/100 km². The biggest colony (443 nests) was found in Drobin – it constituted 17% of all inventoried nests. Other large colonies were found in Mała Wieś (310), Radzanów (274), Bielsk (271), Staroźreby (246). The majority of colonies was found in towns – 22 colonies (61,1%) in which 1037 couples nested there. 14 colonies (38,8%), consisting of 1585 (60,5%) pairs, were found in the country. Rooks built their nests in at least 14 types of trees. Most often their nests were located on: poplars *Populus* sp., maples *Acer* sp., linden trees *Tilia* sp., alder trees *Alnus* spp., horse chestnut trees *Aesculus* spp. and ash trees *Fraxinus* sp. The contribution of other trees was substantially lower. In the course of field works several types of threats and negative actions directed at the colony of rook were identified. These included inter alia: disturbing birds by the noise of shots and reproduction of voices of predatory birds; cutting tree branches and removing nests in the whole colony outside the nesting period.

DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE PRZEJAWÓW NIEDOSTOSOWANIA SPOŁECZNEGO PROWADZONE PRZEZ STRAŻ MIEJSKĄ W PŁOCKU W PERCEPCJI JEJ PRACOWNIKÓW NA PRZYKŁADZIE NADUŻYWANIA ALKOHOLU

Abstrakt

Artykuł stanowi część większego opracowania mającego na celu pokazanie innej strony oddziaływań Straży Miejskiej niż jest to w powszechnym rozumieniu. Nie sztuka bowiem jest leczyć, a sztuką jest zapobiegać chorobie. Wychodząc z takiego założenia autorzy chcieli pokazać jakiego typu działania profilaktyczne i w jakim obszarze są prowadzone przez Straż Miejską w Płocku jako cenny wkład w zapobieganie szeroko rozumianej patologii społecznej. Badania obejmowały lata 2014-2015.

Słowa kluczowe: profilaktyka, niedostosowanie społeczne, Straż Miejska, Płock

Badania przeprowadzone w płockiej Straży Miejskiej miały na celu ukazanie oddziaływań profilaktycznych jakie stosują podczas swojej pracy strażnicy miejscy. Ich działalność niejednokrotnie nieślusnie oceniania jest z poziomu wiedzy ogólnodostępnej, relacjonującej wybrany fragment ich pracy przez media. Przeglądając się bliżej pracy Straży Miejskiej nawet osoby postronne mogą zauważyć istotne działania zmierzające do uświadamiania zagrożeń niedostosowania społecznego mieszkańców. Istotnym zdaje się być fakt, niedocenywania przez społeczeństwo działań profilaktycznych prowadzonych przez Straż Miejską. Nasze badania rozpoczniemy i przedstawimy ich analizę z punktu widzenia samych strażników, ich roli, wiedzy, kompetencji w tak ważnych działaniach profilaktycznych. Badania stanowią część większego opracowania.

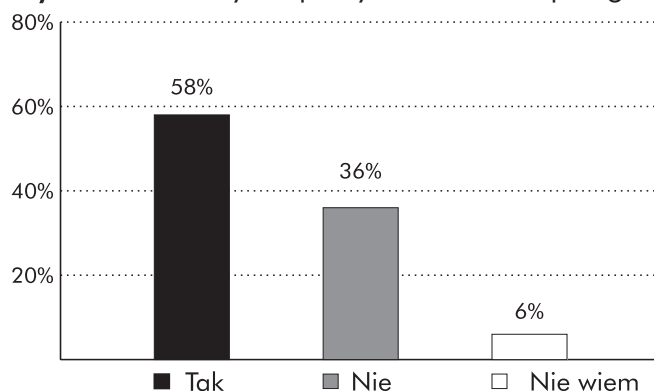
Na wstępie osoby przeprowadzające badanie badały problem ilości osób, która uważa, że głównym celem pracy jest prowadzenie ogólnie pojętej profilaktyki. 58% respondentów (w tym 6% należy do Zespołu Profilaktyki i Komunikacji Społecznej Straży Miejskiej) uważa, że to jest głównym celem jej pracy. Tylko 6% badanych nie ma zdania na ten temat, a 36% uważa, że nie jest to głównym celem jej pracy. Należy zwrócić uwagę na wysoki odsetek respondentów, którzy odpowiedzieli, że profilaktyka jest ich głównym celem pracy. Świadczy to o dobrym przeszkoleniu i wysokiej świadomości co do istoty i roli jaką pełnią w strukturze społecznej. Korygowanie jest stosunkowo proste jednakże

właśnie oddziaływania prewencyjne należy uznać za jak najbardziej celowe i właściwe ze społecznego punktu widzenia. Niedopuszczenie do patologii jest trudniejsze ale z punktu widzenia potencjalnych przestępców i społeczeństwa wydaje się skuteczniejszą metodą działania.

Drugie pytanie dotyczyło uprawnień, które według badanych, powinna posiadać osoba, która zajmuje się działaniami profilaktycznymi.

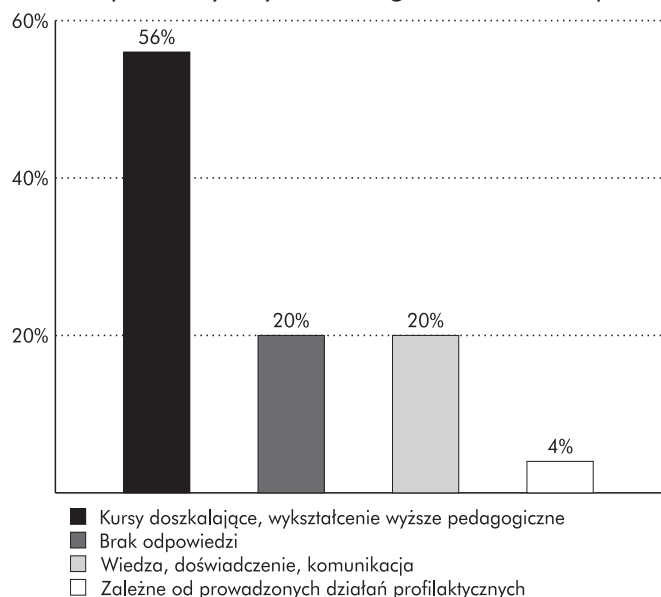
Najwięcej respondentów (56%) uważa, że taka osoba powinna posiadać wykształcenie wyższe pedagogiczne oraz doszkalać się na kursach tematycznych. Aż 20% badanych nie ma zdania na ten temat. Według 4% zależy to od prowadzonych działań profilaktycznych. Natomiast 20% uważa, że taka osoba powinna posiadać wiedzę tematyczną, doświadczenie w prowadzeniu działań

Wykres 1. Główny cel pracy strażnika miejskiego

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 2. Uprawnienia osoby zajmującej się działaniami profilaktycznymi według Strażników Miejskich

Źródło: Opracowanie własne

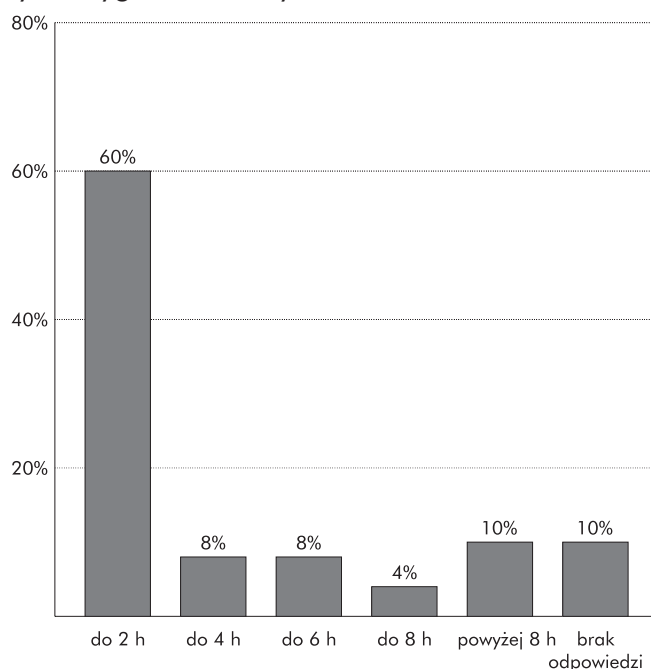
profilaktycznych oraz powinna umieć się komunikować. Dokładne wyniki przedstawia powyższy wykres. W działaniach profilaktycznych bardzo ważnym elementem pomagającym w pracy jest posiadanie odpowiedniej wiedzy. W czasie pracy osoby spotykają różne osoby. Każdy jest inny, inny problem posiada i różne doświadczenia życiowe spowodowały jego obecną sytuację. To dzięki wiedzy ogólnej zdobytej na studiach, podnoszenie kwalifikacji na szkolenia każdy ze strażników miejskich może dokonywać próby dotarcia do osoby zagrożonej patologią.

Następne pytanie dotyczyło ustalania ile czasu strażnik poświęca na prowadzenie działań profilaktycznych w ciągu tygodniowej służby. 60% badanych, w tym 2% należących do Zespołu Profilaktyki i Komunikacji Społecznej Straży Miejskiej, spędza do dwóch godzin na prowadzeniu działań profilaktycznych w ciągu tygodnia służby. 4% – w tym 2% należących do Zespołu Profilaktyki i Komunikacji Społecznej Straży Miejskiej, aż osiem godzin tygodniowo. Aż 10% – w tym 2% należących do Zespołu Profilaktyki i Komunikacji Społecznej Straży Miejskiej – spędza powyżej ośmiu godzin tygodniowo. Pozostałe wyniki zostały przedstawione na wykresie 3.

Czas poświęcony na działania profilaktyczne wydaje się adekwatny do skali problemu. Jednakże należałoby zastanowić się czy gdyby można było zwiększyć ten czas do min 20% czasu służby rezultaty nie byłby by efektywniejsze.

Jednym z elementów, które należy brać pod uwagę są programy profilaktyczne. A zatem nasuwa się

Wykres 3. Czas spędzany na działaniach profilaktyki w tygodniu służby

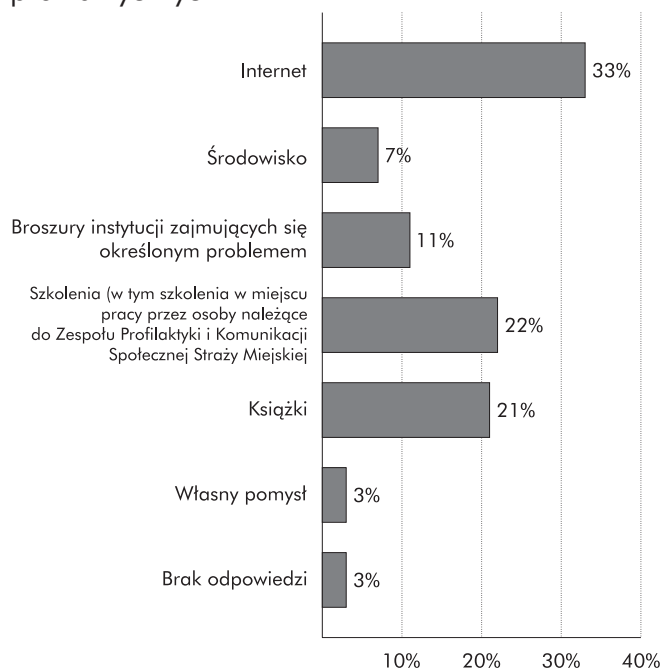

Źródło: Opracowanie własne

pytanie skąd brać pomysły na programy profilaktyczne?

Według odpowiedzi najwięcej pomysłów czerpią z Internetu, szkoleń (w tym szkolenia w miejscu pracy przez osoby należące do Zespołu Profilaktyki i Komunikacji Społecznej Straży Miejskiej) oraz z książek. Dokładne wyliczenia tego badania są podane na poniższym wykresie.

Wykres 4. Nośniki wiedzy na temat programów profilaktycznych

Źródło: Opracowanie własne

Należy zauważyć, że przewaga pomysłów leży po stronie internetu, jednakże nie znacznie na miejscu drugiego i trzeciego są szkolenia i książki.

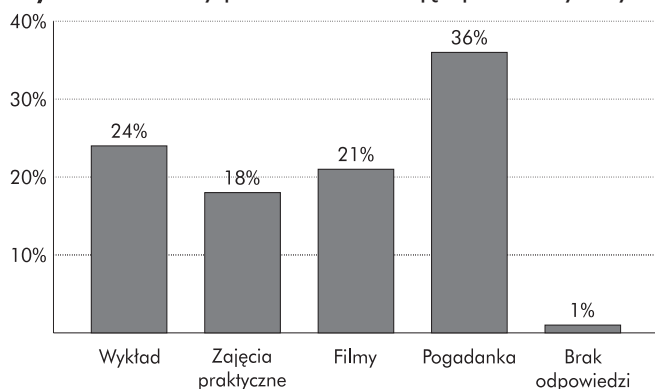
Od ciekawości tych programów zależy ich skuteczność. Jednakże niebagatelnym elementem, na który zawsze należy zwrócić uwagę jest fakt, że nawet najbardziej atrakcyjny program nie przyniesie zakładanych efektów jeżeli osoba, do której jest on kierowany nie będzie chciała sama pomocy. Stąd też należy zwrócić uwagę na łagodną formę pracy strażników miejskich w tej kwestii. Formy prowadzonej działalności odgrywają ważny element każdego programu profilaktycznego. Od tych form dotarcia do drugiego człowieka niejednokrotnie zależy najważniejsza rzecz – chęć przystąpienia do programu.

Według 60% badanych strażników miejskich najbardziej popularną formą prowadzenia działań z zakresu profilaktyki jest pogadanka. Aż 40% respondentów uważa, że takie zajęcia przeprowadzane są w formie wykładu. 36% twierdzi, że są to filmy z zakresu profilaktyki, a tylko 30% uważa, że są prowadzone zajęcia praktyczne z tego zakresu. Niestety 2% badanych nie udzieliło żadnej odpowiedzi. Dokładny obraz tych odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Działania profilaktyczne, które wymieniono w trakcie badań, w których strażnicy brali udział. 20% procent badanych nie udzieliło żadnej odpowiedzi. Natomiast pozostali wymieniali różnorodne działania, które opisze wykres 5.

Najważniejszym kryterium oceny każdego działania jest jego skuteczność. Skuteczność to nie tylko dobrze zaplanowane działania profilaktyczne w sensie proceduralnym ale przede wszystkim jakie zdanie mają płoccy strażnicy miejscy na temat działalności profilaktycznej. Od ich bowiem zaangażowania zależy w znacznej mierze ta skuteczność. W tym celu w pierwszej kolejności zapytano w jakich działaniach najczęściej strażnicy miejscy biorą udział.

Wykres 5. Formy prowadzenia zajęć profilaktycznych

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 6. Profilaktyczne działania Straży Miejskiej w Płocku

Źródło: Opracowanie własne

Poniżej przedstawiamy odpowiedzi:

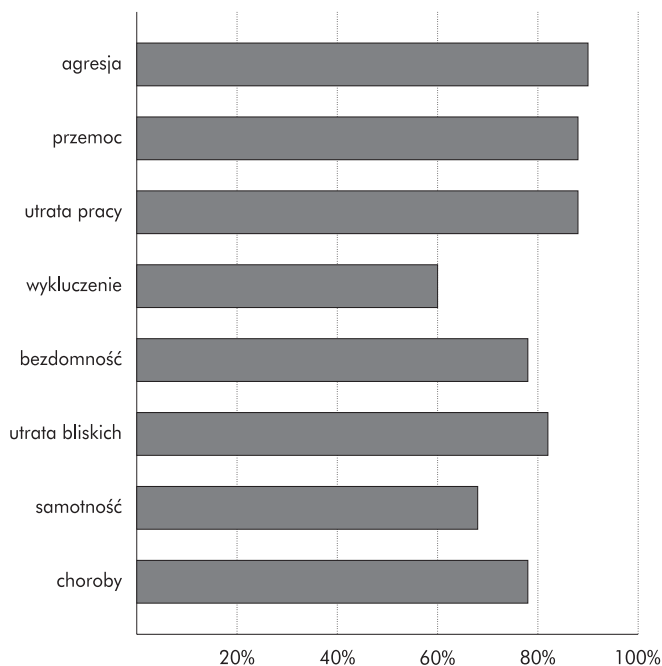
- Potrzeby praktykowania działań z zakresu profilaktyki alkoholizmu.
- Skutków wynikających z nadużywania alkoholu.
- Wieku w którym ludzie najczęściej sięgają po alkohol.
- Zdania na temat wpływu alkoholizmu na bezdomność.
- Pozytywnych skutków prowadzonych przez nich programów profilaktycznych.

Jednym z najczęstszych działań profilaktycznych dotyczy alkoholizmu. Wszyscy badani (100%) byli zgodni, że takie działania dotyczące profilaktyki alkoholizmu są bardzo potrzebne w dzisiejszych czasach. Było to punktem wyjścia do kolejnych pytań z jakimi skutkami związany jest alkoholizm, a przez to z jakimi rodzajami niedostosowania społecznego będą mieli w jego konsekwencji doczytania strażnicy miejscy.

W kolejnym pytaniu ustalono jakie skutki najczęściej spotykają ludzi nadużywających alkoholu. Według badanych najczęstszymi skutkami są: agresja, przemoc oraz utrata pracy. Najradszym skutkiem jest wykluczenie takiej osoby przez społeczeństwo. Dokładne szczegóły ukazuje wykres poniżej.

Należy zwrócić uwagę na fakt, że efektem są kolejne patologie społeczne. W wypadku kilku z nich niestety sami strażnicy miejscy nie będą

Wykres 7. Skutki nadużywania alkoholu

Źródło: Opracowanie własne

w stanie prowadzić działalności profilaktycznej. Konieczna jest szeroko rozumiana współpraca instytucji rządowych i samorządowych.

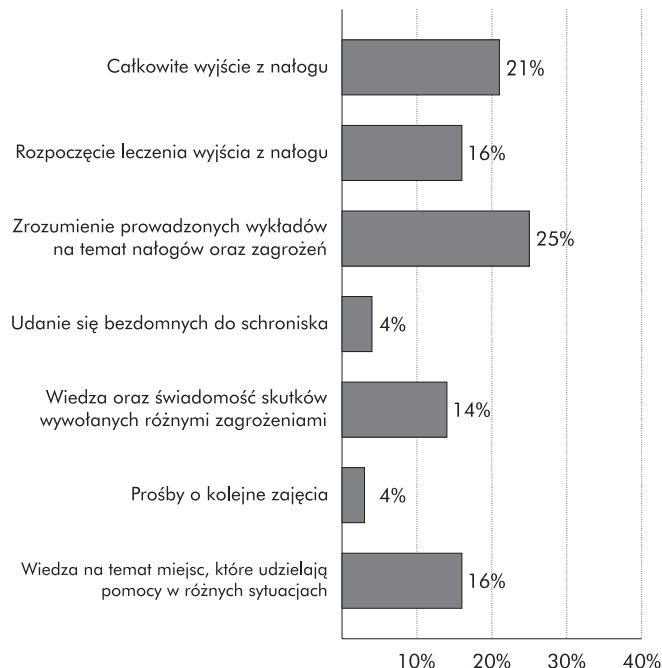
Ostatnim poruszonym elementem w tym artykule ustalić będzie odpowiedź na pytanie czy badani spotkali się z pozytywnymi skutkami prowadzonych przez siebie działań profilaktycznych. Aż 60% respondentów spotkało się z pozytywnymi skutkami prowadzonych przez siebie działań profilaktycznych. Dokładnie 20% twierdzi, że nigdy nie spotkało się z takimi skutkami. Natomiast 20% badanych nie ma zdania na ten temat. Aż 40% badanych, zgodnie z poprzednim pytaniem, nie udzieliło w tym miejscu żadnej odpowiedzi. Pozytywnym skutkiem, z którym spotkało się najwięcej badanych (24%) jest zrozumienie prowadzonych wykładów na temat nałogów oraz zagrożeń. Kolejnym ważnym skutkiem, o którym wspomniało 20% badanych jest całkowite wyjście z nałogu. Pozostałe odpowiedzi prezentuje zamieszczony poniżej wykres.

Dodatkową rzeczą, która pomoże ustalić jaki skutek przynoszą działania profilaktyczne Straży Miejskiej z zakresu alkoholizmu, jest analiza dokumentów udostępnionych przez Płocką Straż Miejską.

Zgodnie z wynikami zapisanymi w zbiorczym zestawieniu z roku 2014 Straż Miejska przeprowadziła 951 kontroli punktów, w których podawany lub sprzedawany jest alkohol, z czego ujawniono aż 556 wykroczeń popełnionych przeciwko ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Z czego:

- udzielono 251 pouczeń;

Wykres 8. Pozytywne skutki prowadzenia działań profilaktycznych

Źródło: Opracowanie własne

- nałożono 247 mandatów karnych (łącznie kwota 24 600 zł);
- skierowano 10 wniosków do sądu;
- w 4 sprawach prowadzono czynności wyjaśniające.

Natomiast w 2015 roku tych kontroli było już 1704, czyli aż 753 kontrole więcej niż w poprzednim roku. Pomimo zwiększenia liczby kontroli, wykroczeń popełnionych przeciwko ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi było trochę mniej niż w poprzednim roku, bo 532.

Pomimo wszystko w 2015 roku udzielono więcej pouczeń oraz więcej wniosków skierowano do sądów. Jednak nałożono o wiele mniej mandatów:

- udzielono 337 pouczeń;
- nałożono 166 mandatów karnych na sumę 16 600,00 zł;
- skierowano 14 wniosków do sądu;
- w 9 sprawach prowadzone były czynności wyjaśniające.

Idąc dalej w 2014 roku do Straży wpłynęło 522 interwencje, które dotyczyły spożywania alkoholu w miejscach zabronionych. Rok później było ich 542, więc możemy zauważyć niewielki wzrost spożywania alkoholu w miejscach zabronionych.

Następnie w 2014 roku Straż naliczyła 2 317 interwencji dotyczących nieobyczajnego wybryku – zdarzeń związanych w większości z osobami nietrzeźwymi – w 2015 roku było ich już 2 947, jest to ogromny wzrost do poprzedniego roku, bo o 630 więcej interwencji.

W 2014 roku w 1 614 przypadkach podjęto interwencję wobec osób nietrzeźwych przebywających w miejscach publicznych – pozostawienie ich w tych miejscach mogłoby zagrażać ich zdrowiu, życiu lub porządkowi publicznemu.

Z zestawienia Straży Miejskiej wynika, że wśród tylu interwencji były aż 924 osoby bezdomne. Rok później liczba tych interwencji wzrosła do 1 890. Wobec tych osób zastosowano odpowiednio do roku:

Tabela 1. Rodzaje interwencji

	2014	2015
Odwiezienie do Izby wytrzeźwień	1431	1682
Odwiezienie do miejsca zamieszkania	45	53
Odwiezienie do Policyjnej Izby Zatrzymań	61	50
Odwiezienie do Pogotowia Ratunkowego/szpitala	77	105

Źródło: Zbiorcze zestawienie Straży Miejskiej za rok 2014/2015

Analizując powyższą tabelkę można zauważyć, że z roku na rok liczba osób odwożonych do Izby Wytrzeźwień oraz przekazywanych Pogotowiu Ratunkowemu/szpitalowi drastycznie wzrasta.

Przeglądając udostępnione przez Straż Miejską w Płocku zestawienie interwencji w stosunku do osób

nietrzeźwych z 2014 oraz 2015 można dostrzec, że w przypadku mężczyzn występuje tendencja spadkowa. To znaczy, że z roku na rok (pomijając niektóre miesiące), spada ilość mężczyzn nietrzeźwych, wobec których zastosowano interwencję.

Natomiast porównując zestawienie kobiet nietrzeźwych, wobec których zastosowano interwencję, można zauważyć drobny wzrost (o 7 osób w ciągu roku). Analizując dalej owe zestawienie należy zwrócić szczególną uwagę, że najwięcej nietrzeźwych mężczyzn, wobec których zastosowano interwencję, pojawiło się w sierpniu 2014 roku (71), natomiast rok później najwięcej ujawniło się ich w lipcu (90). Natomiast u kobiet największy prym wiodą miesiące: styczeń w 2014 roku (4) oraz czerwiec 2015 roku (6). W żadnym wypadku owe miesiące się nie pokrywają. Najślabszymi miesiącami interwencji u mężczyzn są: styczeń 2014 roku (26) oraz wrzesień 2015 roku (29). U kobiet największym fenomenem jest to, że w październiku 2014 roku oraz w lipcu 2015 roku nie zanotowano żadnej interwencji w stosunku do nietrzeźwych kobiet.

Przyglądając się tym tabelkom można zauważyć, że to mężczyźni wiodą prym w spożywaniu alkoholu (oczywiście tylko w przypadkach udokumentowanych). U nich liczba interwencji waha się od 26 do 90 w ciągu jednego miesiąca. Natomiast w przypadku kobiet są to małe liczby od 0 do 6, ale niestety mają one tendencję wzrostową. Co oznacza, że statystycznie coraz więcej kobiet sięga po alkohol.

Tabela 2. Porównanie ilości nietrzeźwych kobiet i mężczyzn, wobec których zastosowano interwencję – rok 2014 do roku 2015

Płeć	Rok	Miesiąc											
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Mężczyźni	2014	26	49	38	62	45	62	50	71	57	46	44	36
	2015	45	30	53	54	43	60	90	56	29	34	30	45
Kobiety	2014	4	1	3	3	1	1	1	2	1	2	0	2
	2015	2	2	4	2	3	6	0	2	1	2	3	1

Źródło: Zestawienie interwencji Straży Miejskiej w Płocku w stosunku do osób nietrzeźwych – rok 2014 – rok 2015

Tabela 3. Ilość interwencji przeprowadzonych na nietrzeźwych kobietach i mężczyznach w różnym wieku – rok 2014 do roku 2015

Płeć	Rok	Wiek						
		17-25	26-30	31-35	36-40	41-45	46-50	powyżej 50
Mężczyźni	2014	16	31	29	79	54	77	345
	2015	25	21	68	102	93	98	246
Kobiety	2014	0	3	2	1	4	1	10
	2015	0	0	1	8	6	1	11

Źródło: Zestawienie interwencji Straży Miejskiej w Płocku w stosunku do osób nietrzeźwych – rok 2014 – rok 2015

Tabela 3. wskazuje na to, że najwięcej interwencji przeprowadzono na nietrzeźwych mężczyznach w wieku powyżej 50 roku życia. Dane te zgadzają się w obydwu latach: 2014 rok (345), 2015 roku (246). Jediną różnicą jest to, że w 2015 roku nietrzeźwych mężczyzn zanotowano o 99 mniej niż rok wcześniej. Najmniej nietrzeźwych mężczyzn, w obydwu badanych latach, zatrzymano w wieku 17-25 lat. W 2014 było ich tylko 16, natomiast rok później liczba ta wzrosła o 9 osób. Przyglądając się tym wynikom można zauważyć, że tendencja do picia alkoholu u mężczyzn wzrasta wraz z wiekiem.

Analizując tabelkę z informacjami na temat kobiet można zauważyć dokładnie taką samą tendencję jak u mężczyzn – czyli ilość kobiet spożywających alkohol wzrasta wraz z wiekiem. U pań liczby te są zdecydowanie mniejsze niż u mężczyzn. W 2014 roku kobiet powyżej 50 roku życia, które zostały zatrzymane ze względu na spożywanie alkoholu było 10, rok później już 11. Pocięszające jest to, że kobiety w wieku 17-25 lat w ogóle nie brały udziału w takich interwencjach. Natomiast w roku 2015 do 0 zmalała liczba takich kobiet w przedziale wiekowym 26-30 lat.

Podsumowując wyniki badań należy zwrócić uwagę na fakt, że mamy do czynienia z dwoma istotnymi zagadnieniami. Z jednej strony działania profilaktyczne ich kreatywność. Kreatywność i dotarcie do osób zagrożonych związana jest bezpośrednio z wykształceniem i kompetencjami strażników miejskich. Ich rozwój osobisty powinien mieć kluczowe znaczenie. Jak wynika z badań standardowe programy profilaktyczne niestety nie zawsze spełniają swoje zadanie. Świadczyć o tym fakcie może ilość interwencji przeprowadzanych przez strażników miejskich. Nasuwa się pytanie czy działalność profilaktyczna SM może być skuteczna? Wydaje się uzasadnione twierdzenie, że tak. Rolę jaką odgrywają strażnicy miejscy w systemie oddziaływań profilaktycznych należy uznać za ważną i istotną. Ważny jest i godny podkreślenia fakt dużej ich świadomości w to co robią i że działalność profilaktyczna nie jest im obojętna. W miarę własnych możliwości starają się pomóc potrzebującym. Jednakże struktury życia społecznego oraz przyczyny sięgania np. po alkohol są tak indywidualne, że nie zawsze można mówić o skuteczności tych działań. Na szczególną uwagę jednak zasługuje fakt, że pomoc można tylko tej osobie, która tę pomoc chce przyjąć.

PREVENTION MEASURES CONCERNING THE SIGNS OF SOCIAL MALADJUSTMENT TAKEN BY THE MUNICIPAL POLICE IN PŁOCK FROM THE PERSPECTIVE OF ITS EMPLOYEES ON THE EXAMPLE OF ALCOHOL ABUSE

Summary

This article constitutes a part of a larger paper which aims to present another side of the actions by Municipal Police than it is commonly understood. It is not about treating a disease, it is about preventing it. Based on this point of view, the authors wanted to show how such prevention measures and in what area are taken by Municipal Police in Płock as a form of their valuable contribution in the prevention of broadly understood social pathology.

45 LAT SEMINARIUM DOKTORANCKIEGO TOWARZYSTWA NAUKOWEGO PŁOCKIEGO

Abstrakt

Towarzystwo Naukowe Płockie w 1970 r. podjęło trud prowadzenia seminarium doktoranckiego. Władze stowarzyszenia postrzegały problem rozwoju kadry naukowej za bardzo istotny dla rozwoju akademickości Płocka, jak też ważny dla zaspokojenia indywidualnych potrzeb mieszkańców. Przedmiotem pracy jest organizacja i funkcjonowanie seminarium. Stopień doktora dotychczas uzyskało 35 osób. Towarzystwo Naukowe Płockie prowadząc seminarium jako organizacja społeczna działa w sposób wyjątkowy w skali kraju. W ten sposób przyczynia się do powiększania potencjału rozwojowego Płocka i regionu płockiego. Dotychczas odbyło się 300 seminarium doktoranckich.

Słowa kluczowe: nauka, szkolnictwo wyższe, stopnie naukowe, seminarium doktoranckie, Towarzystwo Naukowe Płockie

Wprowadzenie

W rok 2015 przypadała 195. rocznica powstania i podjęcia działalności Towarzystwa Naukowego Płockiego. Jedną z form działalności było w 1970 roku zainicjowanie i sformalizowanie ruchu społeczno-naukowego czyli seminarium doktoranckiego Towarzystwa Naukowego Płockiego.

Przesłanek do podjęcia działalności naukowo-dydaktycznej było wiele:

- ambicje i dążenia płocczan (w tym członków TNP), do prowadzenia badań naukowych oraz pogłębiania swoich zainteresowań;
- intensywny rozwój przemysłu i zachodzące zmiany w infrastrukturze Płocka i regionu;
- rozwój szkolnictwa i powstanie w Płocku nowych uczelni i innych placówek naukowych;
- napływ specjalistów do przemysłu i pracowników naukowych do placówek dydaktyczno-naukowych, zwiększenie kontraktów z ośrodkami naukowo-badawczymi i uczelniami krajowymi;
- przychylność ówczesnych władz miasta i województwa oraz różnych ośrodków naukowych (np. Politechniki Warszawskiej, Uniwersytetu Warszawskiego) do wspierania nowych inicjatyw TNP;
- otwartość i zaangażowanie prezesa TNP dr. inż. Jakuba Chojnackiego, zarządu TNP, sekcji naukowych dla nowych form działalności.

Dogodnym czasem dla inicjatywy powołania seminarium doktoranckiego okazały się obchody jubileuszowe 150-lecia działalności Towarzystwa Naukowego Płockiego obchodzone w 1970 r. Na uroczystość przybyli m.in. prezes PAN prof. Janusz

Groszkowski oraz przewodniczący Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej Józef Pińkowski (późniejszy premier rządu), który podkreślał zasługi TNP oraz okazał chęć wspierania jego inicjatywy¹. Procedura dokumentacyjna powołania zamiejscowego seminarium doktoranckiego była następująca: Prezes TNP mgr Jakub Chojnacki skierował do Dziekana Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Warszawskiego, prof. dr. Klemensa Szaniawskiego pismo (25 czerwca 1970 r.) o następującej treści: „Zarząd Towarzystwa Naukowego Płockiego zwraca się do Pana Dziekana z uprzejmą prośbą o wyrażenie zgody na zorganizowanie na terenie Płocka zamiejscowego seminarium doktoranckiego w zakresie nauk społecznych.

W chwili obecnej zarejestrowaliśmy już 15 kandydatów, ubiegających się o przyjęcie na w/w seminarium. Organizacja seminarium nie pociągnie za sobą żadnych nakładów finansowych ze strony Uniwersytetu. Z góry dziękujemy za pozytywną odpowiedź oraz prosimy o rozważenie możliwości powierzenia kierownictwa wspomnianego seminarium prof. dr. Antoniemu Rajkiewiczowi, z którym współpracujemy już 10 lat².

Następnie prezes Jakub Chojnacki pismem z dnia 30 czerwca 1970 r. zwrócił się do rektora Uniwersytetu Warszawskiego prof. dr. Zygmunta Rybickiego:

„Zarząd TNP prosi Jego Magnificencję Rektora o pozytywne ustosunkowanie się do tej inicjatywy (dot. organizacji przy TNP – od nowego roku akademickiego 1970/71 seminarium doktoranckiego w zakresie nauk społecznych) i wyrażenie zgody

na podjęcie prac seminaryjnych w nowym roku akademickim. Równocześnie zapraszamy Jego Magnificencję Rektora do Płocka na spotkanie z kandydatami na w/w seminarium. Przy tej okazji omówilibyśmy sprawy dalszej współpracy Towarzystwa Naukowego Płockiego z Uniwersytetem Warszawskim³.

10 lipca 1970 r. wystosowano w tej sprawie zaproszenie:

„Zarząd Towarzystwa Naukowego Płockiego uprzejmie zaprasza (odp. Panią/Pana) na spotkanie z rektorem Uniwersytetu Warszawskiego prof. dr. Zygmuntem Rybickim oraz prof. dr. Antonim Rajkiewiczem, poświęcone organizowaniu w roku akademickim 1970/71 seminarium doktoranckiego – przy Towarzystwie Naukowym Płockim – z zakresu nauk społecznych.

Spotkanie odbędzie się w dniu 16 lipca br. (czwartek) o godz. 11-tej w siedzibie TNP (sala konferencyjna 1. piętro)⁴.

Seminarium doktoranckie uruchomiono 16 lipca 1970 r. na spotkaniu inauguracyjnym w Towarzystwie, w obecności rektora Uniwersytetu Warszawskiego, profesora Zygmunta Rybickiego, profesora Klemensa Szaniawskiego, dziekana Wydziału Nauk Społecznych, oraz prezesa TNP Jakuba Chojnackiego. Omówiono wówczas założenia organizacyjne i formy pracy. Ustalono, że uczestnicy seminarium będą spotykać się na regularnych spotkaniach naukowych, omawiać swoje prace, analizować metodologię, poznawać warsztat naukowy. Kiedy praca naukowa nabierze już określonego kształtu, prowadzący seminarium będzie pośredniczyć w poszukiwaniu promotora dla określonej osoby.

Zainteresowanie uczestnictwem w seminarium było i jest dość duże. Do końca 1970 r. zgłosiło się 67 uczestników. Byli to: ekonomiści 24 osoby, prawnicy – 11, filologowie – 5, historycy – 4, geografowie – 2, pedagodzy – 2, socjologowie – 1, magister sztuki – 1, magister bibliotekoznawstwa – 1, absolwenci uczelni technicznych – 1 i inni. Wśród nich 20 osób to członkowie TNP. Należy więc uznać, że TNP, organizując taką formę działalności naukowej, odpowiedziało na potrzeby środowiska w tym zakresie⁵.

Osoby te pochodziły głównie z terenu Płocka i pracowały w zakładach przemysłowych istniejących w Płocku. Znaczną liczbę stanowili pracownicy Mazowieckich Zakładów Rafneryjno-Petrochemicznych, co świadczyć może o dużych ambicjach załogi tego stosunkowo młodego zakładu (powstałego od początku lat 60. ubiegłego wieku). Drugą grupą co do liczebności byli urzędnicy miejscy, trzecią stanowili nauczyciele szkół płockich. Z zajmowanych przez nich stanowisk wynika, że byli to pracownicy

z odpowiednim stażem zawodowym, a połowa z nich zajmowała kierownicze stanowiska. Uzyskanie stopnia doktora było chęcią sprawdzenia się na polu nauki, jak też podzielenia się swoją wiedzą i doświadczeniem z innymi. Jednak dla niektórych uzyskanie stopnia doktora stało się początkiem kariery naukowej jak i zawodowej⁶.

Podstawy funkcjonowania seminarium doktoranckiego

Seminarium doktoranckie działa w oparciu o regulamin opracowany na podstawie doświadczeń akademickich Uniwersytetu Warszawskiego i uwarunkowań wynikających z możliwości lokalowych Towarzystwa Naukowego Płockiego oraz potrzeb i możliwości seminarzystów. Regulamin określa strukturę organizacyjną, warunki uczestnictwa, formy i częstotliwość posiedzeń, zadania oraz zakres pomocy ze strony TNP.

Główne założenia nie zmieniały się w czasie trwania seminarium i są następujące: uczestnikami seminarium mogą być osoby posiadające tytuł zawodowy magistra, legitymujące się dorobkiem naukowym wyrażonym publikacjami naukowymi i popularno-naukowymi, odznaczające się zamiłowaniem do działalności naukowo-badawczej. O przyjęciu na listę decyduje kierownik seminarium po zapoznaniu się z dorobkiem naukowym kandydata i jego wystąpieniu na posiedzeniu seminarium. Seminarium prowadzone jest w formie:

- posiedzeń naukowych z wystąpieniami jego uczestników oraz dyskusją;
- spotkań naukowych ze specjalistami określonych dziedzin nauki lub praktykami w działalności badawczej (np. statystykami, informatykami);
- wyjazdów naukowych do placówek naukowo-badawczych;
- konsultacji oraz konwersatoriów grupowych i indywidualnych z kierownikiem seminarium;
- udziału w publicznych obronach prac doktorskich uczestników seminarium.

Zajęcia seminarium odbywają się raz w miesiącu z wyjątkiem miesięcy wakacyjnych.

Zadaniem seminarium doktoranckiego przy TNP jest przysposobienie jego uczestników do prawidłowego doboru literatury i jej przeglądu pod kątem opracowywanego zagadnienia, prowadzenia badań zgodnie z określoną metodyką, przygotowania do pisania pracy promocyjnej oraz jej otwarcia pod patronatem wybranego promotora.

Do zadań kierownika seminarium należy m.in. umożliwienie znalezienia odpowiedniego promotora, jak też uruchomienie procedury otwarcia przewodu

doktorskiego w uczelniach publicznych lub niepublicznych. Wskazane jest, aby uczestnik seminarium w ciągu trzech lat przygotował i otworzył przewód doktorski.

Towarzystwo Naukowe Płockie ze swej strony zapewnia seminarzystom: nieodpłatne korzystanie z pomieszczeń TNP, umożliwia publikację prac indywidualnych w swoich wydawnictwach, korzystanie z Biblioteki im. Zielińskich, korzystanie z archiwum TNP⁷.

Działalność seminarium doktoranckiego w latach 1970-2015 i uzyskane efekty

O działalności seminarium zasadniczo decyduje jego kierownik. W okresie 45 lat trwania seminarium doktoranckiego nastąpiła trzykrotna zmiana kierowników seminarium i w takim porządku przedstawiona jest działalność i osiągnięte efekty (tabela 1).

Dużą rolę organizacyjną spełnienia sekretarz seminarium. W omawianym okresie tę funkcję pełnili: mgr Marek Wołyniak (1970), mgr Sławomir Fedorowicz (1971-1984) mgr Kazimierz Urbański (1984-1999) i mgr Mariusz Portalski (1999-2015).

Prezesa Towarzystwa Naukowego – dr inż. Jakub Chojnacki i prof. dr hab. inż. Zbigniew Kruszewski – otaczali seminarium troskliwą opieką i wspomagali w pozyskiwaniu promotorów prac doktorskich umożliwiających przeprowadzenie przewodu doktorskiego. Osoby związane z prowadzeniem seminarium doktoranckiego (kierownicy, sekretarze, zapraszani wykładowcy) pracowali społecznie, a nawet pokrywali we własnym zakresie koszty dojazdów do Płocka.

Podjęwając się prowadzenia seminarium doktoranckiego prof. Antoni Rajkiewicz miał 48 lat i był już promotorem 10 prac doktorskich. Pracował w Uniwersytecie Warszawskim i był znany w wielu środowiskach naukowych. Pierwsze spotkania

Prof dr hab. Antoni Rajkiewicz był kierownikiem seminarium w latach 1970-2000

z seminarzystami, dotyczyły spraw organizacyjnych oraz problemów związanych z merytoryczną działalnością seminarium.

Prof. A. Rajkiewicz utworzył modelowe seminarium doktoranckie, które przez 30 lat doskonalił. W ciągu tego okresu stopień naukowy doktora nauk uzyskało 17 osób a dla 8 z nich był promotorem, pozostałym ułatwił kontakt z odpowiednimi profesorami. Obrony odbywały się głównie w Uniwersytecie Warszawskim, w tym dwie na posiedzeniu wyjazdowym w Towarzystwie Naukowym Płockim. Wykaz uzyskanych stopni naukowych zawiera tabela 2.

25 września 2000 r. odbyło się uroczyste posiedzenie seminarium doktoranckiego połączone z Nadzwyczajnym Zebraniem Zarządu TNP, na którym przyjęto prośbę Profesora o rezygnację z dalszego prowadzenia seminarium i serdecznie podziękowano za społeczne bezinteresowne prace na rzecz Towarzystwa i seminarium:

Tabela 1. Działalność seminarium doktoranckiego obejmująca lata 1970-2015 w liczbach

Kierownik	Okres kierowania seminarium		Liczba uzyskanych doktoratów	Liczba seminariów	Przybliżona liczba uczestników
	Lata	Terminy od – do			
Prof. dr hab. Antoni Rajkiewicz	30	30.06.1970-25.09.2000	17	192	15-30
Prof. dr hab. Mirosław Krajewski	9	25.09.2000-09.11.2009	10	64	15-35
Ks. prof. dr hab. Michał Grzybowski Prof. dr hab. inż. Daniela Żuk	6	09.11.2009 do końca 2015	8	45	15-30
Razem	45		35	301	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentacji seminarium doktoranckiego TNP i informacji sekretarza

Tabela 2. Stopnie naukowe doktora uzyskane w latach 1970-2000

Imię i nazwisko doktoranta	Temat rozprawy doktorskiej	Promotor	Data obrony
mgr Jan Kowalewski	Płockie środowisko społeczne w latach 1939-1945	prof. dr hab. Antoni Rajkiewicz	09.10.1973
mgr Jakub Chojnacki	Rozwój Płocka pod wpływem budowy Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych	prof. dr hab. Antoni Rajkiewicz	20.05.1975
mgr Jerzy Księżopolski	Wychowanie ekonomiczne w procesie kształcenia techników	prof. dr hab. Antoni Rajkiewicz	18.11.1978
mgr Jerzy Stefański	Spółeczno-ekonomiczne czynniki rozwoju przemysłu maszyn rolniczych w Płocku i jego rozwój z miastem (1870-1970)	prof. dr hab. Marian Frank	18.12.1978
mgr Andrzej Papierowski	Ruch społeczny w życiu gospodarczym i społecznym Płocka w latach 1869-1939	prof. dr hab. Tadeusz Kowalak	10.04.1980
mgr Bolesław Witkowski	Spółeczne procesy rozwoju Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych w Płocku	prof. dr hab. Antoni Rajkiewicz	27.05.1980
mgr Marcin Kamiński	Faustyn Piasek – życie i twórczość	prof. dr hab. Antoni Rajkiewicz	27.05.1980
mgr Andrzej Stelmaszewski	Preferencje indywidualne w spółdzielczym systemie budownictwa mieszkaniowego w spółdzielni mieszkaniowej woj. płockiego	prof. dr hab. Edward Kuminek	10.10.1982
mgr Mirosław Krajewski	Ziemia Dobrzyńska w latach 1939-1945, polityka okupanta i ruch oporu	prof. dr hab. Tadeusz Kowalak	06.06.1984
mgr Marian Sołtysiak	Muzeum Mazowieckie w Płocku i jego funkcje społeczne	prof. dr hab. Antoni Rajkiewicz	10.07.1985
mgr Wiesław Koński	Prasa płocka w latach 1945-1981	prof. dr hab. Alina Słomkowska	21.06.1990
mgr Anna Stogowska	Dzieje i funkcje Biblioteki Towarzystwa Naukowego Płockiego	prof. dr hab. Witold Stankiewicz	11.07.1990
mgr Eleonora Dąbrowska	Uczestnictwo załóg w zarządzaniu przedsiębiorstwami na przykładzie Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych w Płocku	prof. dr hab. Helena Strzemińska	30.05.1991
mgr Jan Przedpełski	Martyrologia i heroizm Żydów płockich w latach drugiej wojny światowej	prof. dr hab. Jerzy Tomaszewski	18.07.1991
mgr Anna Schulz	Adaptacja a proces pracy na podstawie absolwentów Zespołu Szkół Chemicznych Mazowieckich Zakładów Rafineryjnych i Petrochemicznych w Płocku	prof. dr hab. Antoni Rajkiewicz	25.06.1991
mgr Stanisław Kunikowski	Rola i funkcje towarzystw ogólnych w Polsce	prof. dr hab. Antoni Rajkiewicz	18.06.1997
mgr Andrzej Milczarek	Polska pomoc społeczna. Doświadczenia historyczne i wyzwania współczesności	prof. dr hab. Mirosław Krajewski	19.04.2000

Źródło: Opracowanie na podstawie Sprawozdań z działalności Towarzystwa Naukowego Płockiego za lata 1973-2000

Płock, dnia 25.09.2000 r.
Pan
Prof. dr hab. Antoni Rajkiewicz

Wielce Szanowny Panie Profesorze!
Przez trzydzieści lat kierował Pan Profesor seminarium doktoranckim w Towarzystwie Naukowym Płockim, czyniąc to z wielkim zaangażowaniem, bez jakiegokolwiek gratyfikacji materialnej, a często z uszczupleniem swoich prywatnych zbiorów i ponoszeniem kosztów na rzecz doktorantów.

Nie szczędząc jakże cennego czasu dla każdego seminarzysty był Pan Profesor siłą sprawczą i natchnieniem działalności naukowej wielu uczestników seminarium. Efektem Pana pracy było między innymi uzyskanie stopni doktora przez 17 osób, zaawansowania prac habilitacyjnych i opublikowania całego szeregu wyników badań, często tematyycznie związanych z regionem płockim. Informacje o najnowszych badaniach w dziedzinie nauk społecznych, jakie uzyskiwaliśmy od Pana, pozwalały nam szerzej patrzeć na współczesne życie.

Tabela 3. Stopnie naukowe doktora uzyskane w latach 2000-2009

Imię i nazwisko doktoranta	Temat rozprawy doktorskiej	Promotor	Data obrony
mgr Stanisław Giziński	Pożarnictwo Pomorza Nadwiślańskiego w latach 1918-1938	prof. dr hab. Mirosław Krajewski	30.01.2001 UMK w Toruniu
mgr Henryka Piekarska	Redystrybucyjna rola podatku od dochodów osobistych	prof. dr hab. Antoni Rajkiewicz	13.06.2001 Uniwersytet Warszawski
mgr Marek Wojtkowski	Kujawy Wschodnie w dobie walk narodowo-wyzwoleńczych w latach 1798-1918	prof. dr hab. Mirosław Krajewski	26.02.2002 UMK w Toruniu
mgr Violetta Kamińska	Mesjanizm i neomesjanizm polski	prof. dr hab. Marek Jakubowski	13.11.2003 UMK w Toruniu
mgr Zofia Kuźniewska	Rozgraniczenie pomiędzy diecezją płocką a włocławską na przestrzeni dziejów	ks. prof. dr hab. Witold Kujawski	26.04.2004 Uniwersytet Kardynała Wyszyńskiego
mgr Barbara Moraczewska	Odbudowa i rozwój szkolnictwa Miasta Włocławka w latach 1945-1975	prof. dr hab. Mirosław Krajewski	04.04.2004 Akademia Bydgoska
mgr Krystyna Grzesiak	Relacje państwo-Kościół katolicki na terenie diecezji włocławskiej w latach 1945-1989	prof. dr hab. Mirosław Krajewski	17.05.2005 Akademia Bydgoska
mgr Andrzej Dwojnych	Przeptyw idei pomiędzy Kościołem a formacją endecką na obszarze diecezji płockiej w latach 1898-1939	prof. dr hab. Bogumił Grott	11.12.2006 Uniwersytet Jagielloński
mgr inż. Jerzy Janczewski	Wiedza w rozwoju przedsiębiorczości w małych zakładach samochodowych	prof. dr hab. inż. Mirosław Włodarczyk	12.11.2007 SGH Warszawa
mgr inż. Władysław Skrzypek	Wpływ zmian społeczno-ekonomicznych transformacji 1989-2002 na rozwój Włocławka	prof. dr hab. Włodzimierz Anioł	09.12.2009 Uniwersytet Warszawski

Źródło: Opracowanie na podstawie *Sprawozdań z działalności Towarzystwa Naukowego Płockiego za lata 2000-2009* i informacja sekretarza Seminarium

Dla większości seminarzystów droga rozpoczęcia i zaawansowania prac związanych z aspiracjami uzyskania stopnia naukowego pod kierunkiem Pana Profesora, była jedyną możliwą do realizacji w ich warunkach pracy zawodowej, usytuowania rodzinnego, sytuacji materialnej i czasu zaoszczędzonego przez odbywanie spotkań seminaryjnych w miejscu zamieszkania, dość odległym od centrów naukowych kraju.

Osobowość Pana Profesora najwyższy poziom kwalifikacji merytorycznych i metodycznych oraz głęboka znajomość problematyki regionalnej Płocka i jego okolic na tle tendencji krajowych i ogólnopolskich spowodowały, że instytucja seminarium doktoranckiego Towarzystwa Naukowego Płockiego z wielkim powodzeniem pełniła i pełni dalej ważną funkcję części nauki polskiej.

W uznaniu wszystkich zasług, których nie sposób wymienić, Zarząd Towarzystwa Naukowego Płockiego pozwolił sobie przyznać Panu Profesorowi

nagrodę pieniężną z Funduszu im. Prezesa Jakuba Chojnackiego w wysokości 2000 złotych.

Ze skromnym upominkiem w postaci obrazu z akcentami płockimi dołączając się seminarzyści i doktorzy, którzy pod opieką Pana Profesora zdobyli swoje stopnie naukowe.

Życzymy Panu Profesorowi pozostania w dobrym zdrowiu, kontynuacji jakże wysoko ocenianej działalności naukowej i społecznej oraz wyrażamy nadzieję, że dalej będzie Pan Profesor patronował seminarium doktoranckiemu i wszelkim innym przejawom działalności Towarzystwa Naukowego Płockiego.

***Z serdecznym podziękowaniem,
wyrazami szacunku i uznania***

***Zarząd Towarzystwa Naukowego Płockiego
Doktorzy i doktoranci seminarium
doktoranckiego TNP***

Tabela 4. Stopnie naukowe doktora uzyskane w latach 2009-2015

Imię i nazwisko doktoranta	Temat rozprawy doktorskiej	Promotor	Data obrony
mgr Elżbieta Szubska-Bieroń	Płock w latach 1939-1945 na łamach niemieckiej prasy lokalnej	prof. dr hab. Mirosław Krajewski	23.11.2010 Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy
mgr Dorota Sobiech	Działalność organizacji i stowarzyszeń sportowych na Ziemi Dobrzyńskiej w latach 1918-1939	ks. prof. dr hab. Michał Grzybowski	23.01.2012 Uniwersytet Kardynała Wyszyńskiego
mgr Grzegorz Wąsiewski	Wpływ towarzystw naukowych na budowanie kapitału intelektualnego środowiska lokalnego na przykładzie Towarzystwa Naukowego Płockiego oddział w Sierpcu	ks. prof. dr hab. Michał Grzybowski	23.01.2012 Uniwersytet Kardynała Wyszyńskiego
mgr Andrzej Kansy	„Notatki Płockie” – czasopismo Towarzystwa Naukowego Płockiego (1956-2011). Studium politologiczno-histeryczne	prof. dr hab. Marek Jabłonowski	27.06.2012 Uniwersytet Warszawski
mgr Anna Kłoczek	Płockie kompleks rafineryjno-petrochemiczny w latach 1959-2000 i jego wpływ na rozwój miasta i regionu	prof. dr hab. Mirosław Krajewski	22.10.2013 Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy
mgr Monika Jastrzębska	Opodatkowanie dochodów niejawnych w Polsce	dr hab. Agnieszka Alińska prof. nadz. SGH	08.12.2014 SGH
mgr Grażyna Szumliska-Rychlik	Płockie nekropolie do końca XX wieku	ks. prof. dr hab. Michał Grzybowski	20.04.2015 Uniwersytet Kardynała Wyszyńskiego
mgr Krzysztof Włodawski	Ewangelicy w województwie/guberni Płockiej w latach 1815-1914	prof. dr hab. Tadeusz Senge	06.11.2015 Uniwersytet Gdański

Źródło: Opracowanie na podstawie *Sprawozdań z działalności Towarzystwa Naukowego Płockiego za lata 2009-2015*, inf. sekretarza seminarium

W latach 2000-2009 seminarium doktoranckim kierował prof. dr hab. Mirosław Krajewski. Profesor uczestniczył w seminarium prowadzony przez prof. Antoniego Rajkiewicza i był jego doktorantem. Organizacyjnie seminarium pozostało bez zmian. Merytorycznie nastąpiła niewielkie odchylenie w tematyce prac doktorskich w kierunku problemów dotyczących Kujaw, Włocławka i relacji między państwem, a Kościołem na tych terenach. W okresie Jego kierowania seminarium stopnia doktorskie uzyskało 10 osób (tabela 3). 9 rozpraw było opracowywanych pod opieką naukową prof. Mirosława Krajewskiego (część po zakończeniu kierowania seminarium).

Od 2009 roku seminarium prowadzi ks. prof. dr hab. Michał Grzybowski, prof. dr hab. inż. Daniela Żuk oraz wspomaga promocyjnie prezes Towarzystwa Naukowego Płockiego prof. dr hab. inż. Zbigniew Kruszewski. W okresie 6 lat (2009-2015) stopień naukowy doktora uzyskało 8 osób (tabela 4).

Tematyka rozpraw związana jest głównie z Płockiem – jego historią i gospodarką.

Promotorem trzech obronionych prac był ks. prof. Marian Grzybowski, który swoim autorytetem i pozycją naukową przyczynił się do pozyskania promotorów w różnych ośrodkach akademickich: Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego i inne.

Przez minione 45 lat organizacja seminarium pozostała prawie w niezmienionej formie. Tematy poruszane i dyskutowane na seminariach były głównie związane z Płockiem i regionem.

W dniu 14 listopada 2015 roku odbyło się 300-setne nadzwyczajne zebranie seminaryjne na którym obecni byli: Prezes TNP – prof. Zbigniew Kruszewski, ks. prof. Michał Grzybowski, prof. Daniela Żuk, sekretarz mgr Mariusz Portaski i słuchacze seminarium uwidocznieni na zamieszczonym zdjęciu.

14 listopada 2015 r. Do uczestników 300. posiedzenia zwraca się Prezes TNP prof. Zbigniew Kruszewski

Prezes TNP prof. dr hab. Zbigniew Kruszewski podkreślił znaczenie pozyskiwania kadry naukowej i życzył wytrwałości w pracy i dalszych osiągnięć. Sekretarz seminarium mgr Mariusz Portaski z okazji trzechsetnego seminarium wręczył prowadzącym kwiaty od słuchaczy. Bohaterem spotkania był dr Krzysztof Włodawski który obronił prace 6 listopada 2015 roku na Uniwersytecie Gdańskim i podzielił się doświadczeniami z obrony oraz wszystkich zaprosił na skromny poczęstunek. Druga część spotkania miała charakter seminaryjno-instruktażowy. Prorektor Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica w Płocku doc. dr Daniel Korzan przedstawił przydatność komputera w opracowywaniu i pisaniu prac doktorskich i innych publikacji.

W okresie 45 lat trwania seminarium doktoranckie poza działalnością naukową wytworzyły się pewne elementy tradycji. Należą do nich:

- honorowanie „okrągłych liczb” odbytych seminariów – setnego, dwusetnego, trzechsetnego;
- dzielenie się doświadczeniami i wrażeniami osób, które szczęśliwie ukończyły doktoraty – przebieg obrony, pytania, ogólne wrażenia;
- uczestniczenie w seminariach doktorów, który w perspektywie mają uzyskanie drogiego stopnia naukowego – doktora habilitowanego;
- wyrażania uznania dla seminarium w formie wiersza – rymowanki i innych form przekazu.

Na końcu artykułu zamieszczony jest wiersz, zastępowanego członka TNP Stanisława Kostaneckiego wygłoszony z okazji uroczystego posiedzenia seminarium 5 października 1978 r. w Płocku pt. *Marsz doktorantów*.

Podsumowanie i refleksje

Seminarium doktoranckie przy Towarzystwie Naukowym Płockim w okresie 45 lat działalności może się poszczycić wieloma osiągnięciami:

- 35 osób przygotowało się do uzyskania stopnia naukowego doktora a kilku z nich osiągnęło już stopień doktora habilitowanego;
- 20 osób ma określoną tematykę badawczą, a kilka sprecyzowane tematy i nawiązane kontakty z uczelniami, na których będą otwierali przewody doktorskie;
- opracowano wiele wartościowych publikacji dotyczących Płocka i regionu, które były podstawą opracowania przewodów doktorskich. Niektóre prace doktorskie zostały wydane w postaci zwartej książki.

Przez 45 lat funkcjonowania seminarium doktoranckiego nastąpiły zmiany organizacyjne szkolnictwa wyższego w tym uruchomienie trzeciego stopnia studiów kończących się doktoratem. Dla nielicznych zaistniała możliwość podjęcia studiów trzeciego stopnia w ośrodkach naukowych, które uzyskały odpowiednie uprawnienia. Ciężar finansowy przewodu doktoranckiego (wynagrodzenie promotora i recenzentów) spada na uczelnię, która otrzymuje na ten cel dotację. W indywidualnym toku realizacja doktoratu stanowi znaczne obciążenie słuchacza.

Rozproszenie tematyczne słuchaczy seminarium doktoranckiego ogranicza się do prowadzenia wykładów głównie do podstaw metodycznych – konstruowania założeń pracy doktoranckiej.

Odczuwa się brak opieki promotorskiej w naukach społecznych, które w większości są ukierunkowane

Prof. dr hab. Mirosław Krajewski

na tematy regionalne. Pozytywną stroną jest dobra znajomość podejmowanych problemów (tematów) do rozwiązania i w niektórych przypadkach

dostępniejszy warsztat badawczy (Biblioteka im. Zielińskich TNP, archiwa, zakłady pracy i inne źródła).

Uczestnicy jednego z posiedzeń Seminarium doktoranckiego

Przypisy

- ¹ Przemówienie przewodniczącego Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Warszawie, Józefa Pińkowskiego [w:] *Jubileusz 150-lecia Towarzystwa Naukowego Płockiego 1820-1970*, Płock 1970, s. 99.
- ² Pismo w aktach TNP – nieskatalogowane – nr L.dz. 339/70
- ³ Pismo w aktach TNP – nieskatalogowane – nr L.dz. 344/70
- ⁴ Pismo w aktach TNP – nieskatalogowane – nr L.dz. 358/70
- ⁵ Zbigniew P. Kruszewski, *Seminarium doktoranckie Towarzystwa Naukowego Płockiego*, „Sprawozdanie z działalności TNP za rok 2014”, s. 221
- ⁶ Tamże, s. 221.
- ⁷ Regulamin organizacyjny seminarium doktoranckiego przy Towarzystwie Naukowym Płockim zatwierdzony przez prezesa TNP z dnia 15.09.2002 r.
- ⁸ Wynagrodzenie dla promotora w roku akademickim 2015/2016 w Politechnice Warszawskiej wynosiło 5.390 zł, a recenzenta 1.832,6 zł. Biorąc pod uwagę inne obowiązkowe wydatki doktorant obciążony jest sumą znacznie przekraczającą 10.000 zł
- ⁹ Dotacja na jednego doktoranta wynosi tyle co na 5 studentów i z tego opłacani są: promotor i recenzenci.

45TH ANNIVERSARY OF PŁOCK DOCTORAL SCIENTIFIC SOCIETY

Summary

In 1970 Płock Scientific Society made an effort to hold a PhD seminar. The authorities of the society perceived the problem of the development of scientific career as a very important for the development of academic of Płock. It is also important for satisfying inhabitants' individual needs. The subject of the paper is organization of the seminar and the way it functions. The academic degree of doctor has been obtained by 35 persons. By holding seminar as a social organization, Płock Scientific Society operates in an unique manner on a national level. It has its part in increasing the developmental potential of Płock and Płock region. So far 300 PhD seminars have been organized.

MARSZ DOKTORANTÓW

*Maszerują doktoranci,
różnych nauk aspiranci:
ci z historii i ci z prawa...
Lewa, prawa. Lewa, prawa!
Wiatr czupryny im rozwiewa.
Maszerują. Prawa, lewa!*

*Wszyscy płoną wiedzy żądzą:
czasem trafiają, czasem zbłądzą.
Dyskutują mróz czy lato
o rozwoju kombinatu.
Piszą różnie: o nauce,
o Mazowszu i o sztuce,
o zabytkach, szkołach, młockach,
o Broniewskim, synu Płocka.*

*Maszerują doktoranci,
dzielni rozpraw fabrykanci.
Doktoraty – ważna sprawa.
Maszerują. Lewa, prawa.
Doktorantów pieśń rozbrzmiewa...
Prawa, lewa. Prawa, lewa!*

*Z profesorem cicho gwarzą,
coś tam liczą, coś tam smażą.
Głowy puchną im, jak bania,
od czytania, od pisania.
Chociaż droga jest daleka,
nęci ich mądrości rzeka.*

*Maszerują doktoranci,
polemiści, dyskutanci,
ci z historii i ci z prawa...
Lewa, prawa. Lewa, prawa!
Wiatr czupryny im rozwiewa.
Maszerują. Prawa, lewa!*

*Ci wątpiący, ci wytrwali...
Prezes karcii ich lub chwali:
„Odpoczniecie później w chwale -
teraz szybciej, wyżej, dalej!”
Profesor, co im włodarzy,
o doktorze setnym marzy.*

*Maszerują doktoranci,
różnych nauk aspiranci,
Doktoraty - ważna sprawa.
Maszerują. Lewa, prawa.
Doktorantów pieśń rozbrzmiewa.
Prawa, lewa. Prawa, lewa!*

*Nad kolumną lecą Muzy.
Na jej przedzie kroczy muzyk.
Z tyłu słyszeć głos poety:
„Kto wytrwały, dojdzie mety”*

Stanisław Kostanecki

RECENZJE

Elżbieta Szubska-Bieroń, *Płock na łamach lokalnej prasy NSDAP 1939-1945*, wyd. Książnica Płocka im. W. Broniewskiego, Płock 2015, ss. 440

Wprawdzie historia Płocka w czasie okupacji niemieckiej w latach 1939-1945 została już w zasadzie opracowana, ale główną bazę źródłową stanowiły archiwalia i publikacje polskie z niewielkim wykorzystaniem niemieckich. Książka Elżbiety Szubskiej-Bieroń wypełnia tę lukę. Książka podejmuje całkowicie nowy temat, dotychczas zupełnie niezbadany, tzn. obraz życia Niemców w okupowanym przez nich Płocku, czyli Schröttersburgu. Dotychczasowe publikacje, co zrozumiałe, koncentrowały się na represjach niemieckich wobec Polaków, z racji bariery językowej w niewielkim stopniu wykorzystując źródła i publikacje niemieckie. Zaletą książki jest też opisywanie życia Niemców w Płocku w sposób wyważony, bez ferowania wyroków i ocen, dotyczących ich polityki wobec polskich mieszkańców i polskiego dziedzictwa kulturalnego.

Opracowanie powstało na bazie pracy doktorskiej, napisanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Mirosława Krajewskiego i obronionej na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Rekomendacji Autorce w recenzji wydawniczej, zamieszczonej na początku opracowania udzielił prof. dr. hab. Czesław Grzelak, podkreślając nowatorskie podejście do tematu i ogrom pracy wykonanej przez Elżbietę Szuską – Bieroń.

Zgodnie z tytułem Autorka drobiazgowo przeanalizowała zawartość wydawanego w Płocku biuletynu urzędowego i obu płockich gazet niemieckich („Plocker Tageblatt” i „Südostpreussische Tageszeitung”), łącznie 838 numerów, co już samo w sobie budzi szacunek. Jednak E. Szubska-Bieroń poszła znacznie dalej, przeprowadzając obszerną kwerendę archiwalną oraz wykorzystując liczne wydawnictwa niemieckie. W rezultacie otrzymaliśmy znacznie pełniejszy obraz życia Niemców w okupowanym Płocku. W związku z tym alternatywny tytuł mógłby brzmieć „Niemcy w okupowanym Płocku 1939-1945” lub „Płock pod niemieckim zarządem w latach 1939-1945”.

Opracowanie składa się z sześciu rozdziałów:

I – *Płock w okresie kampanii wrześniowej i początkach okupacji niemieckiej;*

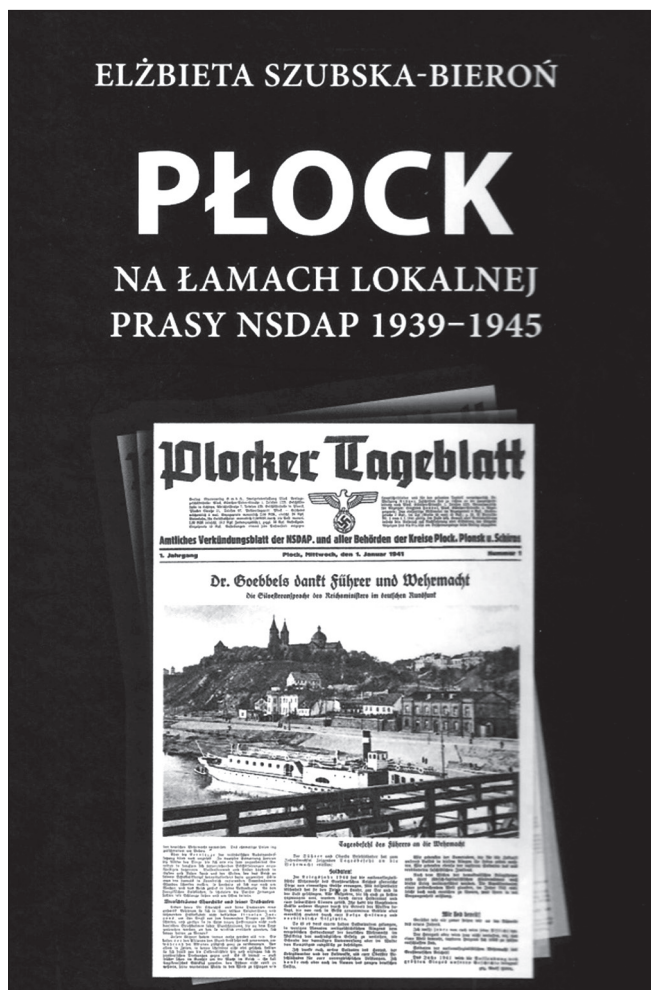
II – *Władze administracyjne w okresie okupacji;*

III – *Organy represji. Struktura i działalność;*

IV – *Życie społeczne;*

V – *Życie gospodarcze;*

VI – *Prasowa indoktrynacja polityczna;*

Otrzymujemy zatem wszechstronny obraz funkcjonowania miasta w latach okupacji hitlerowskiej i charakterystykę poczynañ Niemców, którzy uważali, że w Płocku, tak jak i na pozostałych ziemiach wcielonych do Rzeszy, pozostaną już na zawsze. Stąd szerokie plany przebudowy miast i inwestycje infrastrukturalne, mające zmienić oblicze przejętych ziem.

Pierwszy rozdział, traktowany jako wstępny, zawiera opis okoliczności zajęcia Płocka przez wojska niemieckie i tworzenie się władz okupacyjnych, tak na szczeblu rejencji ciechanowskiej (Bezirk Zichenau), jak również Płocka i powiatu płockiego. Wprawdzie Płock był największym miastem rejencji, jednak na jej stolicę wybrano mniejszy Ciechanów z racji jego centralnego położenia. Ponieważ miasto było mocno zaniedbane, zamierzano je przebudować we wzorcowe miasto niemieckie. Podobnie miało się stać z Płockiem. W pierwszych tygodniach okupacji Płocka nowe władze opierały się na miejscowych

Niemcach. Na 128 tys. mieszkańców powiatu płockiego Niemcy stanowili zaledwie ok. 4 tys., co stanowiło dla okupanta duży problem.

Rozdział II dotyczy administracji niemieckiej. Początkowo Płock był pod zarządem administracji wojskowej, która mianowała na krótko prezydentem miasta inż. Zygmunta Jędrzejewskiego, mającego do pomocy polskich urzędników. Z początkiem października 1939 r. miastem zaczęli rządzić niemieccy prezydenci, a z końcem tego miesiąca zarząd wojskowy przekazał władzę w całej rejencji administracji cywilnej. Do Płocka zostali skierowani niemieccy urzędnicy, zreorganizowano Zarząd Miasta. Nowa – mianowana – Rada Miasta była tylko organem doradczym przy prezydencie. Do pracy w starostwie płockim skierowano urzędników z Rosenbergu (Susza).

Ponieważ w Płocku i powiecie było bardzo mało Niemców, władze zabiegały o napływ swoich rodaków tak z głębi Rzeszy, jak i z krajów nadbałtyckich. Na przybyszów czekały domy i mieszkania, przejęte od wysiedlonych Żydów i Polaków, aczkolwiek masowy napływ Niemców ze wschodu powodował spore trudności lokalowe. To dla napływających Niemców zbudowano kilka dużych wielorodzinnych domów na obrzeżach miasta, przy okazji przedłużając Herman Göring Strasse (ul. Sienkiewicza).

Po przejściu miasta Niemcy zmienili nazwy wszystkich ulic i placów, dotychczasowe nazwy tłumacząc na niemiecki lub nadając im zupełnie nowe nazwy. Podobnie pozmieniali nazwy wsi powiatu płockiego. Bardzo interesujące jest sporządzone przez Autorkę zestawienie polskich i niemieckich nazw ulic oraz okolicznych miejscowości. E. Szubska-Bieroń szczegółowo przedstawiła nowe porządki, jakie okupanci wprowadzili, upodabniając wygląd Płocka do typowego miasta niemieckiego. Przebudowali ratusz, nadając całej pierzei zachodniej rynku jednolity wygląd, częściowo wyburzyli domy żydowskie, rozebrano szereg domów na skarpie wiślanej oraz malowniczo położony budynek teatru, gdzie miał powstać reprezentacyjny hotel. Równocześnie napływowi Niemcy przejmowali z rąk Polaków i Żydów zakłady przemysłowe, warsztaty rzemieślnicze oraz majątek miejski. Niemcy zamierzali uczynić z Płocka silny ośrodek przemysłu i węzeł komunikacyjny z wykorzystaniem Wisły, która miała uzyskać nowe połączenia siecią kanałów na wschód i zachód. Szczególna rola miała przyspaść płockiemu portowi, który wkrótce rozwinął produkcję na cele wojenne Rzeszy. Na terenie powiatu okupant prowadził inwestycje drogowe i elektryfikację okolicznych miejscowości.

W rozdziale III Autorka scharakteryzowała niemieckie formacje policyjne, działające w Płocku. Poznajemy ich organizację i zadania oraz personalia osób sprawujących funkcje kierownicze. Poza pilnowaniem porządku ich rola polegała oczywiście na represjach wobec Polaków i Żydów, co jednak nie jest przedmiotem omawianego opracowania. W oparciu o współczesne niemieckie publikacje ustaliła numery i nazwy niemieckich jednostek SS i Wehrmachtu, stacjonujących w Płocku oraz ich kadrę dowódczą.

Rozdział IV – Życie społeczne – pozwala nam zapoznać się z życiem Niemców w okupowanym Płocku. Jak przystało na totalitarne państwo w mieście powstały struktury wszystkich organizacji społeczno-politycznych: od NSDAP przez Hitlerjugend i BDM po organizacje społeczne i charytatywne. Praktycznie wszyscy Niemcy od przedszkolaka po osobę dorosłą musieli należeć do jakiejś organizacji, która ciągle organizowała jakieś spotkania i zebrania, kursy lub akcje pomocy. Ciągłe trzeba było spełniać jakiś obowiązek wobec państwa (zbiórki odzieży, pieniędzy, wartościowych przedmiotów), bądź uczestniczyć w obowiązkowych obchodach świąt państwowych. Obowiązkiem mieszkańców było też uczestnictwo w przedstawieniach teatralnych i imprezach rozrywkowych. Dbając o tężyznę fizyczną młodzieży propagowano uprawianie sportu w niemieckich klubach sportowych. Dużą rolę władze przywiązywały do udziału w życiu kulturalnym, czemu miał służyć niemiecki teatr uruchomiony w budynku Akcji Katolickiej, który służył także jako kino. Przejęte zbiory polskich bibliotek zostały albo zniszczone albo wywiezione do Królewca (Königsbergu). Wyjątek stanowiły zbiory Towarzystwa Naukowego Płockiego, które pozostały na miejscu.

W rozdziale IV E. Szubska-Bieroń zapoznała czytelników z funkcjonowaniem niemieckiej służby zdrowia, która borykała się z problemami braku kadry. Z konieczności zatrudniano lekarzy Polaków, którzy pracowali za niższe wynagrodzenie i narażeni byli na ciągłe szykany ze strony swoich niemieckich kolegów, choć słowo „koledzy” absolutnie nie oddaje relacji panujących między nimi.

Obejmując rządy w mieście Niemcy musieli także od podstaw zbudować niemieckie szkolnictwo, przejmując budynki przedwojennych polskich szkół, aczkolwiek część z nich została zagospodarowana na koszary przez SS i wojsko. Także na tej płaszczyźnie okupant borykał się z brakiem kadry pedagogicznej. Z opracowania dowiadujemy się jak wyglądał niemiecki system oświatowy, jaka była liczebność szkół i klas, jakie przedmioty zdawała

niemiecka młodzież na maturze, a nawet jakie tematy pisała na egzaminie z języka niemieckiego.

W rozdziale V E. Szubska-Bieroń wyczerpująco przedstawiła różne aspekty życia gospodarczego: instytucje państwowe działające na terenie miasta, handel i produkcję oraz rzemiosło. Wszystkie instytucje zostały wymienione w specjalnej tabeli, natomiast niektóre szerzej scharakteryzowane, jak np. poczta oraz płockie banki. W tych ostatnich instytucjach zaszły duże zmiany, polegające nie tylko na likwidacji przedwojennych banków – polskich i żydowskich (łącznie 22) – i przejęciu ich aktywów, ale także na ograniczeniu ich liczebności do kilku.

Także w handlu i produkcji zaszły duże zmiany. Do Płocka przybywało wielu Niemców z głębi Rzeszy i Prus, licząc na szybkie i łatwe zyski. Po Polakach i Żydach przejmowali mieszkania i sklepy, stawiali na czele przejętych zakładów: mleczarni, elektrowni, rzeźni, stoczni, czy zakładów budowy maszyn rolniczych. Większość z nich została przez Niemców zmodernizowana i rozbudowana. Zakłady maszynowe i stocznia produkowały na potrzeby armii. Zakłady produkcyjne i rzemieślnicze zwykle dobrze prosperowały z racji permanentnych braków na rynku, taniej polskiej siły roboczej oraz zamówień na rzecz niemieckich instytucji i wojska.

Ostatni rozdział dotyczy charakterystyki gazet, wydawanych przez Niemców w Płocku. Początkowo – przez cały 1940 r. – był to biuletyn urzędowy na powiat i miasto Płock, zastąpiony od stycznia 1941 r. przez gazetę „Plocker Tageblatt” („Dziennik Płocki”), przekształconą w czerwcu 1941 r. w „Südostpreussische Tageszeitung” („Południowo-wschodniopruska Gazeta Codzienna”). Gazety drukowane były w Płocku głównie w oparciu o przejęte polskie drukarnie. Informowały o wydarzeniach ogólnoniemieckich i sytuacji na froncie oraz zawierały wiadomości z Płocka i okolicznych powiatów (płocki, płoński i sierpecki). Oczywiście wszystko było podane zgodnie z wytycznymi propagandy III Rzeszy i ograniczeniami cenzury.

Jednym z ciekawszych fragmentów rozdziału VI i całego opracowania jest analiza tematyki polskiej na łamach obu gazet. W pierwszych latach okupacji gazety o Polakach i Polsce pisały wyłącznie źle, podkreślając niski poziom infrastruktury i równie niski poziom życia. Polakom przypisywano same negatywne cechy, jak lenistwo, niegospodarność, skłonność do naruszania prawa. Publikowano także antypolskie zarządzenia władz. Sytuacja zmieniła się po klęsce armii niemieckiej pod Stalingradem i Kurskiem w 1943 r. Od tego czasu zaczęto uważać się na Polakami jako ofiarami intryg anglo-amerykańskich oraz zbrodni sowieckich. Po ujawnieniu

zbrodni katyńskiej wiele miejsca poświęcano opisowi represji sowieckich wobec Polaków. Podkreślano trudną sytuację rządu polskiego na emigracji oraz postępujące zagrożenie sowiecko-komunistyczne. W tym kontekście Niemcy kreowali się na obrońców cywilizacji europejskiej i Polaków przed bolszewizmem.

W ostatnim fragmencie książki Autorka przeanalizowała ewolucję redakcyjną gazet, podając szczegóły techniczne, sposób pracy redakcji, pozyskiwania materiałów, zawartość, sposób kolportażu, itp.

Opracowanie E. Szubskiej-Bieroni pozwala na dokonanie bilansu rządów niemieckich w Płocku i oceny tego, co okupanci po sobie zostawili na płaszczyźnie materialnej, pomijając oczywiście groby pomordowanych. Największą szkodą, jaką wyrządzili miastu było bez wątpienia rozebranie gmachu teatru na skarpie wiślanej, natomiast do pozytywów należy zaliczyć przedłużenie ul. Sienkiewicza i zbudowanie przy niej domów wielorodzinnych, użytkowanych do dzisiaj, przebudowa ratusza i nadanie mu jednolitego wyglądu, zbudowanie hotelu „Ostland” (dziś – „Płock”), rozbudowa elektrowni i stoczni, czy elektryfikacja powiatu. Tym zmianom towarzyszyło zepchnięcie polskich mieszkańców na margines, pozbawienie ich podstaw egzystencji i skazanie na rolę co najwyżej taniej siły roboczej i to zapewne do czasu wzmocnienia żywiołu niemieckiego. Na tym etapie wymordowanie większej liczby Polaków było po prostu nieracjonalne, bo nie byłoby ich kim zastąpić.

Książkę wyróżnia obszerna bibliografia. Autorka wykorzystata szereg zespołów archiwalnych, wytworzonych przez okupanta niemieckiego, a przechowywanych w archiwach polskich. Są to głównie archiwa warszawskie: Archiwum IPN, Archiwum MSWiA, Archiwum Akt Nowych, Archiwum Państwowe Miasta Stołecznego Warszawy, a także Archiwum Państwowe w Płocku, Archiwum Diecezjalne w Płocku, Archiwum Państwowe w Olsztynie oraz akta stanu cywilnego z Nidzicy i Szczytna. Do tego zestawu należy dodać archiwa niemieckie w Berlinie i Ludwigsburgu i akta stanu cywilnego z Bremen. Wykaz czasopism obejmuje kilkadziesiąt tytułów (zajmują 2,5 strony), w 90% niemieckich, tak z czasów hitlerowskich, jak i współczesnych. Podobnie jest z artykułami naukowymi i opracowaniami historycznymi: w większości są to publikacje niemieckie w Polsce mało lub zupełnie nieznane. Książka zaopatrzona jest też w indeks nazwisk.

Dużą zaletą omawianej pozycji są liczne fotografie zaczerpnięte z omawianych gazet i innych źródeł, często prezentowane po raz pierwszy. Bardzo wartościowe są mapy Płocka i jego najbliższej

okolicy, np. plan fortyfikacji, budowanych w 1944 r. na obszarze od Płocka do Poznania. Oprócz tego Autorka wykonała szereg własnych tabel i wykresów ze szczegółowymi informacjami uzupełniającymi tekst. Zadała sobie wiele trudu i ustaliła personalia kilkudziesięciu osób sprawujących w Płocku różne funkcje publiczne i zamieściła ich biogramy. Dzięki temu zabiegowi dostajemy szeroki przegląd Niemców, którzy przewinęli się przez Płock w latach 1939-1945. Niektórzy z nich byli po wojnie sądzeni jako zbrodniarze wojenni, inni zrobili karierę w różnych dziedzinach, jak konstruktor i budowniczy statków Gustaw Kuhr.

Do lektury zachęca dobrze zaprojektowana okładka w czarnym kolorze z reprodukcją pierwszego numeru „Plocker Tageblatt” ze zdjęciem Wzgórza Tumskiego, widzianego z mostu.

Natomiast podchodząc krytycznie do recenzowanego dzieła należy stwierdzić, że trudno w nim wskazać jakieś poważne błędy, czy uchybienia. Szkoda, że Autorka nie dodała zakończenia, w którym oceniałaby rządy niemieckie w Płocku. Można też zwrócić uwagę na pewne potknięcia terminologiczne, wynikające najczęściej z dosłownego tłumaczenia określeń niemieckich: wyznanie prawosławne nazywane jest ortodoksyjnym (s. 35, 239, 240), SS – Schutzstaffeln – tłumaczone jest jako Eskadra Ochronna, a nie Sztafety Ochronne (s.41). Dziwnie brzmi Batalion Piechoty Umocnień (s.174), podobnie jak Batalion Twierdzy. Polska nazwa to raczej batalion forteczny. W armii niemieckiej nie było Dywizji Przeciwczołgowych, ale – dywizjony (bataliony) przeciwpancerne (s.174). Regiment tłumaczy się jako pułk (s.173), zamiast batalion szkoleniowy – powinno być – szkolny (s.173). W lotnictwie nie było szwadronów (s.179), w języku polskim jest to określenie związane z kawalerią. Zamiast Generalna Gubernia lepiej używać nazwy Generalne Gubernatorstwo (s.233). Gubernie były pod zaborem rosyjskim. „Samoloty skrzydłowe”, przydzielone płockiemu lotnisku (s.228) to zapewne płatowce. Akcja pn. „Zbiórka Adolfa Hitlera Niemieckiej Gospodarce” (s.213) powinna chyba brzmieć: „...dla Niemieckiej Gospodarki” lub „...na rzecz Niemieckiej

Gospodarki”. „Sytuacja połączeń pociągowych” (s.127) – lepiej napisać o połączeniach kolejowych. Dosłowne przetłumaczenie biogramu Friedricha Ranga doprowadziło do stwierdzenia, że za „wybitne osiągnięcia wojskowe w walce z wrogimi bandami odznaczony został...” (s.141). Te wrogie bandy to zapewne polskie lub sowieckie oddziały partyzanckie.

Zdarzają się drobne błędy rzeczowe: w 1941 r. nie było obywateli białoruskich, bo nie było takiego państwa (s.75), organizacja KdF nie mogła wystawić przedstawienia w Moskwie, bo tego miasta Niemcy nigdy nie zajęli. Podobnie przedstawienie na Kubie jest mało prawdopodobne. Raczej chodziło o Kubań (s. 221). 3. kompania czołgów nie mogła zostać zlikwidowana po kapitulacji Płocka w styczniu 1945 r. (s.174), bo Niemcy z Płocka uciekli, a nie kapitulowali. Zamach na A. Hitlera w lipcu 1944 r. nie mógł być w Kętrzynie, bo jest to polska nazwa powojenna (s.365). Prawidłowa to Rastembork lub Rastenburg, którą zresztą Autorka używa w innym miejscu. Natomiast sam zamach miał miejsce w wojennej kwaterze A.Hitlera w Wilczym Szańcu (Wolfschanze) pod Rastemborkiem.

Oczywiście te drobne uchybienia w niczym nie zmniejszają wartości książki, chociaż szkoda, że zabrakło dokładniejszej korekty, która te proste błędy i niezręczności językowe powinna wyeliminować.

Opracowanie przeznaczone jest przede wszystkim dla płocczan. Jego wydanie stało się dużym wydarzeniem wydawniczym w mieście. Jednak mimo lokalnego charakteru książka z racji swego nowatorstwa ma też znaczenie ogólnopolskie: poszerza wiedzę na temat funkcjonowania niemieckiego aparatu okupacyjnego, gospodarki, życia społecznego i kultury na ziemiach polskich włączonych do III Rzeszy, mechanizmów zarządzania miastem i planów jego przebudowy. Opracowanie może stać się wzorcem dla innych autorów, chcących podjąć podobny temat i opisać rządy niemieckie w innych miastach, bądź na terenie poszczególnych rejencji lub okręgów.

Grzegorz Gołębiewski

* * *

Początki szkolnictwa płockiego sięgają XII wieku. Bogate dzieje szkoły zwanej popularnie „Małachowianką” są dowodem ogromnego wkładu całego procesu nauczania i wychowania, jaki był realizowany w szkole na kształtowanie tradycji edukacyjnej Płocka.

Bardzo przejrzysty układ chronologiczny prezentowanych treści, pozwala czytającemu w sposób uporządkowany wędrować razem z Autorem przez cały okres działalności Szkoły. Autor w każdym z rozdziałów stara się dostarczać informacje (w sposób równomierny) o uczniach i nauczycielach (np. o ich liczbie, o zasłużonych pedagogach czy wybitnych absolwentach) o nauczanych przedmiotach lub ogólnie o programie, o budynku szkoły, o przekształceniach organizacyjnych i zmianach administracyjnych. Szczególne miejsce zajmują także informacje o świadectwach potwierdzających wysoki poziom wychowania moralnego i głęboko patriotycznego.

Jak się przypuszcza, Szkoła działała najpierw w strukturze parafialnej przy świątyni pod wezwaniem Najświętszej Marii Panny, później kolegiaty. Początkowo realizowano kurs tzw. *trivium*, czyli niższy kurs nauczania, później także wyższy stopień – czyli *quadrivium*. W szkole uczyli się początkowo głównie synowie okolicznej szlachty, mieszczaństwa i zdolne dzieci chłopskie, później również dzieci urzędników i rzemieślników oraz z rodzin bogatszych ziemian. Liczba uczniów wahała się w różnych okresach od ok. 140 do nawet 500 w XIX wieku. Edukację prowadziły początkowo osoby duchowne później także osoby świeckie, które jak podaje Autor, często legitymowały się wykształceniem uniwersyteckim.

W XVII i XVIII wieku nauczaniem w szkole zajmowali się jezuici, którzy poszerzyli w znaczny sposób liczbę i program nauczanych przedmiotów oraz bardzo dbali o wychowanie moralne i patriotyczne uczniów. W książce znajdujemy ciekawą informację o tym, że w Kolegium Towarzystwa Jezusowego w Płocku pracował jak prefekt i kaznodzieja Andrzej Bobola, który w 1938 roku był kanonizowany; obecnie jest jednym z patronów Polski.

Po powołaniu w 1773 r. Komisji Edukacji Narodowej wprowadzono wiele zmian także w szkole płockiej, która jako Szkoła Podwydziałowa Płocka prowadziła dalej proces edukacyjny z językiem polskim jako językiem wykładowym (zamiast łaciny) a w programie znacznie poszerzono zakres nauk przyrodniczych. Nadal ważne były przedmioty humanistyczne i religia.

Po drugim rozbiórze Polski szkoła otrzymała nazwę Akademickie Gimnazjum w Płocku i podlegała ministerstwu w Berlinie z racji przejęcia części Mazowsza pod panowanie Prus. Rząd pruski wykorzystywał szkolnictwo do celów germanizacji np.: zwiększając liczbę godzin języka niemieckiego. Na ponad 10 lat przerwana została zapoczątkowana reforma KEN, a część pomieszczeń szkoły zajęto na koszary i lazaret.

W latach 1806-1815 szkoła działała po wielu zmianach jako Szkoła Departamentowa Płocka – było to gimnazjum zaliczane do szkół typu licealnego.

Po utworzeniu w 1815 roku Królestwa Polskiego, szkoła zgodnie z nowym podziałem administracyjnym nosiła nazwę (na prawie 20 lat) Szkoły Wojewódzkiej. Wprowadzono wówczas egzamin maturalny z wszystkich szesnastu przedmiotów, który uprawniał do wstąpienia na uniwersytet. Po upadku powstania listopadowego wraz z ograniczeniem autonomii Królestwa Polskiego wzmógł się proces rusyfikacji, co w dużym stopniu dotknęło szkoły. Jednak pomimo zaostrenia dyscypliny szkolnej

organizowano działalność konspiracyjną i patriotyczną, co spotykało się ze wzmożonymi represjami. Po upadku powstania styczniowego tępienie wszelkich przejawów patriotyzmu było nagminne. Znacznie pogorszyły się warunki nauczania, obniżył się też poziom nauczania a niepokornych uczniów wydalano ze szkoły.

Szkołę dotknęły wszystkie wydarzenia XX wieku. Płock przechodził kilka razy pod panowanie niemieckie i rosyjskie. W 1915 roku zajęli go Niemcy, a szkołę przejęli na biura i koszary. Szkoła funkcjonowała jako II Gimnazjum pod opieką Płockiego Koła Polskiej Macierzy Szkolnej. Od 1921 roku szkoła nosiła nazwę Gimnazjum Państwowe im. Marszałka Stanisława Małachowskiego. Nową kartę szkoły przerwała II wojna światowa. Po wojnie wznowiono działalność tzw. Małachowianki, podjęto niezbędne remonty, znacznie zwiększyła się liczba uczniów, podjęto realizację ambitnych programów nauczania. Obchody 800-lecia szkoły pozwoliły jeszcze raz spojrzeć na bogactwo dziedzictwa i tradycji Szkoły.

Bardzo ciekawe wiadomości znajdujemy w rozdziale dotyczącym kaplicy gimnazjalnej. Autor podaje informacje dotyczące architektów, wystroju

kaplicy, pięknych malowideł ściennych, wykonywanych prac konserwatorskich i efektów tych prac oraz o wielu uroczystościach i nabożeństwach, które miały miejsce w kaplicy.

Zamieszczone w książce streszczenie w językach: angielskim, niemieckim, francuskim, włoskim i rosyjskim znacznie podnoszą wartość informacyjną książki i pozwalają na poszerzenie kręgu odbiorców tej niezwykle ciekawej i bogatej historii najstarszej szkoły w Płocku. Kto chciałby się zapoznać z szerszymi informacjami szczegółowymi może wykorzystać opracowanie, na które powołuje się m.in. Autor w swoich przypisach. Natomiast zamieszczone w końcowej części książki ilustracje (27) uzupełniają prezentowane treści. Należy też zwrócić uwagę na ciekawie zaprojektowaną okładkę.

Niezwykle ciekawe opracowanie M.M. Grzybowskiego *Dziedzictwo i tradycje najstarszej szkoły płockiej* (Płock 2015) z pewnością zainteresuje rodowitych płocczan oraz wszystkich, którym bliskie są zagadnienia historii szkolnictwa w Polsce czy też historii Mazowsza. Książka opisuje jedną z pięknych kart polskiej tradycji edukacyjnej w przystępny sposób, trafiający z przekazem do szerokiego odbiorcy.

Donata Gurzyńska-Bociek

OBCHODY 195. ROCZNICY UTWORZENIA TOWARZYSTWA NAUKOWEGO PŁOCKIEGO (1820-2015)

Jednym z najstarszych działających obecnie regionalnych stowarzyszeń naukowych w Polsce jest Towarzystwo Naukowe Płockie, utworzone w 1820 r. Zarząd Towarzystwa postanowił w 2015 r. zwrócić uwagę na jego długą historię, akcentując w podejmowanych działaniach 195. rocznicę powołania TNP.

Formułując zasady i cele, już w pierwszym statucie z 1820 r. przewidziano, że do Towarzystwa mogli należeć członkowie zwyczajni, korespondenci oraz opiekunowie – czyli członkowie honorowi. Godność tę przyjęło wówczas wiele znamienitych postaci, jak m.in.: Stanisław Kostka Potocki – prezes Senatu, Stanisław Grabowski – minister Komisji Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Stanisław Staszic – radca stanu, prezes Królewskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Warszawie czy ks. Wojciech Szwejkowski – rektor Uniwersytetu Warszawskiego¹. Tradycja nadawania członkostwa honorowego pielęgnowana jest do dziś. Jak czytamy w paragrafie 15. obowiązującego obecnie Statutu, „godność członka honorowego mogą otrzymać osoby wybitnie zasłużone na polu nauki i kultury, popularyzujące cele statutowe Towarzystwa”². Dalej zapisano, że godność tę „...nadaje Walne Zgromadzenie Towarzystwa na wniosek Zarządu”³.

Na posiedzeniu w dniu 9 lutego 2015 r. Zarząd TNP zdecydował, że obchody 195. rocznicy powstania Towarzystwa uświetni przyjęcie nowych Członków Honorowych. Przedstawione kandydatury zaakceptowało Walne Zgromadzenie w uchwałach podjętych 13 kwietnia 2015 r. Do grona dotychczasowych Członków Honorowych (dr Marian Chudzyński, prof. Michał Kleiber, prof. Andrzej Poppe, prof. Antoni Rajkiewicz, prof. Henryk Samsonowicz, prof. Witold Stankiewicz, abp prof. Stanisław Wielgus) dołączyli: prof. Janusz Adamowski, prof. Katarzyna Chałasińska-Macukow, prof. Andrzej Chodubski, ks. prof. Michał Marian Grzybowski i prof. Włodzimierz Kurnik.

Prof. A. Chodubski, wybitny politolog z Uniwersytetu Gdańskiego, który jako członek zwyczajny jest związany z Towarzystwem Naukowym Płockim już od przeszło 30 lat, dyplom Członka Honorowego odebrał podczas ogólnopolskiej konferencji naukowej pt. *Perspektywy regionalnych towarzystw*

*naukowych w Polsce*⁴, która miała miejsce w siedzibie TNP w dniach 12-13 czerwca 2015 r. Konferencja była największym wydarzeniem w ramach obchodów 195. rocznicy powstania Towarzystwa Naukowego Płockiego.

Podczas uroczystego posiedzenia Zarządu TNP, które odbyło się 25 listopada 2015 r. prezes Towarzystwa prof. Zbigniew Kruszewski wręczył dyplom Członka Honorowego prof. W. Kurnikowi, rektorowi Politechniki Warszawskiej w latach 2005-2012, obecnemu dyrektorowi Instytutu Podstaw Budowy Maszyn PW, znakomitemu specjalście w zakresie mechaniki stosowanej, stateczności układów mechanicznych i teorii drgań. Po wystąpieniu laudacji na swoją cześć prof. W. Kurnik wygłosił wykład zatytułowany *Etos i regulacje. Ślubowanie i kontrakt. Jakie będą szkoły wyższe?*

Dyplomy Członka Honorowego TNP prof. J. Adamowskiemu i ks. prof. M.M. Grzybowskiemu zostały wręczone 7 grudnia 2015 r. podczas posiedzenia Zarządu Towarzystwa z udziałem zaproszonych gości, poświęconego podsumowaniu roku jubileuszowego. Wyróżnieni profesorowie wygłosili referaty okolicznościowe. J. Adamowski – dziekan Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego, wybitny medioznawca, autor wielu prac, m.in. z zakresu instytucji i systemów mediów masowych – mówił o wyższości mediów publicznych nad państwowymi. Ks. M.M. Grzybowski – wiceprezes

Po odebraniu członkostwa honorowego prof. Włodzimierz Kurnik wygłosił w TNP wykład. 25 listopada 2015 r.

TNP, wieloletni wykładowca Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy i innych uczelni, ceniony historyk Mazowsza, badacz dziejów Kościoła oraz oświaty i szkolnictwa – w swoim wystąpieniu wspominał duchownych zaangażowanych w prace Towarzystwa Naukowego Płockiego od początku jego istnienia.

W zabytkowej, XV-wiecznej siedzibie Towarzystwa przy pl. Narutowicza 8 w Płocku, podczas uroczystości obecni byli, m.in.: Elżbieta Gapińska – poseł na Sejm RP, Roman Siemiątkowski – wiceprezydent miasta Płocka, Mariusz Bieniek – starosta płocki, Małgorzata Struzik – wiceprzewodnicząca Rady Miasta Płocka, Tomasz Kominek – dyrektor płockiej delegatury Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego.

Licznie przybyłych uczestników zebrania – blisko 90 osób – powitał prezes TNP Z. Kruszewski, który swoje wystąpienie rozpoczął informacją, że 3 czerwca 1820 r. założone zostało oficjalnie przy Szkole Wojewódzkiej Płockiej Towarzystwo Naukowe. W prelekcji nt. dziejów TNP dużo uwagi poświęcił pierwszemu, mniej znanemu okresowi funkcjonowania stowarzyszenia, od chwili powołania w 1820 r. do momentu zawieszenia działalności po 1830 r., wskutek represji po powstaniu listopadowym. Przybliżył ówczesną sytuację społeczno-polityczną i warunki, w jakich rodziła się idea Towarzystwa Naukowego. Wspominał, m.in. pierwszego prezesa, którym wybrano ówczesnego biskupa płockiego, senatora Królestwa Polskiego ks. Adama Prażmowskiego oraz rektora Szkoły Wojewódzkiej Płockiej Kajetana Morykoniego – inicjatora, najbardziej zaangażowanego w powstanie i rozwój płockiego Towarzystwa, który został sekretarzem organizacji.

W programie uroczystości, oprócz prelekcji prezesa TNP oraz wystąpień nowych Członków Honorowych, przewidziano promocję ważnej dla

Prezes TNP prof. Zbigniew Kruszewski wręcza dyplom Członka Honorowego ks. prof. Michałowi M. Grzybowskiemu. 7 grudnia 2015 r.

społecznego ruchu naukowego publikacji. Wydana przez Polską Akademię Nauk praca monograficzna pt. *Perspektywy regionalnych towarzystw naukowych w Polsce* pod redakcją naukową Z. Kruszewskiego zawiera 20 artykułów napisanych przez 22 autorów i „...stanowi wynik badań nad różnymi aspektami ludzkiej aktywności w ramach społecznych organizacji regionalnego ruchu naukowego. [...] W artykułach [...] przedstawiono tradycję i współczesność tych organizacji z uwzględnieniem uwarunkowań ich działania oraz funkcji, jakie pełnią w regionach”⁵.

Jubileuszowe posiedzenie 7 grudnia 2015 r. było też okazją do licznych podziękowań i wyróżnień. Dyplomy za działalność na rzecz Towarzystwa Naukowego Płockiego z rąk prezesa prof. Z. Kruszewskiego i sekretarza generalnego doc. Wiesława Końskiego otrzymali (alfabetycznie): Arkadiusz Adamkowski (red. nac. „Gazety Wyborczej Płock”), prof. Jerzy Bogdanienko (Akademia Obrony Narodowej w Warszawie), Jerzy Buczek (Mikrofil Service, Raszyn), ks. Stefan Cegłowski (proboszcz parafii katedralnej św. Zygmunta w Płocku), Jan Chojnacki (członek TNP), Agnieszka Ciechomska (pracownik TNP – kierownik Działu Informacyjno-Promocyjnego Biblioteki im. Zielińskich), Jarosław Dobiesz (pracownik TNP – kierownik Działu Upowszechniania Księgozbioru Biblioteki im. Zielińskich), dr Andrzej Dwojnych (członek Komisji Rewizyjnej TNP, wójt gminy Brudzeń Duży), Bogumiła Dyjaczynska (pracownik samorządowy w Łęczycy), Jadwiga Gałązka (główna księgowa TNP), Jolanta Górską-Sieradzką (członek TNP, kierownik Oddziału w Łęczycy Archiwum Państwowego w Płocku), Jolanta Iwanowska (Wydawnictwo i Poligrafia „Iwanowski”), ks. dr Mirosław Jagiełło (członek TNP), Janusz Jankowski, Paweł Jasiński (pracownik TNP – kierownik Działu Gromadzenia i Opracowania Księgozbioru Biblioteki im. Zielińskich), Wanda Kaczanowska (członek TNP,

Dyplom Członka Honorowego TNP z rąk prezesa prof. Zbigniewa Kruszewskiego odbiera prof. Janusz Adamowski (z prawej). 7 grudnia 2015 r.

była wieloletnia dyrektor Biblioteki im. Zielińskich), Otylia Kokocińska (Towarzystwo Miłośników Ziemi Łęczyckiej), Ryszard Kotakowski (P.P.-H. „Drukarnia” Sp. z o.o. w Sierpcu), dr Tomasz Kordala (wicedyrektor Muzeum Mazowieckiego w Płocku), prof. Adam Koseski (rektor Akademii Humanistycznej im. A. Gieyszтора w Pułtusku), prof. Mirosław Krajewski (członek TNP, były wieloletni kierownik Seminarium Doktoranckiego TNP), Dorota Krawczyńska (pracownik TNP), Renata Kutyło-Utzig (była wieloletnia dyrektor LO im. Marsz. St. Małachowskiego w Płocku), Jolanta Misiak (pracownik TNP), Andrzej Olszewski (były burmistrz Łęczycy), dr Andrzej Papierowski (członek TNP), Krystyna Pawlak (wicestarosta łęczycki), dr Tomasz Piekarski (członek TNP, dyrektor Archiwum Państwowego w Płocku), Ewa Pietrzak (pełnomocnik prezydenta miasta Płocka ds. organizacji pozarządowych), Jerzy Prusałowicz (były wieloletni pracownik TNP), Alicja Puchalska (pracownik TNP), dr inż. Henryk Rode (członek TNP), Krzysztof Rutcki, Maria Sęczkowska (sekretarz Oddziału TNP w Łęczycy), Roman Siemiątkowski (wiceprezydent miasta Płocka), ks. Sławomir Sobierajski, dr Jerzy Stefański (członek TNP), Małgorzata Struzik (wiceprzewodnicząca Rady Miasta Płocka, dyrektor Wydziału Edukacji, Kultury i Spraw Społecznych Starostwa Powiatowego w Płocku), Krystyna Suchanecka (wicedyrektor Muzeum Mazowieckiego w Płocku), Lena Szatkowska (sekretarz redakcji „Tygodnika Płockiego”), Paweł Śliwiński (członek Komisji Rewizyjnej TNP), dr Liliana Tomaszewska (członek Zarządu TNP), Jan Waluś (członek Komisji Rewizyjnej TNP), Jadwiga Wojnarowska-Nadrowska (kierownik Oddziału Kultury Urzędu Miasta Płocka), Hanna Woroniecka (pracownik TNP), Wojciech Zdziarski (członek TNP), Tadeusz Zombirt (członek TNP), dr Maria Żemigąła (członek TNP), Jerzy Żochowski (członek TNP), Alicja Żubrawska (pracownik TNP), Mirosława Żydek (członek TNP).

Prof. Z. Kruszewski – jako przewodniczący Rady Towarzystw Naukowych PAN – wyróżnił 17 osób za wspieranie społecznego ruchu naukowego w Polsce. Dyplomy wręczył razem z dr. Andrzejem Kansym, członkiem RTN PAN. Otrzymali je (alfabetycznie): Mariusz Bieniek (starosta płocki), prof. Andrzej Bukowski (członek TNP), ks. prof. Wojciech Góralski (członek TNP), Ewa Jaszczak (członek TNP, kierownik płockiej delegatury Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Warszawie), Jan Milner (skarbnik TNP), Andrzej Nowakowski (prezydent miasta Płocka), prof. Józef Półturzycki (przewodniczący Sekcji Pedagogicznej TNP), prof. Antoni Rajkiewicz (Członek Honorowy TNP), Danuta Rychlewska (członek TNP), Leonard Sobieraj (dyrektor Muzeum Mazowieckiego

Dyplom za wspieranie społecznego ruchu naukowego otrzymuje Ewie Jaszczak, członek TNP, kierownik płockiej delegatury Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Warszawie. Dyplom wręcza prezes TNP Zbigniew Kruszewski. 7 grudnia 2015 r.

w Płocku), Krystyna Staszewska (pracownik TNP – kierownik sekretariatu i kadr), Adam Struzik (członek TNP, marszałek województwa mazowieckiego), prof. Andrzej Tomczak, Kazimierz Urbański (członek TNP), dr inż. Wacław Wojciechowski (członek TNP), Adam Wojtalewicz (członek TNP), Bożena Wysocka (sekretarz Komisji Rewizyjnej TNP).

Dyplomy za zaangażowanie w działalność na rzecz pielęgnowania i szerzenia dziedzictwa kulturalnego i naukowego Mazowsza przyznane członkom i pracownikom TNP przez marszałka województwa mazowieckiego Adama Struzika przekazał dyrektor płockiej delegatury Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego T. Kominek. Wyróżnieni nimi zostali (alfabetycznie): Michał Boszko (członek TNP, były wieloletni starosta płocki), dr Marian Chudziński (członek honorowy TNP, przewodniczący Sekcji Historycznej TNP), dr Dorota Dądzik (członek TNP, prezes Fundacji Odnowy Zabytków Płocka im. B. Krzywoustego), Teresa Dobrosielska (przewodnicząca Komisji Rewizyjnej TNP), dr Grzegorz Gołębiewski (wiceprezes TNP), Grzegorz Jachimiak (członek TNP), dr Andrzej Kansy (członek TNP, dyrektor biura Zarządu TNP), doc. Wiesław Koński (sekretarz generalny TNP), dr Henryka Piekarska (członek TNP), Mariusz Portalski (sekretarz Seminarium Doktoranckiego TNP), Wiesława Rydz (pracownik TNP), Bolesław Solarski (przewodniczący Oddziału TNP w Łęczycy), prof. Anna M. Stogowska (członek TNP, była dyrektor Biblioteki im. Zielińskich), dr Grażyna Szumliska-Rychlik (pracownik TNP, dyrektor Biblioteki im. Zielińskich), Henryk Wójcik (członek Zarządu Oddziału TNP w Łęczycy), Maciej Wróbel (pracownik TNP), prof. Daniela Żuk (członek Zarządu TNP).

Maciej Wróbel

Przypisy

- ¹ Z. Kruszewski, *Towarzystwo Naukowe Płockie podmiot życia publicznego*, Wydawnictwa Naukowe PWN, Warszawa 2011, s. 100-101.
- ² Statut Towarzystwa Naukowego Płockiego uchwalony przez Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie TNP w dniu 28 listopada 2003 r. wpisany do KRS 25 marca 2004 r.
- ³ Tamże.
- ⁴ M. Wróbel, *Konferencja naukowa „Perspektywy regionalnych towarzystw naukowych w Polsce”*, „Notatki Płockie” 2015, nr 2 (243), s. 47-52.
- ⁵ Z. Kruszewski, *Wstęp*, [w:] *Perspektywy regionalnych towarzystw naukowych w Polsce*, pod red. Z. Kruszewskiego, Rada Towarzystw Naukowych PAN, Warszawa 2015, s. 8.

NASI AUTORZY

MAREK BOROWSKI	—	pracownik naukowo-dydaktyczny Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica w Płocku. Dziekan Wydziału Pedagogicznego SWPW Filii w Wyszkowie
KRZYSZTOF BUCZKOWSKI	—	doktor socjologii, dyrektor CIFAL Płock, afiliowanego ośrodka szkoleniowego UNITAR/ONZ. Koordynator na Polskę międzynarodowego projektu Komisji Europejskiej – ENDURANCE – wspierającego samorządy w przygotowaniu Planów Zrównoważonej Mobilności Miejskiej (SUMP). Redaktor naczelny czasopisma popularno-naukowego dot. zrównoważonego rozwoju miast „Innowacja i Rozwój” (www.innowacjairozwoj.eu). Wykładowca akademicki Politechniki Warszawskiej, członek Członek TNP
GRZEGORZ GOŁĘBIEWSKI	—	doktor nauk humanistycznych, nauczyciel historii w III LO w Płocku, wykładowca w Szkole Wyższej im. Pawła Włodkowica w Płocku, wiceprezes TNP
DONATA GURZYŃSKA-BOCIEK	—	doktor nauk humanistycznych, specjalizacja Bibliologia i Informacja Naukowa, emerytowany adiunkt Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy
ANNA KALETA	—	mgr biologii, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
BOGDAN KAŻMIERCZAK	—	mgr ekologii krajobrazu, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
KRZYSZTOF OLEJNICKI	—	mgr edukacji ekologicznej, Starostwo Powiatowe w Płocku, Wydział Środowiska i Rozwoju Obszarów Wiejskich
KAZIMIERZ PISKORZ	—	student Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica w Płocku na kierunku pedagogika, specjalność resocjalizacja
MICHAŁ TRUBAS	—	prof. nadzw. dr hab., pracownik naukowo-dydaktyczny Uniwersytetu Szczecińskiego, współpracownik i wykładowca w wyższej szkole fundacji <i>Stiftung Bildung u. Handwerk</i> (InBIT) w Paderborn. Pułkownik dyplomowany w stanie spoczynku, w latach 1996-2000 szef Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego w Płocku i dowódca płockiego garnizonu Wojska Polskiego, członek TNP
MACIEJ WRÓBEL	—	absolwent Wydziału Historii Sztuki Uniwersytetu Warszawskiego, pracownik TNP
PATRYK ZIELIŃSKI	—	mgr historii na Wydziale Historycznym oraz administracji na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego. Aktualnie doktorant na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Gdańskiego
DANIELA ŻUK	—	prof. dr hab. inżynier, emerytowany profesor Politechniki Warszawskiej, wykładowca w Szkole Wyższej im. Pawła Włodkowica w Płocku, członek Zarządu TNP
Autorki Bibliografii	—	Justyna Bziuk, Elżbieta Dobroń, Wiesława Mazurska, Iwona Typiak-Kowalska

DR INŻ. MIECZYŚŁAW KRÓLIKOWSKI (1929-2016)

Urodził się 28 października 1929 roku w Zgniłobłotach koło Brodnicy. Rodzice mieli kilkuhektarowe gospodarstwo rolne i czworo dzieci. Po ukończeniu Technikum Mechanicznego w Warszawie w 1952 roku Mieczysław podjął studia w Politechnice Warszawskiej, na Wydziale Mechanizacji Rolnictwa, które ukończył w 1957 roku uzyskując tytuł zawodowy magistra inżyniera. W tym samym roku podjął pracę (obowiązkowy staż) w Fabryce Maszyn Żniwnych w Płocku i przepracował tam do emerytury na różnych stanowiskach, które wynikały z potrzeb Zakładu (starszego technologa, kierownika prototypowni, starszego konstruktora, kierownika Działu Doświadczalno-Badawczego). Ożenił się Janiną Cholewińską (stomatologiem-ortodontą) i mieli troje dzieci: Pawła (zginął w wypadku), Magdalenę i Agatę. Wybudowali dom przy ulicy Wyszogrodzkiej, w którym zamieszkali. Córki założyły własne rodziny i mieszkają w Warszawie.

Po podjęciu decyzji przez Rząd o uruchomieniu w FMŻ Płock produkcji nowych kombajnów zbożowych, w 1970 roku powołano do życia w Zakładzie Dział Badań, który był istotnym czynnikiem przyspieszającym prowadzenia prac rozwojowych nowych rozwiązań konstrukcyjnych. Na stanowisko kierownika Działu Badań został powołany Mieczysław Królikowski i od tej pory datuje się Jego znaczący wkład w rozwój i uruchomienie produkcji nowej rodziny kombajnów zbożowych BIZON. Ważnym czynnikiem przyspieszającym prace nad wdrożeniem nowych kombajnów do produkcji było uruchomienie w Dziale Badań szeregu stanowisk badawczych m.in. takich zespołów jak: mostów napędowych, modułu wytrząsaczy klawiszowych, żywotności pasów klinowych, odciążonej skrzyni przekładniowej, kabiny do badań całego kombajnu, kołowego toru przeszkód do badań wytrzymałościowych całego kombajnu. Stanowiska te umożliwiały prowadzenie prac badawczych przez cały rok, eliminując sezonowość pracy kombajnu a więc i badań tylko w okresie żniw.

W międzyczasie Mieczysław Królikowski obronił pracę doktorską i awansował na stanowisko Głównego Inżyniera do spraw Badań i Rozwoju. Jego główna działalność zawodowa skupiała się na nadzorowaniu prac badawczych tzw. własnych oraz prowadzeniu szerokiej współpracy w zakresie badań z Instytutami Naukowo-Badawczymi w kraju i za granicą jak: IBMER Warszawa, PIMR Poznań,

Politechnika Warszawska w Płocku, AR w Poznaniu, AR w Olsztynie i wiele innych. Miał znaczny wpływ na powstanie i wyposażenie Zakładu Naukowo-Badawczego przy OBRMZ. Prowadzone prace badawcze własne były ukierunkowane na doskonalenie konstrukcji i podniesienie niezawodności wyrobów. Należy podkreślić, że dr inż. Mieczysław Królikowski nadzorował prace badawcze całej rodziny kombajnów BIZON, zaprojektowanych i produkowanych w Fabryce Maszyn Żniwnych w Płocku, były to m.in. kombajny: BIZON Z040, Z043; BIZON SUPER Z050, Z056; BIZON GIGANT Z060, Z061, Z083; BIZON REKORD Z058; ZAGON Z020; pół zawieszany na ciągniku rolniczym, przeznaczony dla rolników posiadających niewielkie gospodarstwa, BIZON BS Z110; BIZON DYNAMIC Z115.

Zyskał ogromne doświadczenie dotyczące badań budowy i eksploatacji kombajnów zbożowych i w tym zakresie był niekwestionowanym specjalistą.

Za prace i osiągnięcia w Fabryce Maszyn Żniwnych został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi i wieloma odznaczeniami zawodowymi.

Po przejściu na emeryturę uczestniczył w pracach SIMP-ZORPOT, prowadził wykłady w Filii Politechniki Warszawskiej w Płocku (1977-1991) z konstrukcji maszyn rolniczych, działał w SIMP w Płocku (przez jedną kadencję był przewodniczącym oddziału). Był członkiem TNP oraz różnych organizacji branżowych.

Zmarł 15 stycznia 2016 roku. Pochowany został w grobie rodzinnym w Płocku-Imielnicy.

Daniela Żuk

**BIBLIOGRAFIA MAZOWSZA PŁOCKIEGO
ZA OKRES 1 I – 31 III 2015 R.**

I. DZIAŁ OGÓLNY

Bibliografie

1. **Bibliografia** Mazowska Płockiego za okres 1 I – 31 III 2014 r. / oprac. Justyna Bziuk, Elżbieta Dobroń, Wiesława Mazurska, Iwona Typiak-Kowalska. // *Notatki Płockie*. – 2015, nr 1/242, s. 57-72
- Czasopisma regionalne. Wydawnictwa ciągłe**
2. **Aktualności** Teatru Płockiego / red. kolegium. – 2015, [R.8], nr styczeń-luty. – Płock: Teatr Dramatyczny im. Jerzego Szaniawskiego, 2015. – Niereg.
3. **Auto** Kurier Płock i region: dwutygodnik informacyjno-reklamowy. – 2015, [R.15], nr 1(438)-6(443). – Płock: [b.w.], 2015. – Dwutyg.
4. **Biuletyn** Informacyjny Powiatu Gostynińskiego / red. nacz. Andrzej Adamski. – 2015, [R. 5], wydanie świąteczne Wielkanoc. – Gostynin: Powiat Gostyniński, 2015. – Niereg. – ISSN 2084-0896
5. **Biuletyn** Mazowieckiego Obserwatorium Rynku Pracy / red. Magdalena Łotocka, Katarzyna Kozakowska, Anna Węglińska. – 2015, nr 1(14). – Warszawa: Mazowieckie Obserwatorium Rynku Pracy; Wojewódzki Urząd Pracy, 2015. – Kwart.
6. **Biuletyn** Muzealny: kwartalnik Muzeum Mazowieckiego w Płocku / red. nacz. Leonard Sobieraj. – 2015, [R.10], nr 1/37. – Płock: Muzeum Mazowieckie, 2015. – Kwart. – ISSN 1734-6935
7. **Echo** Gąbina: kwartalnik miasta i gminy Gąbin / red. zespół. – 2015, nr 1. – Gąbin: UMiG, 2015. – Kwart.
8. **eWyszogród.pl** Extra: Czerwińsk, Bodzanów, Bulkowo, Mała Wieś, Młodzieszyn, Radzanowo, Wyszogród, Zakroczym / red. nacz. Paweł Kłobukowski. – 2015, [R.2], nr 1(5)-4(8). – Wyszogród: Boruta Motors P.Kłobukowski, 2015. – Niereg.
9. **Fundusze** Europejskie na Mazowszu / red. nacz. Michał Nędziaik. – 2015, [R. 2], nr 1. – Warszawa: Mazowiecka Jednostka Wdrażania Programów Unijnych, 2015. – Kwart. – ISSN 2391-4629
10. **Gazeta** Łącka: Informator Urzędu i Rady Gminy w Łącku / red. zespół, przewod. Alicja Zbyszewska. – 2015, [R. 21], nr 1(63). – Łąck: UG, 2015. – Niereg. – ISSN 2299-0372
11. **Gazeta** Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica / red. nacz. Kamila Bielińska. – 2015, [R. 22], nr 41. – Płock: SWPW, 2015. – Półrocz. – ISSN 1425-2740
12. **Gazeta** Wyborcza / red. nacz. Adam Michnik. – 2015, nr 1-75. – Warszawa: Agora SA, 2015. – Dz. – ISSN 0860-908X. Zawiera dod. „Gazeta Wyborcza Płock”; red. nacz. Arkadiusz Adamkowski.
13. **Gazetka** Akowska: pismo Związku Żołnierzy Armii Krajowej „Mazowsze” w Płocku / red. Zenon Kluczyński. – 2015, [R.15], nr 1(159)-3(161). – Płock: Związek Żołnierzy AK „Mazowsze”, 2015. – Mies.
14. **Głos** PSML-W. – 2015, [R.11], nr 14(marzec). – Płock: Płocka Spółdzielnia Mieszkaniowa Lokatorsko-Własnościowa, 2015. – Niereg.
15. **Głos** Słupna: Gminny Biuletyn Informacyjny / red. Emilia Adamkowska. – 2015, [R. 11], nr 1(36), Słupno: UG, 2015. – Niereg.
16. **Gość** Niedzielný: tygodnik katolicki / red. nacz. ks. Marek Gancarczyk. – 2015, R. 92, nr 1-13. – Katowice: Wydawnictwo Kurii Metropolitalnej w Katowicach, 2015. – Tyg. – ISSN 0137-7604. Zawiera dod. „Gość Płocki”.
17. **Grupa** Orlen: magazyn wewnętrzny Grupy Kapitałowej PKN ORLEN. – 2015, [R. 2], nr 1(12)-2(13). – Płock: PKN ORLEN SA, 2015. – Mies.
18. **Humanizacja** Pracy / Fundacja Humanizacja Pracy, Szkoła Wyższa im. Pawła Włodkowica w Płocku; [red. nacz. Danuta Walczak-Duraj]. – 2015, nr 1(279). [S.l.]: FHP; Płock: SWPW, 2015. – Kwart. – ISSN 1643-7446
19. **Innowacja i Rozwój**: magazyn o zrównoważonym rozwoju miast / red. nacz. Krzysztof Buczkowski. – 2015, nr 1(6). – Płock: Międzynarodowe Centrum Rozwoju Lokalnego CIFAL Płock Sp. z o.o., 2015. – Kwart. – ISSN 2353-3269
20. **Kronika** Mazowiecka: Pismo Samorządu Województwa Mazowieckiego / red. nacz. Iwona Dybowska. – 2015, nr 1-3. – Warszawa: Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego, 2015. – Mies. – ISSN 1730-749X
21. **Kurier** Gminy Bulkowo / red. zespół. – 2015, [R.3], nr 1. – Bulkowo: Urząd Gminy Bulkowo, 2015. – Kwart. – ISSN 2353-2165
22. **Kurier** Sierpecki / red. nacz. Szymon Wyrósteck. – 2015, [R. 7], nr 1-12. – Sierpc: Mazowiecka Agencja Prasowa, Klaudiusz Kwieciński, 2015. – Tyg. – ISSN 2080-1556
24. **Lokalna** Gazeta Kutna i Regionu: plus Łęczycza, Gostynin / red. nacz. Patryk Ślęzak. – 2015, [R. 7], nr 291-301. – Kutno: „IMEDIA”, 2015. – Tyg. – ISSN 2080-2269
25. **M4**: gazeta Mazowieckiej Spółdzielni Mieszkaniowej / red. zespół. – 2015, R. 4, nr 1(21). – Płock: Wydawnictwo Marow Jan B. Nycek, 2015. – Niereg.
26. **Mariawita**: pismo Kościoła Starokatolickiego Mariawitów / red. kolegium. – 2015, [R.57], nr 1-3. – Płock: Kościół Starokatolicki Mariawitów, 2015. – Mies. – ISSN 0209-3103
27. **Mazowiecka** Szwajcaria: Brudzeń Duży zaprasza: bezpłatne pismo społeczno-kulturalne Towarzystwa Przyjaciół Gminy Brudzeń im. Pawła Włodkowica / red. nacz. Andrzej Dwojnych. – 2015, [R. 15] [właśc. 13] nr 1(45-46). – Brudzeń Duży: TPGB, 2015. – Dwumies. – ISSN 1642-9214
28. **Mazowiecki** Rynek Pracy: Biuletyn Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Warszawie / red. nacz. Wiesława Lipińska. – 2015, R. 12, nr 1. – Warszawa: Wojewódzki Urząd Pracy, 2015. – Dwumies. – ISSN 2082-856X
29. **Mazowsze**: Analizy i Studia / [Red. nacz. Zbigniew Strzelecki]. – 2015, nr 1(42)-2(43). – Warszawa: Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie, 2015. – Niereg. – ISSN 1896-6322
30. **Mazowsze**: Studia Regionalne / red. nacz. Zbigniew Strzelecki. – 2015, nr 16. – Warszawa: Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego, 2015. – Niereg. – ISSN 1689-4774
31. **Meritum**: Mazowiecki Kwartalnik Edukacyjny / red. nacz. Janina Ziętek. – 2015, nr 1. – Warszawa: Mazowieckie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli; Ośrodek Edukacji Informatycznej i Zastosowań Komputerów, 2015. – Kwart. – ISSN 1896-2521
32. **MiastO!Żyje**: płocki miesięcznik kulturalny / oprac. Płocki Ośrodek Kultury i Sztuki i Wydział Promocji i Informacji Urzędu Miasta Płocka. – 2015, [R.4], nr 1-3 + Informator społeczny: W rytmie kultury, Płocka Karta Seniora, Płock dla seniora. – Płock: Urząd Miasta, 2015. – Mies.
33. **Nasz** Płock: bezpłatny magazyn mieszkańców Płocka i Mazowsza Płockiego / red. nacz. Jan Bolesław Nycek. – 2015, [R.12], nr 1(101). – Płock: Wydawnictwo MAROW – Jan Bolesław Nycek, 2015. – Mies. – ISSN 1731-5484
34. **Nasz** Sierpc: biuletyn Rady i Burmistrza / red. kolegium. – 2015, nr 1. – Sierpc: Urząd Miasta, 2015. – Kwart.

35. **Nasza Gmina:** informator Gminy Stara Biała / red. zespół. – 2015, [R. 5], nr 1(14). – Stara Biała: Urząd Gminy, 2015. – Kwart.
36. **Nasza Gmina Nasze Miejsce:** miesięcznik wydawany przez Gminę Mała Wieś. – 2015, [R. 4], nr 9. – Mała Wieś: [Gmina Mała Wieś], 2015. – Mies.
37. **Nasza Gmina Radzanowo:** monitor samorządowy gminy Radzanowo / red. zespół. – 2015, nr 12. – Radzanowo: Urząd Gminy, 2015. – Kwart. – ISSN 2084-0853
38. **Notatki Płockie:** kwartalnik Towarzystwa Naukowego Płockiego / [red. nac. Wiesław Koński]. – 2015, [R. 59], nr 1/242. Płock: TNP, 2015. – Kwart. – ISSN 0029-389X
40. **Nowy Tygodnik Sierpecki** / red. nac. Anna Matuszewska. – 2015, [R. 1], nr 1-8, Sierpc: P.H.U. Compart, Z. Trojanowski, M. Trojanowska 2015. – Tyg. – ISSN 2449-6588
41. **PetroNews.pl:** Płock i gminy: Gąbin, Brudzeń Duży, Bulkowo, Radzanowo... / red. nac. Agnieszka Stachurska. – 2015, [R. 3], nr 1-6. – Płock: PR-image na podstawie umowy franczyzowej z Extra Media Sp. z o.o., 2015. – Dwutyg. – ISSN 2353-0863
42. **Razem:** magazyn wewnętrzny Grupy ORLEN. – 2015, [R. 2], nr 1(03)styczeń-3(05)marzec. – Płock: PKN ORLEN SA, 2015. – Mies.
43. **Sierpecka Fara:** pismo Parafii p.w. Św. Wita, Modesta i Krescencji. Na prawach maszynopisu / red. zespół. – 2015, nr 1(218)-3(220). – Sierpc: Parafia p.w. Św. Wita, Modesta i Krescencji, 2015. – Mies
44. **Słowo Gozdowa:** biuletyn Wójta i Rady Gminy / red. zespół. – 2015, nr 1(60). – Gozdowo: Urząd Gminy, 2015. – Kwart. – ISSN 1898-172X
45. **Słubicki Biuletyn Informacyjny** / red. nac. Krzysztof Głowacki. – 2015, nr 1. – Słubice: Gmina Słubice, 2015. – Kwart.
46. **Socjalista:** biuletyn informacyjny Okręgu Płockiego Polskiej Partii Socjalistycznej / red. nac. Anna Pawłowska. – 2015, [R. 2], nr 004/01-005/02. – Płock: Okręg Płocki PPS, 2015. – Niereg. Błędnie wydrukowano datę pierwszego numeru (06/2012).
47. **Spotkanie** / red. zespół. – 2015, nr 1(99)-3(101). – Rogozino: Parafia św. Faustyny Apostołki Bożego Miłosierdzia, 2015. – Mies.
48. **Sprawozdanie** z działalności Towarzystwa Naukowego Płockiego za rok 2014 / red. Andrzej Kansy, Maciej Wróbel. – 2014. – Płock: Towarzystwo Naukowe Płockie, 2015. – Rocz. – ISSN 1233-6696
49. **Studia Mazowieckie** / red. nac. Zbigniew Ptasięwicz. – R. 10/24(2015), nr 1. – Pułtusk: Akademia Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztora, Ciechanów: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, 2015. – Kwart. – ISSN 1231-2797
50. **Studia Płockie** / [red. nac. Mirosław Kosek]. – T. 42(2015). – Płock: Płocki Instytut Wydawniczy, 2015. – Rocz. – ISSN 0137-4362
51. **Tygodnik Płocki** / red. nac. Tomasz Szatkowski. – 2015, [R. 43], nr 1-13. – Płock: Dziennikarsko-Wydawnicza Spółdzielnia Pracy „AKAPIT”, 2015. – Tyg. – ISSN 0208-6992
52. **U Świętego Marcina:** pismo Parafii Św. Marcina w Słupnie / red. nac. Andrzej Dzięgielewski. – 2015, [R. 6], nr 1(33)-2(34). – Słupno: Parafia św. Marcina, 2015. – Mies.
53. **W Duchu i Prawdzie:** katolicka gazeta gostynińska / red. nac. Janina Przygocka. – 2015, [R. 22], nr 2(234)-3(235). – Gostynin: Parafia św. Marcina, 2015. – Mies.
54. **W Promieniach Miłosierdzia:** miesięcznik Parafii Miłosierdzia Bożego w Gostyninie / red. nac. Andrzej F. Ziółkowski. – 2015, [R. 5], nr 1(44)-2/3(45/46). – Gostynin: Parafia Miłosierdzia Bożego, 2015. – Mies. ISSN 2083-411X
55. **Wiś Mazowiecka:** Miesięcznik Mazowieckiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego / red. nac. Ewa Gregorczyk. – 2015, nr 1-3. – Warszawa: Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego, 2015. – Mies. – ISSN 1507-4714
56. **Więści Gminne (Bielsk):** pismo Urzędu Gminy Bielsk. – 2015, [R. 9], nr 32(1). – Bielsk: Urząd Gminy, 2015. – Niereg.
57. **Więści znad Wisły** / red. Ewa Smuk-Stratenwerth, Malwina Rzepecka. – 2015, [R. 22], nr 94. – Grzybów: Stowarzyszenie „Ziarno”, 2015. – Niereg. – ISSN 1643-7810
58. **Zagraj to Sam:** przeboje w zapisie nutowym / red. nac. Janusz Wiśniewski. – 2015, [R. 22], nr I (231). – Płock: Studio „Bis”, 2015. – Kwart. – ISSN 1231-0980
59. **Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Płocku. Nauki Ekonomiczne** / [red. nac. Anna Nowacka]. – T. 21(2015). – Płock: Wydawnictwo PWSZ, 2015. – Niereg. – ISSN 1644-888X. Tyt. okł.: Zeszyty Naukowe PWSZ w Płocku. Nauki Ekonomiczne
60. **Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Płocku Nauki Ekonomiczne** / = Economic Notes; [red. nac. Anna Nowacka]. – T. 21(2015). – Płock: Wydawnictwo PWSZ, 2015. – Niereg. – ISSN 1644-888X. Tyt. okł.: Zeszyty Naukowe PWSZ w Płocku. Nauki Ekonomiczne

Poszczególne okręgi i miejscowości

Płock

61. **STACHURSKA, Agnieszka:** Metamorfozy Płocka – Dom Prasy / Agnieszka Stachurska. // PetroNews.pl. – 2015, nr 6, s. 8, il.

Historia kamienicy znajdującej się pod adresem Stary Rynek 27. Zawiera fotografię budynku z 1918 r. pochodzącą ze zbiorów TNP.

— STEFANIAK, Piotr.: Z dziejów wspólnoty tercjarek dominikańskich w Płocku = poz. 303

Rościszewo (gmina)

— SUGAJSKI, Jan.: Najstańbi bywają najsilniejsi = poz. 198
Sierpc

62. **JAM.:** Taki był rok 2014: podsumowanie minionych 12 miesięcy / JAM. // Kurier Sierpecki. – 2015, nr 1, s. 12-13; nr 2, s. 12-13 il.

63. **KRUKOWSKI, Tomasz:** Wydarzenia sprzed 70 lat: wyzwolenie miasta spod okupacji hitlerowskiej / Tomasz Krukowski. // Kurier Sierpecki. – 2015, nr 3, s. 8, il.

Wyzwolenie Sierpca spod okupacji niemieckiej w 1945 r.

Zawidz (gmina)

64. **KRUKOWSKI, Tomasz:** Ukrywali czwórkę Żydów: historia odkrywana na nowo / Tomasz Krukowski. // Kurier Sierpecki. – 2015, nr 3, s. 8-9, il.

Budy Piaseczne (gm. Zawidz) – 1939-1945 r.

Pamiętniki. Wspomnienia

- FIDELIS, Stanisław.: Semper Fidelis Vistulae = poz. 139
— KORDALA, Tomasz.: W setną rocznicę bitwy pod Blinnem = poz. 101

Biografie

65. **DYBIEC, Aleksandra:** Dziesięć kobiet: one zmieniają miasto / Aleksandra Dybiec. // Gazeta Wyborcza – Płock. – 2015, nr 54, s. 1, 6, il.

Siła płockich kobiet. Joanna Banasiak, Elżbieta Gapińska, Marzena Kalaszczyńska, Litostawa Koper, Wioletta Kulpa, Renata Kutyló-Utzig, Aneta Pomianowska-Molak, Alicja Wasilewska, Iwona Wierzbicka, Hanna Witt-Pasza.

— GRZYBOWSKI, Michał Marian.: Duchowieństwo diecezji płockiej = poz. 291

— GRZYBOWSKI, Michał Marian.: Episkopat Płocki w latach 1075-2015 = poz. 292

66. **ORŁOWSKA, Milena:** Możliwe, że moc uzdrawiania to

boski zmysł / Milena Orłowska. // Gazeta Wyborcza – Płock. – 2015, nr 42, s. 6-7, il.
Sylwetki znanych płockich lekarzy 200-lecia.

Adamski, Krzysztof

— JAM.: By nie zapomnieć = poz. 262

Badowski, Kazimierz

67. NYCEK, Jan Bolesław.: Jubileusz budowniczego współczesnego Płocka: inżynier Kazimierz Badowski ukończył 80 lat / Jan Bolesław Nycek. // Nasz Płock. – 2015, nr 1(101), s. 4, il.

Bąkowska, Anna

68. SZATKOWSKA, Lena: Pozostał serdeczny uśmiech: Anna Bąkowska (1921-2015) / Lena Szatkowska. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 5, s. 8, il.

Uczestniczka powstania warszawskiego 1944 r.

Broniewscy, Janina i Władysław

69. SZATKOWSKA, Lena.: Życie z poetą Broniewskim: historia miłosna pisana w listach / Lena Szatkowska. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 6, s. 8, il.

Miłość jest nieprzyjemna. Listy ze wspólnego życia

Charzyński, Zbigniew

70. PIEKARSKA, Henryka.: Zmarł były prezes OSM: wspomnienia o Zbigniewie Charzyńskim / Henryka Piekarska, Grzegorz Gańko, Grodzicki Jakub. // Kurier Sierpecki. – 2015, nr 4, s. 6, il.

Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Sierpcu

Czop, Ireneusz

— PŁUŻAŃSKI, Tadeusz M.: Nowe „Pokłosie” = poz. 287

Dobrzeńiecki, Romuald

71. SOBCZAK, Mariusz.: Romuald Dobrzeńiecki nie żyje / Mariusz Sobczak, Anna Lewandowska. // Gazeta Wyborcza – Płock. – 2015, nr 41, s. 2, il.

Płocki urzędnik i nauczyciel akademicki w Szkole Wyższej im. Pała Włodkowska.

Dubielak, Władysław

72. ZALEWSKA-OPASIŃSKA, Bogumiła.: Niezlomni z Mazowsza: Dubielak skazany na karę śmierci, Sumiński-15 lat więzienia / Bogumiła Zalewska-Opasińska // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 10, s. 21, il.

Żołnierze Wyklęci: Władysław Dubielak (1924-1955) i Wiktor Sumiński (1921-)

Graczyk, Janina

73. NYCEK, Jan B.: Janiny Graczyk wspomnienia dobre i złe / Jan B. Nycek. // M 4. – 2015, nr 1(21), s. 5, il.

Wspomnienia z lat 1939-1945 r. Art. zawiera zdjęcia rodzinne Janiny Graczyk (z domu Świerczewskiej).

Huras, Franciszek

— JAM.: By nie zapomnieć = poz. 262

Jaworski, Wacław

74. ORŁOWSKA, Milena.: Prezenty od pani Elżbiety / Milena Orłowska. // Gazeta Wyborcza – Płock. – 2015, nr 66, s. 1, 4-5, il.

Pamiątki rodzinne przekazane Muzeum Mazowieckiemu w Płocku przez Elżbietę Strzeżewską, wnuczkę płockiego lekarza, Wacława Jaworskiego.

Jeśman, Wanda

— JAM.: By nie zapomnieć = poz. 262

Kogowski, Andrzej

— JAM.: By nie zapomnieć = poz. 262

Kruszewski, Zbigniew Paweł

75. RAD.: Złoty inżynier dla profesora Zbigniewa Kruszewskiego: senator, rektor, społecznik / rad. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 10, s. 6, il.

Lasocki, Ignacy (ks.)

76. LEŚNIEWSKA, Natalia.: Wielki człowiek z niewielkich Rycharcic / Natalia Leśniewska. // Nowy Tygodnik Sierpecki. – 2015, nr 3, s. 6 il.

Ks. Ignacy Lasocki (1860-1933)

Marcinkowski, Józef Walenty

77. Kilka słów o Józefie Walentym Marcinkowskim. // Kurier Sierpecki. – 2015, nr 9, s. 9, il.

Żołnierz Armii Krajowej.

Marcinkowski, Roman

78. RED.: Wybrał go Jan Paweł II: biskupi jubileusz / red. // Gość Niedzielny. – 2015, nr 9, dod. Gość Płocki, nr 9/315, s. III, il.

Roman Marcinkowski – biskup pomocniczy diecezji płockiej.

Mazowiecki, Tadeusz

— BRZEZIECKI, Andrzej.: Nie rzucać władzy na kolana = poz. 153

79. BRZEZIECKI, Andrzej (1978-).: Tadeusz Mazowiecki: biografia naszego premiera / Andrzej Brzeziecki. – Kraków: Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, 2015. – 605 s.: il.; 25 cm.

U dołu s. tyt.: Znak Horyzont. – Indeks.

ISBN 978-83-240-3028-6

80. DYBIEC, Aleksandra.: Prezenty od prezydenta / Aleksandra Dybiec, Anna Lewandowska. // Gazeta Wyborcza – Płock. – 2015, nr 35, s. 1, il.

Wizyta prezydenta Polski, B. Komorowskiego w Płocku z okazji 25-lecia samorządu III RP i oślonięcia tablicy pamiątkowej upamiętniającej premiera Tadeusza Mazowieckiego w LO „Małachowianka”.

Mrowińska, Bożena

— SZATKOWSKA, Lena.: Aktorka obecna = poz. 274

Nakwaska, Jadwiga

— Przywrócić Jadwigę = poz. 222

Neuman, Abraham

— JAM.: By nie zapomnieć = poz. 262

Obrębski, Stanisław

— RADWAŃSKA, Teresa.: Buty muszą być jak lustro = poz. 140

Olenderek, Małgorzata

81. OLENDEREK, Małgorzata.: Będzie mi was brakowało / Małgorzata Olenderek; rozm. przepr. Emilia Adamkowska. // Głos Słupna. – 2015, nr 1(36), s. 8-9, il.

Rozmowa z dyrektorem Gminnej Biblioteki Publicznej w Słupnie Małgorzatą Olenderek.

Olędzki, Jacek

— BLINKIEWICZ, Krzysztof.: Muzeum w nadwiślańskiej chacie = poz. 230

Padlewski, Zygmunt, gen.
Padlewski, Zygmunt, gen. zob. też poz. 107

Paradowski, Stanisław
82. ORŁOWSKA, Milena.: Stanisława Paradowskiego ucieczka z Auschwitz / Milena Orłowska. // *Gazeta Wyborcza – Płock*. – 2015, nr 24, s. 6, il.
Stanisław Paradowski z Kostrogaju k. Płocka (obecnie dzielnica Płocka).

Picha, Krzysztof
— JAM.: By nie zapomnieć = poz. 262

Pszczółkowska, Helena
83. MAŁECKA, Agnieszka.: Tak biło serce dla biednych / Agnieszka Małeczka. // *Gość Niedzielny*. – 2015, nr 9, dod. *Gość Płocki*, nr 9/315, s. IV-V, il.
Siostra Helena Pszczółkowska.

Rutkowski, Janusz
84. JAM.: Pożegnanie prokuratora rejonowego: śmierć Janusza Rutkowskiego / JAM. // *Kurier Sierpecki*. – 2015, nr 3, s. 6, il.

Skotnicki, Jan
— ORŁOWSKA, Milena.: Mówiło się: teatr na parkingu = poz. 273

Sobieśniewski, Daniel
— SOBIEŚNIEWSKI, Daniel.: Perfekcyjny marzyciel z Sierpca podbija świat wizazu = poz. 141

Stryjewski, Wiktor
85. Wiktor Wacław Stryjewski 38-krotnie skazany na karę śmierci. // *eWyszogród.pl Extra*. – 2015, nr 2(6), s. 8, il.
Żołnierz Armii Krajowej i Narodowych Sił Zbrojnych w Obwodzie Sierpc.

Świerczewski (rodzina)
— NYCEK, Jan B.: Janiny Graczyk wspomnienia dobre i złe = poz. 73

Tamowski, Stefan
— JAM.: By nie zapomnieć = poz. 262

Themersonowie, Stefan i Franciszka
86. BLINKIEWICZ, Krzysztof.: No i kłapa: pa, pa Archiwum Themersonów / Krzysztof Blinkiewicz. // *Gazeta Wyborcza – Płock*. – 2015, nr 14, s. 2, il.
Londyńskie archiwum Franciszki i Stefana Themersonów w Bibliotece Narodowej w Warszawie.

87. SŁODKOWSKI, Jędrzej.: Fenomenalni Themersonowie / Jędrzej Słodkowski. // *Gazeta Wyborcza*. – 2015, nr 23, s. 10-11, il.
Londyńskie archiwum Franciszki i Stefana Themersonów w Bibliotece Narodowej w Warszawie.

Waćkowski, Jan
88. BLINKIEWICZ, Krzysztof.: Mało jest tak zasłużonych, a zarazem skromnych osób / Krzysztof Blinkiewicz. // *Gazeta Wyborcza – Płock*. – 2015, nr 46, s. 1, il.
Fotograf Jan Waćkowski odznaczony medalem „Zasłużony dla Płocka”.

89. (JAC).: „Zasłużony dla Płocka”: wyróżnienie dla Jana

Waćkowskiego / (jac). // *Tygodnik Płocki*. – 2015, nr 9, s. 28, il.

Walerski, Ryszard
— JAM.: By nie zapomnieć = poz. 262

Zimińska-Sygietyńska, Mira
90. SZATKOWSKA, Lena.: Mój ty kochany „Przekroju”: 22 lutego(1901) urodziła się Mira Zimińska-Sygietyńska / Lena Szatkowska. // *Tygodnik Płocki*. – 2015, nr 5, s. 19, il.

Żebrowski, Tadeusz (ks.)
91. SZATKOWSKA, Lena.: Wspaniały płocki Długosz: sesja wspomnieniowa w TNP / Lena Szatkowska. // *Tygodnik Płocki*. – 2015, nr 10, s. 9, il.
Ks. Tadeusz Żebrowski (1925-2014)

II. ŚRODOWISKO GEOGRAFICZNE

Roślinność. Zwierzęta
92. BEES.: Będziemy mieli rekiny, koniki morskie i różanki / BeeS. // *Tygodnik Płocki*. – 2015, nr 1, s. 11, il.
Miejski Ogród Zoologiczny

93. UMIŃSKI, Michał.: Wyspa kormoranów / Michał Umiński. // *Nasza Gmina*. – 2015, nr 1(14), s. 12-13, il.
Wyspa Brwileńska potocznie nazywana wyspą kormoranów.
— ORŁOWSKA, Milena.: Ważą się losy Exdrobu: decyzję podejmie ratusz = poz. 130
— RADWAŃSKA-JUSTYŃSKA, Teresa.: Exdrob do zamknięcia? = poz. 131

94. WILCZEK, Olga.: Obszar Natura 2000 – Uroczyska Łąckie PLH14002 / Olga Wilczek. // *Gazeta Łącka*. – 2015, nr 1(63), s. 18-19, il.
Projekt Regionalnego Centrum Edukacji Ekologicznej w Płocku „Natura 2000 – naszą szansą”.

Geografia. Krajoznawstwo. Turystyka
95. ORŁOWSKA, Milena.: Zbadali naszą turystykę / Milena Orłowska. // *Gazeta Wyborcza – Płock*. – 2015, nr 67 s. 1
Analiza raportu z badań rynku turystycznego, atrakcyjności turystycznej miast i subregionów Mazowsza przeprowadzonych na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego przez firmę ARC Rynek i Opinia.
96. Płock: miniprzewodnik: mapa Starego Miasta. – Wyd. 3. – Płock: Urząd Miasta Płocka: Informacja Turystyczna, 2015. – Folder harmonijkowy ([16] s.): il.; 18x9 cm.
— UMIŃSKI, Michał.: Wyspa kormoranów = poz. 93

IV. HISTORIA

Nauki pomocnicze: archiwistyka
— BLINKIEWICZ, Krzysztof.: No i kłapa: pa, pa Archiwum Themersonów = poz. 86
— GROCHOWSKA-IWAŃSKA, Krystyna.: [Żydowski Płock – architektoniczne wizje i realizacje: (katalog wystawy) – recenzja] = poz. 260
97. MAJEWSKI, Dariusz.: Archiwalia po skasowanych klasztorach płockich w Archiwum Diecezjalnym w Płocku / Dariusz Majewski. // *Studia Płockie*. – T. 42 (2014), s. 241-245
Streszcz. w jęz. niem.
— SŁODKOWSKI, Jędrzej.: Fenomenalni Themersonowie = poz. 87
98. STANUSZKIEWICZ-CEGŁOWSKA, Blanka.: Płoccy Żydzi, płoccy prezydenci i Stawoj Składkowski: historie odkryte w archiwum / Blanka Stanuszkiewicz-Cegłowska. // *Tygodnik Płocki*. – 2015, nr 6, s. 6, il.

Wystawy, sesje naukowe i wydawnictwa w Archiwum Państwowym w 2015 roku.

Archeologia

99. **BEES.**: Skarbonka pełna boratyniek i stary topór: skarby wyszogrodzkiego muzeum / BeeS. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 5, s. 14

Topór znaleziony pod Wyszogrodem przez członków Stowarzyszenia „Sakwa” w zbiorach muzeum.

— (jac.): Pokaż Płock sprzed wieków = poz. 221

100. **ORŁOWSKA, Milena.**: Skarb ze złamaną brodą: pamięta czasy Jagiełły / Milena Orłowska. // Gazeta Wyborcza – Płock. – 2015, nr 21, s. 3, il.

Topór znaleziony pod Wyszogrodem przez członków Stowarzyszenia „Sakwa”.

Historia miejscowości

Blinno

101. **KORDALA, Tomasz.**: W setną rocznicę bitwy pod Blinnem / Tomasz Kordala. // Biuletyn Muzealny. – 2015, nr 1/37, s. 10, il.

Blinno (gm. Szczutowo) 1914-1918 r.

Mazowsze

102. **TYSZKIEWICZ, Jan.**: Średniowieczne Mazowsze wobec sąsiadów na północy do 1333 roku / Jan Tyszkiewicz. // Mówią Wieki. – 2015, nr 11, s. 64-66, il.

Murzynowo (gm. Brudzeń Duży)

103. **Historia** Murzynowa nie całkiem baśniowa / oprac. Wojciech Łęcki, współpr. Krzysztof Górdziński. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 1, s. 18, il.

Płock

— **STEFANIAŃSKA, Ewelina.**: Pan major ściągał jazzbandy = poz. 113

104. **DYBIEC, Aleksandra.**: Radziwie sięga po swoje / Aleksandra Dybiec. // Gazeta Wyborcza – Płock. – 2015, nr 42, s. 1, 4-5, il.

Nasze Radziwie powoli wychodzi z cienia.

Sierpc

105. **GOŁĘBIEWSKI, Grzegorz.**: [W Sierpcu za cara. Śladami rosyjskiego garnizonu – recenzja] / Grzegorz Gołębiewski. // Notatki Płockie. – 2015, nr 1/242, s. 41-44, il.

Zawiera rec. książki: W Sierpcu za cara. Śladami rosyjskiego garnizonu / Tomasz Kowalski. – Sierpc, 2013.

Opracowania według okresów

Historia do 1795 r.

106. **BARAŃSKI, Marek.**: Konrad Mazowiecki: gry o tron / Marek Barański. // wSieci Historii. – 2015, nr 2(21), s. 48, il.
- **STEFANIAK, Piotr.**: Z dziejów wspólnoty tercerek dominikańskich w Płocku = poz. 303

— **TYSZKIEWICZ, Jan.**: Średniowieczne Mazowsze wobec sąsiadów na północy do 1333 roku = poz. 102

Historia 1795-1918 r.

— **GOŁĘBIEWSKI, Grzegorz.**: [W Sierpcu za cara. Śladami rosyjskiego garnizonu – recenzja] = poz. 105

— **GRZYBOWSKI, Michał Marian (1937-)**: Uwarunkowania polityczne, społeczno-gospodarcze i religijne funkcjonowania kościoła katolickiego na Mazowszu Płockim w okresie popowstańowym (1864-1914) z uwzględnieniem budownictwa sakralnego = poz. 293

— **KORDALA, Tomasz.**: W setną rocznicę bitwy pod Blinnem = poz. 101

107. **SZATKOWSKA, Lena.**: Bracia w czarnych czamarach: w rocznicę powstania styczniowego / Lena Szatkowska. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 4, s. 8, il.

Zygmunt Padlewski (1836-1863), Walerian Ostrowski

Historia 1918-1939 r.

— **GOŁĘBIEWSKI, Grzegorz.**: Więzienie płockie w sierpniu 1920 r. = poz. 206

108. **ŁASZCZEWski, Adam.**: Płocka policja okresu międzywojennego / Adam Łaszczewski. – Sierpc : P.P.-H. „DRUKARNIA” Sp. z o.o, [2015]. – 180 s.: fot.; 21 cm.

ISBN 978-83-62081-33-2

Historia 1939-1945 r.

109. **BLINKIEWICZ, Krzysztof.**: Śladami zbrodni / Krzysztof Blinkiewicz. // Gazeta Wyborcza – Płock. – 2015, nr 73, s. 1, il.
- Prace badawcze w budynku po byłej Komendzie Policji przy ul. 1 Maja w Płocku- siedziby Gestapo i Urzędu Bezpieczeństwa w latach 1939-1949 - w ramach projektu IPN „Śladami zbrodni”.

110. **GÓRALSKA, Rita.**: Marsz Pamięci: śladem zapomnianych sąsiadów / Rita Góralska. // Gazeta Wyborcza – Płock. – 2015, nr 48, s. 1, 5, il.

Podróż śladem zapomnianych. 74. rocznica likwidacji płockiego getta, wspomnienia wojenne Jakuba Gutermana z Płocka.

— **Kilka** słów o Józefie Walentym Marcinkowskim = poz. 77

— **KRUKOWSKI, Tomasz.**: Ukrywali czwórkę Żydów = poz. 64

— **KRUKOWSKI, Tomasz.**: Wydarzenia sprzed 70 lat = poz. 63

— **NYCEK, Jan B.**: Janiny Graczyk wspomnienia dobre i złe = poz. 73

— **ORŁOWSKA, Milena.**: Stanisława Paradowskiego ucieczka z Auschwitz = poz. 82

— **PŁUŻAŃSKI, Tadeusz M.**: Nowe „Pokłosie” = poz. 287

— **SZATKOWSKA, Lena.**: Pozostał serdeczny uśmiech = poz. 68

— **Wiktor** Wacław Stryjewski 38-krotnie skazany na karę śmierci = poz. 85

Historia 1944-1989 r.

— **BLINKIEWICZ, Krzysztof.**: Śladami zbrodni = poz. 109

— **BRZEZIECKI, Andrzej.**: Nie rzucać władzy na kolana = poz. 153

— (gsz.): 3 tysiące w Marszu = poz. 164

111. **(JAC).**: Plan historyków: IPN będzie badał budynek dawnej komendy / (jac). // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 13, s. 6

Badania pracowników IPN-u budynku po byłej komendzie policji przy ul. 1 Maja 3/5 (w czasach stalinowskich siedziba NKWD i UB).

— **JG.**: Armio Wykłęta, Sierpc o was zawsze pamięta! = poz. 165

— **Kilka** słów o Józefie Walentym Marcinkowskim = poz. 77

— **KOCZNUR, Agnieszka.**: Czekali na nich do końca = poz. 166

— **Wiktor** Wacław Stryjewski 38-krotnie skazany na karę śmierci = poz. 85

— **ZAŁEWSKA-OPASIŃSKA, Bogumiła.**: Niezłomni z Mazowsza = poz. 72

Historia III RP (od 1989 r.)

— **BRZEZIECKI, Andrzej.**: Tadeusz Mazowiecki = poz. 79

V. ETNOGRAFIA

— **BLINKIEWICZ, Krzysztof.**: Metamorfoza Spichlerza = poz. 232

— **BLINKIEWICZ, Krzysztof.**: Muzeum w nadwiślańskiej chacie = poz. 230

— **DOMAGAŁA, Jarosław.**: Sesja naukowa „Kultura ludowa regionu gąbińsko-sannickiego” = poz. 215

- (gsz.): O kulturze ludowej regionu = poz. 216
- **Kultura** ludowa regionu gąbińskiego = poz. 112

Sztuka ludowa

- 112. Kultura** ludowa regionu gąbińskiego / [redaktor naczelny: Jarosław Domagała]. – Gąbin: Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury, 2015. – 171, [1] s.: il. (w tym kolor.); 25 cm. Bibliogr. s. 169-172. ISBN 978-83-941550-1-8
- (lesz.): Barwna muzyka = poz. 233

Obyczaje. Obrzędy

- RADWAŃSKA-JUSTYŃSKA T.: Niedziela Palmowa w skansenie = poz. 239
 - STANUSZKIEWICZ-CEGŁOWSKA, Blanka.: Gaik i chodzenie za polem = poz. 235
 - 113. STEFAŃSKA, Ewelina.:** Pan major ściągał jazzbandy / Ewelina Stefańska. // *Gazeta Wyborcza – Płock*. – 2015, nr 12, s. 6, il.
- Bale karnawałowe w Płocku w XIX i XX w.

VI. ZAGADNIENIA GOSPODARCZE

Prace ogólne

- BLINKIEWICZ, Krzysztof.: Inwestor?: a komu on potrzebny! = poz. 169
 - DANIELUK, Jacek.: Wszystkie pieniądze na Dobrzyńską? = poz. 173
 - PIOTROWSKI, Dariusz.: Potencjał rozwoju przemysłu w powiatach województwa mazowieckiego = poz. 116
 - 114. Unijne** pieniądze dla Mazowsza: wnioski będzie można składać w II kwartale tego roku / Oprac. szat. // *Tygodnik Płocki*. – 2015, nr 8, s. 25, il.
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2014-2020

Inwestycje. Budownictwo

- LEWANDOWSKA, Anna.: Układanie inwestycji = poz. 187
- NOWAKOWSKI, Andrzej.: Nie składałem pustych deklaracji = poz. 189
- NYCEK, Jan Bolesław.: Jubileusz budowniczego współczesnego Płocka = poz. 67
- rad.: Złoty inżynier dla profesora Zbigniewa Kruszewskiego = poz. 75
- SOBCZAK, Mariusz.: Na co wydamy grube miliony = poz. 195
- SUGAJSKI, Jan.: Najślabi bywają najsilniejsi = poz. 198
- 115. TEREBUS, Jacek.:** Budowa obwodnicy to priorytet: z zastępcą prezydenta Płocka do spraw rozwoju i inwestycji Jakiem Terebusem rozmawia Jacek Danieluk / Jacek Terebus; rozm. przepr. Jacek Danieluk // *Tygodnik Płocki*. – 2015, nr 2, s. 7, il.

Przemysł

- 116. PIOTROWSKI, Dariusz (1968-).:** Potencjał rozwoju przemysłu w powiatach województwa mazowieckiego / Dariusz Piotrowski, Joanna Gawędzka-Olszewska, Anna Nitka. – Warszawa: Mazowieckie Biuro Planowania Przestrzennego i Rozwoju Regionalnego, 2015. – 40 s.: il. (gł. kolor.); 30 cm. – (Mazowsze, Analizy i Studia ISSN 1896-6322; nr 2(43)/2015) Bibliogr. s. 38-39. – Streszcz. ang.

Energetyka. Gazownictwo

- STRUZIŁ, Adam.: Ekoenergetyczne Mazowsze = poz. 197
- 117. ŚWIERZYŃSKI, Robert.:** Zapewniamy prąd, ale... świeczki też potrzebne: z Robertem Świerzyńskim, wiceprezesem zarządu Energa-Operator rozmawia Tomasz Szatkowski /

Robert Świerzyński, Tomasz Szatkowski. // *Gazeta Wyborcza – Płock*. – 2015, nr 13, s. 22, il.

- 118. Uwarunkowania** rozwoju biogazowni rolniczych w województwie mazowieckim / [zespół aut. Marta Głosek et al; tł. Piotr Pietrzak]. – Warszawa: Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego, 2015. – 52 s.: il. (gł. kolor.); 30 cm. – (Mazowsze, Analizy i Studia ISSN 1896-6322; nr 1(42)/2015) Bibliogr. s. 48-51. – Streszcz. ang.

- 119. WIŚNIEWSKI, Andrzej.:** Walka z wiatrakami: problematyczne elektrownie wiatrowe / Andrzej Wiśniewski. // *Kurier Sierpecki*. – 2015, nr 8, s. 3, il.
- Elektrownie wiatrowe w Rościszewie (pow. Sierpc) i Zawidzu.

Przemysł chemiczny

Polski Koncern Naftowy ORLEN SA

- rad.: Płockie lekcje z olimpijczykami = poz. 252
- STREICHER, Piotr.: Lekcja WF-u z mistrzem = poz. 255
- 120. GRALEWSKI, Marcin.:** Zdobywamy świat / Marcin Gralewski; rozm. przepr. Justyna Janawa. // *Grupa Orlen*. – 2015, nr 3(14), s. 20-21, il.

Spółka ORLEN OIL

- 121. Klient** oczekuje więcej / Polski Program Jakości Obsługi. // *Gazeta Wyborcza*. – 2015, nr 60, dod. Gwiazdy Jakości Obsługi 2015, s. 3, il.

Stacje benzynowe Polskiego Koncernu Naftowego ORLEN SA

- 122. KOWALSKI, Artur.:** Orlen zamknie Możejki? / Artur Kowalski. // *Nasz Dziennik*. – 2015, nr 66, s. 6, il.

Orlen Lietuva (Litwa)

- 123. KRAWIEC, Jacek.:** Orlen zerka na stacje w Austrii i Szwajcarii / Jacek Krawiec; rozm. przepr. Tomasz Furman, Krzysztof Adam Kowalczyk. // *Rzeczpospolita*. – 2015, nr 104, s. B16, il.

Plany inwestycyjne Orlenu.

- 124. MARCINIĄK, Jola.:** PKN Orlen – informacje są poufne: racjonalizator – nie ma przepisów regulujących wynalazczość w kombinacie / Jola Marciniak. // *Tygodnik Płocki*. – 2015, nr 8, s. 17.

- 125. OLESZKIEWICZ, Jędrzej.:** PKN ORLEN z tytułem The World's Most Ethical Company 2015 / Jędrzej Oleszkiewicz. // *Grupa Orlen*. – 2015, nr 2 (13), s. 6-7, il.

Etyka biznesu.

- 126. Potencjał** i doświadczenie przyszłych specjalistów. // *Rzeczpospolita*. – 2015, nr 69, s. B10

Praktyki i staże w PKN ORLEN SA.

- 127. SZĄŁKOWSKI, Grzegorz.:** Utrzymać fundamenty, zapewnić rozwój / Grzegorz Szatkowski. // *Grupa Orlen*. – 2015, nr 1(12), s. 4-5, il.

Wyniki finansowe za 2014 r.

- 128. ZMYŚŁOWSKA, Ilona.:** Wolontariat pracowniczy, czyli wartości ORLEN w praktyce / Ilona Zmysłowska. // *Grupa Orlen*. – 2015, nr 1 (12), s. 14-15, il.

Przemysł rolno-spożywczy

- 129. BLINKIEWICZ, Krzysztof.:** Było sobie piwo: płoccy browarnicy / Krzysztof Blinkiewicz. // *Gazeta Wyborcza – Płock*. – 2015, nr 36, s. 4-5, il.

Bernhard Dauter, Krzysztof Markiewicz, rodzina Schiefer, Krzysztof Schiefer, rodzina Schmeltzer, Piotr Szyfer

- 130. ORŁOWSKA, Milena.:** Ważą się losy Exdrobu: decyzję podejmie ratusz / Milena Orłowska. // *Gazeta Wyborcza – Płock*. – 2015, nr 69, s. 3

Wpływ Exdrobu SA (Płock) na środowisko.

- PIEKARSKA, Henryka.: Zmarł były prezes OSM = poz. 70

- 131. RADWAŃSKA-JUSTYŃSKA, Teresa.:** Exdrob do zamknięcia?: 350 osób może stracić pracę z powodu uciążliwych

zapachów / Teresa Radwańska-Justyńska. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 10, s. 1, 4, il.

Rzemiosło

132. **LEWANDOWSKA, Anna.**: Brzuchacze lubią Flinstona / Anna Lewandowska. // Gazeta Wyborcza – Płock. – 2015, nr 30, s. 6, il.

Pracownia i wypożyczalnia strojów dla dzieci i dorosłych w Słupnie.

Rolnictwo

— **Uwarunkowania** rozwoju biogazowni rolniczych w województwie mazowieckim = poz. 118

133. **SZMULEWICZ, Wiktor.**: Jesteśmy odpowiedzialni / Wiktor Szmulewicz; rozm. przepr. Jadwiga Skibowska. // Wieś Mazowiecka. – 2015, nr 3(177), s. [2], il.

Rozmowa z prezesem Krajowej Rady Izby Rolniczych - Wiktorem Szmulewiczem.

Hodowla. Pszczelarstwo

134. **BĘDZIKOWSKA, Ludmiła.**: Tendencje rozwojowe chowu bydła mlecznego w aspekcie opłacalności produkcji mleka / Ludmiła Będzikowska. // Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Płocku. Nauki Ekonomiczne. – T. 21 (2015), s. 183- 191, il.

Streszcz. w jęz. ang.

— **DYBIEC, Aleksandra.**: Zostań pszczelarzem, zgarnij 100 tys. zł = poz. 223

135. **(GSZ).**: Pszczoły – dobro narodowe: pszczelarze spotkali się w „Żawakolu” / (gsz). // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 9, s. 14.

Stowarzyszenie Pszczelarzy Polskich „Polanka” (Pszczela Woła) – impreza w Centrum Rekreacyjno-Szkoleniowym „Żawakol” w Gąbinie.

136. **SZAT.**: Mniej brygad rybackich: płoccy wędkarze legalnie na Wiśle / szat. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 2, s. 4.

Polski Związek Wędkarski. Okręg Mazowiecki (Warszawa)

Leśnictwo. Łowiectwo

— (lesz): Naganka naprzód! = poz. 313

137. **RADWAŃSKA-JUSTYŃSKA, Teresa.**: Myśliwstwo to nie tylko strzelanie / Teresa Radwańska-Justyńska. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 3, s. 17, il.

Polski Związek Łowiecki. Okręg (Płock)

Gospodarka wodna. Hydrotechnika

138. **STEFAŃSKA, Ewelina.**: „Zaniedbana Wisła jest groźniejsza od niekompetentnego polityka” / Ewelina Stefańska. // Gazeta Wyborcza – Płock. – 2015, nr 69, s. 1, il.

Protest mieszkańców z terenów powodziowych w sprawie zaniedbań w pogłębieniu Wisły.

Żegluga śródlądowa

139. **FIDELIS, Stanisław.**: Semper Fidelis Vistulae: ze wspomnień kapitana / Stanisław Fidelis. – Płock: POKIS, 2015. – 264 s. fot.; 23 cm.

ISBN 978-83-86464-43-2

Handel. Usługi

— **Klient** oczekuje więcej = poz. 121

— **LEWANDOWSKA, Anna.**: Brzuchacze lubią Flinstona = poz. 132

140. **RADWAŃSKA, Teresa.**: Buty muszą być jak lustro: szewskie tajemnice z Jerozolimskiej 3 / Teresa Radwańska. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 8, s. 20, il.

Stanisław Obrębski, najstarszy mistrz szewstwa w Płocku.

141. **SOBIEŚNIEWSKI, Daniel.**: Perfekcyjny marzyciel z Sierpca podbija świat wizażu / Daniel Sobieśniewski; rozm. przepr. Natalia Leśniewska. // Nowy Tygodnik Sierpecki. – 2015, nr 1, s. 12, il.

Pro Make Up Academy (Warszawa). Rozmowa z wizażystą pochodzącym z Sierpca.

Komunikacja. Transport. Łączność

142. **GRABOWSKI, Stanisław.**: Czekam, aż się ktoś zlituje / Stanisław Grabowski; rozm. przepr. Mariusz Sobczak // Gazeta Wyborcza – Płock. – 2015, nr 36, s. 2, il.

Rozmowa z najlepszym kierowcą miesiąca stycznia 2015 r. Komunikacji Miejskiej w Płocku - Stanisławem Grabowskim.

143. **JG.**: Kiedy wkopiemy szpadel pod obwodnicę?: burmistrz spotkał się z mieszkańcami / JG. // Kurier Sierpecki. – 2015, nr 8, s. 5, il.

Dot. obwodnicy Sierpca.

— **Starosta** przedstawił wizję rozwoju powiatu płockiego. Rada powiatu uchwaliła budżet = poz. 196

144. **WIŚNIEWSKI, Andrzej.**: Daleko od szosy: czy powstanie droga ekspresowa S10 ? / Andrzej Wiśniewski. // Kurier Sierpecki. – 2015, nr 5, s. 2, il.

145. **WIŚNIEWSKI, Andrzej.**: Dworzec PKP wystawiony na pastwę losu: niechciany, zabytkowy budynek skazany na dewastację / Andrzej Wiśniewski. // Kurier Sierpecki. – 2015, nr 7, s. 8, il.

Dworzec kolejowy w Sierpcu

146. **WIŚNIEWSKI, Andrzej.**: Obwodnica miasta – czwarta próba: mieszkańcy nie chcą ciężkiego ruchu pod oknami / Andrzej Wiśniewski. // Kurier Sierpecki. – 2015, nr 6, s. 2, il.

Dot. obwodnicy Sierpca.

147. **WIŚNIEWSKI, Andrzej.**: Płockie Mazowsze zapomniane przez krajowych drogowców: spotkanie samorządowców z regionu płockiego w sprawie budowy drogi S10 / Andrzej Wiśniewski. // Kurier Sierpecki. – 2015, nr 12, s. 6, il.

Gospodarka komunalna. Pożarnictwo

148. **CIARKOWSKI, Dariusz.**: Ekologia jest ważna dla Płocka / Dariusz Ciarkowski; rozm. przepr. Jacek Danieluk. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 1, s. 7, il.

Dariusz Ciarkowski, wiceprezydent Płocka ds. komunalnych.

149. **CIARKOWSKI, Dariusz.**: Jeśli podwyżki, to nieznaczne...: o systemie odbioru i gospodarowania odpadami komunalnymi z zastępcą prezydenta Płocka Dariuszem Ciarkowskim rozmawia Jacek Danieluk / Dariusz Ciarkowski; rozm. przepr. Jacek Danieluk. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 9, s. 7, il.

150. **CIARKOWSKI, Dariusz.**: Nie licytuję się na gabinety / Dariusz Ciarkowski; rozm. przepr. Anna Lewandowska. // Gazeta Wyborcza – Płock. – 2015, nr 18, s. 2, il.

Dariusz Ciarkowski, wiceprezydent Płocka ds. komunalnych.

— **JAM.**: Bitwa o śmieci = poz. 179

— **SZATKOWSKA, Lena.**: Płockie nekropolie i cmentarze powiatu = poz. 317

Gospodarka mieszkaniowa

151. **Na co są przeznaczone nasze pieniądze?** / oprac. Artur Lubieniecki. // Głos PSML-W. – 2015, nr 14 (marzec), s. 12-13, il.

Płocka Spółdzielnia Mieszkaniowa Lokatorsko-Własnościowa

152. **NOWAKOWSKI, Andrzej.**: Współpraca dla dobra ludzi / Andrzej Nowakowski; rozm. przepr. Józef Sobiecki. // Tęcza Polska. – 2015, nr 2, s. 18-19, il.

Rozmowa z prezydentem Płocka dwóch kadencji 2010-2018 r. – A. Nowakowskim.

— **Zapraszamy do SDK i klubów osiedlowych** = poz. 228

VII. ZAGADNIENIA POLITYCZNE I SPOŁECZNE

Zagadnienia ogólne

- 153. BRZEZIECKI, Andrzej.**: Nie rzucać władzy na kolana: konflikt Tadeusza Mazowieckiego z korowcami / Andrzej Brzeziecki. // Przegląd. – 2015, nr 14, s. 46-50, il.
Fragment książki Andrzeja Brzezieckiego „Tadeusz Mazowiecki. Biografia naszego premiera”.
— BRZEZIECKI, Andrzej.: Tadeusz Mazowiecki = poz. 79
— DYBIEC, Aleksandra.: Prezenty od prezydenta = poz. 80

Unia Europejska

- BLINKIEWICZ, Krzysztof.: Metamorfoza Spichlerza = poz. 232
— EFS kształtuje Liderów Nauczania i wspiera edukację zawodową = poz. 225
— Fundusze Europejskie na Mazowszu = poz. 9
— Mazowieckie biblioteki na miarę XXI wieku = poz. 308
— MUĆKA, Magdalena.: Zajęcia warsztatowe z psychologiem = poz. 158
— Regionalne Ośrodki EFS w Polsce – z perspektywy 9 lat = poz. 220
— Unijne pieniądze dla Mazowsza = poz. 114

Organizacje społeczne

- 154. AM.**: Utrwalanie dobrych stanów: jak pomaga Stowarzyszenie Rodzin Katolickich / am. // Gość Niedzielny. – 2015, nr 1, dod. Gość Płocki, nr 1/307, s. VIII, il.
155. MAŁECKA, Agnieszka.: Nie zmarnują żadnej złotówki: jeden procent na dobry cel / Agnieszka Małicka. // Gość Niedzielny. – 2015, nr 6, dod. Gość Płocki, nr 6/312, s. III, il.
Działalność organizacji pożytku publicznego w Płocku.
— RADWAŃSKA-JUSTYŃSKA, Teresa.: Mamy niejednego dobrego pomysłu = poz. 219
156. SMUK-STRATENWERTH, Ewa.: Co robiliśmy w roku 2014?: raport Stowarzyszenia Ziarno / Ewa Smuk-Stratenwerth. // Wieści z nad Wisły. – 2015, nr 94, s. 37-40, il.
Podsumowanie działalności Stowarzyszenia Ekologiczno-Kulturalnego „Ziarno” w Grzybowie w 2014 r.
— szat.: Mniej brygad rybackich = poz. 136

Polityka społeczna. Praca. Bezrobocie

- 157. MARCINIAK, Jola.**: Jak oceniamy Kartę Familijną 3+?: wielodzietne rodziny wołałyby zniżki na chleb... / Jola Marciniak. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 12, s.1, 4, il.
Płocka Karta Familijna 3+ .
— ORŁOWSKA, Milena.: Kto się boi uchwały obywatelskiej = poz. 191
— SIEMIĄTKOWSKI, Roman.: Nie miałem poczucia pewności stanowiska = poz. 194
158. MUĆKA, Magdalena.: Zajęcia warsztatowe z psychologiem / Magdalena Mućka. // Mazowiecki Rynek Pracy. – 2015, nr 1, s. 28
Realizacja projektu Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Warszawie „Aktywni niepełnosprawni bez barier”.
— NOWAKOWSKI, Andrzej.: Plotek nie komentuję = poz. 190
159. Pomogą wejść na rynek pracy: Gmina Mała Wieś i Gmina Łąck partnerem unijnego projektu / Oprac. (gsz). // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 7, s. 20, il.
160. Powiatowa Rada Rynku Pracy: nowy organ doradczy starosty / Oprac. JAM. // Kurier Sierpecki. – 2015, nr 1, s. 10, il.
— SZKOPEK, Grzegorz.: Gdzie najlepiej być wójtem? = poz. 200

Opieka społeczna

- 161. JAM.**: Każdy ma swojego anioła: XXIII Finał Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy / JAM. // Kurier Sierpecki. – 2015, nr 1, s. 8-9, il.

WOŚP w Sierpcu.

- MARCINIAK, Jola.: Jak oceniamy Kartę Familijną 3+? = poz. 157
162. RAD.: Siła czerwonych serc: płocki finał WOŚP-u na 167 tysięcy / rad; fot. D. Ossowski. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 2, s. 10, il.
— SZKOPEK, Grzegorz.: Daleko od porozumienia... = poz. 199
— ZMYŚŁOWSKA, Ilona.: Wolontariat pracowniczy, czyli wartości ORLEN w praktyce = poz. 128

Zagadnienia socjologiczne

- 163. KRZĘTOWSKA, Agnieszka.**: Pozapłatcowe elementy motywowania pracowników w świetle badań / Agnieszka Krzętowska, Andrzej Jagodziński. // Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Płocku. Nauki Ekonomiczne. – T. 21 (2015), s. 49-63, il.
Bibliogr. – Streszcz. w jęz. ang.
Badanie ankietowe wśród ok. 2500 mieszkańców woj. mazowieckiego.
— MUĆKA, Magdalena.: Zajęcia warsztatowe z psychologiem = poz. 158

Uroczystości. Obchody

- Czas samorządów lokalnych = poz. 172
— GÓRALSKA, Rita.: Marsz Pamięci: śladem zapomnianych sąsiadów = poz. 110
164. (GSZ.): 3 tysiące w Marszu: Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych w Płocku/ (gsz). // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 9, s. 6, il.
165. JG.: Armio Wyklęta, Sierpc o was zawsze pamięta!: I Marsz Pamięci / JG. // Kurier Sierpecki. – 2015, nr 9, s. 9, il.
166. KOCZNUR, Agnieszka.: Czekali na nich do końca / Agnieszka Kocznur. // Gość Niedzielny. – 2015, nr 9, dod. Gość Płocki, nr 9/315, s. VI-VII.
Narodowy Dzień Pamięci „Żołnierzy Wyklętych”.
— ZALEWSKA-OPASINSKA, Bogumiła.: Niezłomni z Mazowsza = poz. 72

VIII. ZAGADNIENIA PRAWNO-ADMINISTRACYJNE

Administracja

- 167. STACHURSKA, Agnieszka.**: Płock zabierze gminne terytory?: dobro mieszkańców czy... przywłaszczenie? / Agnieszka Stachurska. // PetroNews.pl. – 2015, nr 3, s. 1,3, il.
Dot. projektu przyłączenia do Płocka części terenów gmin Słupno i Radzanowo.

Samorząd terytorialny

- BLINKIEWICZ, Krzysztof.: Nowe życie kamery pruskiej = poz. 170
168. BIENIEK, Mariusz.: Wczoraj Burmistrz dziś Starosta: rozmowa ze Starostą Płockim Mariuszem Bieńkiem, o wizji i stylu zarządzania na najbliższe lata / Mariusz Bienieć; rozm. // eWyszogród.pl Extra. – 2015, nr 1(5), s. 4, il.
169. BLINKIEWICZ, Krzysztof.: Inwestor?: a komu on potrzebny! / Krzysztof Blinkiewicz. // Gazeta Wyborcza – Płock. – 2015, nr 54, s. 4-5, il.
Raport „Gmina na 5! Dobre praktyki w obsłudze przedsiębiorców” opracowany przez członków Studenckiego Koła Naukowego Przedsiębiorczości i Analiz Regionalnych Szkoły Głównej Handlowej.
— BLINKIEWICZ, Krzysztof.: Mało jest tak zaśluzonych, a za razem skromnych osób = poz. 88
170. BLINKIEWICZ, Krzysztof.: Nowe życie kamery pruskiej / Krzysztof Blinkiewicz. // Gazeta Wyborcza – Płock. – 2015, nr 25, s. 1, il.

Remont płockiej delegatury Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego.

171. BLINKIEWICZ, Krzysztof.: 100 dni wójta Słupna / Krzysztof Blinkiewicz. // *Gazeta Wyborcza – Płock*. – 2015, nr 66, s. 3, il.

Marcin Zawadka.

— CIARKOWSKI, Dariusz.: Ekologia jest ważna dla Płocka = poz. 148

— CIARKOWSKI, Dariusz.: Nie licytuję się na gabinety = poz. 150

172. Czas samorządów lokalnych: spotkanie noworoczne / Oprac. JG. // *Kurier Sierpecki*. – 2015, nr 5, s. 12, il.

Podsumowanie działalności Rady Powiatu Sierpca w roku 2014 i plany na rok 2015.

173. DANIELUK, Jacek.: Wszystkie pieniądze na Dobrzyńską?: budżet Płocka, dochody i wydatki mniejsze niż w roku ubiegłym / Jacek Danieluk. // *Tygodnik Płocki*. – 2015, nr 5, s. 1, 4, il.

— DANIELUK, Jacek.: Zapadły ostateczne decyzje = poz. 229

— DYBIEC, Aleksandra.: Prezenty od prezydenta = poz. 80

— DYBIEC, Aleksandra.: Radziwie sięga po swoje = poz. 104

174. DYBIEC, Aleksandra.: 100 dni Nowakowskiego / Aleksandra Dybiec. // *Gazeta Wyborcza – Płock*. – 2015, nr 56, s. 1, il.

Podsumowanie 100 dni urzędowania prezydenta Płocka w kadencji 2014-2018 r.

175. FRAN CZAK, Dariusz.: Czas na zmiany: wywiad z wójtem gminy Zawidz / Dariusz Franczak; rozm. przepr. Anna Matuszewska. // *Nowy Tygodnik Sierpecki*. – 2015, nr 1, s. 7, il.

176. (GSZ).: Strategia, budżet i zmiany w zarządzie: sesja Rady Powiatu Płockiego / (gsz). // *Tygodnik Płocki*. – 2015, nr 5, s. 17, il.

177. (GSZ).: W nowym składzie: rozszady w zarządzie powiatu płockiego / (gsz). // *Tygodnik Płocki*. – 2015, nr 2, s. 3

178. (JAC).: Zarobki, samochody, domy, mieszkania...: początek kadencji: płocki radni złożyli oświadczenia majątkowe / (jac). // *Tygodnik Płocki*. – 2015, nr 3, s. 7

Oświadczenia majątkowe za 2014 r.

— (jac).: „Zasłużony dla Płocka” = poz. 89

179. JAM.: Bitwa o śmieci: IV sesja Rady Miejskiej / JAM // *Kurier Sierpecki*. – 2015, nr 1, s. 2, il.

180. JAM.: Drugi wiceprzewodniczący wybrany: IV sesja Rady Powiatu / JAM. // *Kurier Sierpecki*. – 2015, nr 2, s. 2, il.

181. JAM.: Pomagać, a nie przeszkadzać: spotkanie noworoczne u burmistrza / JAM. // *Kurier Sierpecki*. – 2015, nr 4, s. 9, il.

Plany burmistrza Sierpca na 2015 r.

182. KALINOWSKI, Paweł.: Stawiam na współpracę z gminą i powiatem: rozmowa z Pawłem Kalinowskim – burmistrzem Gostynina / Paweł Kalinowski; rozm. przepr. (eg). // *Tygodnik Płocki*. – 2015, nr 6, s. 12, il.

183. KOCZNUR, Agnieszka.: Na co wydamy? / Agnieszka Kocznur. // *Gość Niedzielny*. – 2015, nr 6, *Gość Płocki*, nr 6/312, s. VI-VII, il.

Budżet woj. mazowieckiego i budżet miasta Płocka.

184. KORPOLIŃSKI, Krzysztof.: „Kurier Sierpecki” rozmawia z Wójtem gminy Sierpc Krzysztofem Korpolińskim / Krzysztof Korpoliński; rozm. przepr. Ryszard Suty. // *Kurier Sierpecki*. – 2015, nr 5, s. 13, il.

185. KRAKOWSKI, Krzysztof.: Nie jestem PiS-owcem! / Krzysztof Krakowski; rozm. przepr. Aleksandra Dybiec. // *Gazeta Wyborcza – Płock*. – 2015, nr 75, s. 1, il.

Rozmowa z nowym sekretarzem Urzędu Miasta Płocka - Krzysztofem Krakowskim.

186. Kto nami rządzi?: prezentacja władz samorządowych powiatów regionu płockiego / oprac. red. // *Nasz Płock*. – 2015, nr 1(101), s. 7, il.

187. LEWANDOWSKA, Anna.: Układanie inwestycji / Anna Lewandowska. // *Gazeta Wyborcza – Płock*. – 2015, nr 10, s. 1, il.

Opracowanie Wieloletniego Planu Inwestycyjnego i reorganizacja pionu ds. inwestycji Urzędu Miasta Płocka przez wiceprezydenta Jacka Terebusa.

188. MATUSZEWSKA, Anna.: Pieniądze dla naszych wybrańców / Anna Matuszewska. // *Nowy Tygodnik Sierpecki*. – 2015, nr 1, s. 5

Diety radnych w powiecie sierpeckim.

189. NOWAKOWSKI, Andrzej.: Nie składałem pustych deklaracji / Andrzej Nowakowski; rozm. przepr. Jan B. Nycek. // *M 4*. – 2015, nr 1(21), s. 3, 9, il.

Andrzej Nowakowski, prezydent Płocka, podsumowuje osiągnięcia swojej prezydentury w latach 2010-2014.

190. NOWAKOWSKI, Andrzej.: Plotek nie komentuję / Andrzej Nowakowski; rozm. przepr. Aleksandra Dybiec. // *Gazeta Wyborcza - Płock*. – 2015, nr 58, s. 2, il.

Podsumowanie 100 dni urzędowania prezydenta Płocka w kadencji 2014-2018 r.

— NOWAKOWSKI, Andrzej.: Współpraca dla dobra ludzi = poz. 152

191. ORŁOWSKA, Milena.: Kto się boi uchwały obywatelskiej / Milena Orłowska. // *Gazeta Wyborcza – Płock*. – 2015, nr 48, s. 4-5, il.

— ORŁOWSKA, Milena.: Zbadali naszą turystykę = poz. 95

192. PERZYŃSKI, Jarosław.: Tu jest dobre miejsce dla inwestorów: z Jarosławem Perzyńskim, burmistrzem Sierpca rozmawia Teresa Radwańska-Justyńska / Jarosław Perzyński. // *Tygodnik Płocki*. – 2015, nr 3, s. 13, il.

193. RAD.: Ewa Leszczyńska wiceburmistrzem Sierpca: szef jak dyrygent / rad. // *Tygodnik Płocki*. – 2015, nr 2, s. 13, il.

194. SIEMIĄTKOWSKI, Roman.: Nie miałem poczucia pewności stanowiska / Roman Siemiątkowski; rozm.przepr. Aleksandra Dybiec. // *Gazeta Wyborcza - Płock*. – 2015, nr 20, s. 2, il.

Rozmowa z wiceprezydentem Płocka ds. polityki społecznej – R. Siemiątkowskim.

195. SOBCZAK, Mariusz.: Na co wydamy grube miliony / Mariusz Sobczak, LA, EW, KB. // *Gazeta Wyborcza – Płock*. – 2015, nr 18, s. 4-5, il.

Projekt budżetu miasta Płocka na 2015 r.

— SOBCZAK, Mariusz.: Romuald Dobrzeńcki nie żyje = poz. 71

— STACHURSKA, Agnieszka.: Płock zabierze gminne tereny? = poz. 167

196. Starosta przedstawił wizję rozwoju powiatu płockiego. Rada powiatu uchwaliła budżet. // *Tygodnik Płocki*. – 2015, nr 5, s. 11, il.

197. STRUZIK, Adam.: Ekoenergetyczne Mazowsze / Adam Struzik; rozm. przepr. Krzysztof Buczkowski. // *Innowacja i Rozwój*. – 2015, nr 1(6), s. 15-17, il.

Rozmowa z marszałkiem województwa mazowieckiego.

198. SUGAJSKI, Jan.: Najstabsi bywają najsilniejsi: wywiad z Wójtem Gminy Rościszewo Janem Sugajskim / Jan Sugajski; rozm. przepr. Ryszard Suty. // *Kurier Sierpecki*. – 2015, nr 6, s. 12, il.

199. SZKOPEK, Grzegorz.: Daleko od porozumienia...: konflikt w gminie Słupno / Grzegorz Szkopek. // *Tygodnik Płocki*. – 2015, nr 6, s. 17, il.

200. SZKOPEK, Grzegorz.: Gdzie najlepiej być wójtem?: 7,3 tys. zł-Mochowo i Gostynin; 12,1 tys. zł – Bielsk, Gąbin, Gozdowo / Grzegorz Szkopek. // *Tygodnik Płocki*. – 2015, nr 4, s. 1, il

201. Wręczono „Kwiaty powiatu”... // *Tygodnik Płocki*. – 2015, nr 7, s. 11, il.

Laureaci konkursu.

202. Wręczone „Kwiaty Powiatu”... // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 7, s. 11, il.

Laureaci konkursu.

203. ZAWADKA, Marcin.: To jest moje miejsce na ziemi: z wójtem gminy Słupno, Marcinem Zawadką o tym dlaczego chciał zostać wójtem, o rozwoju gminy, zmianach w Urzędzie Gminy i chłodnych stosunkach z Radą Gminy rozmawia Grzegorz Szkopek / Marcin Zawadka; rozm. przepr. Grzegorz Szkopek. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 5, s. 18, il.

204. ZUGAJ, Leszek.: Dzieje samorządu i administracji w gminie Gozdowo: Gromadzkie Rady Narodowe / Leszek Zugaj. // Słowo Gozdowa. – 2015, nr 1(60), s. 34-37

Fragment opracowania Leszka Zugaja „Dzieje samorządu i administracji w gminie Gozdowo w latach 1945-1990”.

205. 25 lat samorządu płockiego: 1990-2015. – Płock: Urząd Miasta Płocka, [2015]. – 33 s.: il. kolor.; 20 cm.

Sądownictwo. Prokuratura

— JAM.: Pożegnanie prokuratora rejonowego = poz. 84

— ORŁOWSKA, Milena.: Płockie archiwum X = poz. 208

Więziennictwo

— BLINKIEWICZ, Krzysztof.: Śladami zbrodni = poz. 109

206. GOŁĘBIEWSKI, Grzegorz.: Więzienie płockie w sierpniu 1920 r. / Grzegorz Gołębiewski. // Notatki Płockie. – 2015, nr 1/2242, s. 22-26

Streszcz. w jęz. ang.

Bezpieczeństwo publiczne. Policja

207. BLINKIEWICZ, Krzysztof.: Przemiarki do płockiej filharmonii nabierają kolorów / Krzysztof Blinkiewicz. // Gazeta Wyborcza – Płock. – 2015, nr 51, s. 1

Planowanie remontu kamienicy przy ul. 1 Maja 5, po byłej siedzibie policji, przeznaczonej na filharmonię.

— (jac.): Plan historyków = poz. 111

— ŁASZCZEWSKI, Adam.: Płocka policja okresu międzywojennego = poz. 108

208. ORŁOWSKA, Milena.: Płockie archiwum X / Milena Orłowska. // Gazeta Wyborcza – Płock. – 2015, nr 60, s. 4-5, il.

Niewyjaśnione zbrodnie i przestępstwa dokonane w Płocku i okolicach.

X. OCHRONA ZDROWIA

209. (LESZ).: Lekarz jest częścią leku: 25-lecie Okręgowej Izby Lekarskiej w Płocku. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 2, s. 6, il.

— ORŁOWSKA, Milena.: Możliwe, że moc uzdrawiania to boski zmysł = poz. 66

210. RADWAŃSKA-JUSTYŃSKA, Teresa.: Coraz więcej rodziców nie szczepi dzieci: przedszkola nie robią problemów, sanepid wysyła upomnienia / Teresa Radwańska-Justyńska. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 11, s. 1, 4, il.

— SIEMIĄTKOWSKI, Roman.: Nie miałem poczucia pewności stanowiska = poz. 194

211. WANECKI, Jarosław (1968-).: Dwa krzesła: 1990-2015 / [redakcja, teksty i wybór zdjęć Jarosław Wanecki]. – Płock: Okręgowa Izba Lekarska, [2015]. – 144, [2] s.: il.; 21x22 cm. Publikacja z okazji Jubileuszu 25-lecia Okręgowej Izby Lekarskiej w Płocku.

ISBN 978-83-936750-3-6

212. WIŚNIEWSKI, Andrzej.: Sierpień bez oddziału intensywnej terapii?: kryzysowa sytuacja powiatowego szpitala / Andrzej Wiśniewski. // Kurier Sierpecki. – 2015, nr 9, s. 3, il.

Problemy finansowe w Szpitalu Powiatowym im. Juliusza Babińskiego w Sierpcu.

Lecznictwo. Krwiodawstwo

213. PIOTROWSKI, Dariusz.: Punkt pobrania krwi zlikwidowany: list od dyrektora Regionalnego Centrum Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa / Dariusz Piotrowski. // Kurier Sierpecki. – 2015, nr 2, s. 6, il.

Likwidacja punktu pobrania krwi w Sierpcu.

214. RAD.: W autobusie zamiast w gabinecie: bez punktu krwiodawstwa w Sierpcu / rad. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 5, s. 13

Likwidacja punktu pobrania krwi w Sierpcu.

XI. NAUKA OŚWIATA KULTURA

Nauka. Konferencje naukowe

215. DOMAGAŁA, Jarosław.: Sesja naukowa „Kultura ludowa regionu gąbińsko-sannickiego” / Jarosław Domagała. // Echo Gąbina. – 2015, nr 1, s. 9, il.

216. (GSZ).: O kulturze ludowej regionu: naukowa sesja w Gąbinie / (gsz). // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 12, s. 14, il.

— **Sprawozdanie** z działalności Towarzystwa Naukowego Płockiego za rok 2014 = poz. 48

— **Studia Mazowieckie** = poz. 49

Szkolnictwo wyższe

217. RADWAŃSKA-JUSTYŃSKA, Teresa.: Studiowanie w Płocku to nie ostateczność: nie jesteśmy akademickim centrum, ale... / Teresa Radwańska-Justyńska. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 12, s. 18

Szkoła Wyższa im. Pawła Włodkowica

218. DĄBKOWSKA, Urszula.: Parlament Studentów SWPW / Urszula Dąbkowska, Grzegorz Kobuszewski. // Gazeta Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica. – 2015, nr 41, s. 4

219. RADWAŃSKA-JUSTYŃSKA, Teresa.: Mamy niejednego dobrego pomysłu: 5 lat Akademickiego Koła Studentów i Absolwentów Teresa Radwańska-Justyńska. // Gazeta Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica. – 2015, nr 41, s. 3-4, il.

220. Regionalne Ośrodki EFS w Polsce – z perspektywy 9 lat. // Gazeta Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica. – 2015, nr 41, s. 13-14

Podsumowanie działalności ROEFS w Płocku.

— SOBCZAK, Mariusz.: Romuald Dobrzeńcki nie żyje = poz. 71

Oświata

Szkolnictwo ogólnokształcące

221. (JAC).: Pokaż Płock sprzed wieków: Małachowianka ze ścieżką dydaktyczną / (jac). // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 1, s. 3, il.

222. Przywrócić Jadwigę. // eWyszogród.pl Extra. – 2015, nr 2(6) s. 8, il.

Projekt edukacyjny „Przywrócić Jadwigę” realizowany przez uczniów Gimnazjum im. Anny Nakwaskiej w Małej Wsi, upamiętniający osobę Jadwigi Nakwaskiej.

Szkolnictwo zawodowe

223. DYBIEC, Aleksandra.: Zostań pszczelarzem, zgarnij 100 tys. zł / Aleksandra Dybiec. // Gazeta Wyborcza – Płock. – 2015, nr 17, s. 3, il.

Planowanie utworzenia klasy pszczelarskiej w Zespole Szkół im. Leokadii Bergerowej w Płocku.

— **EFŚ kształtuje Liderów Nauczania i wspiera edukację zawodową** = poz. 225

224. Kurs na zieloną pracę: Zakład Doskonalenia Zawodowego w Płocku podsumowuje 3-letni projekt / // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 12, s. 21, il.

Podsumowanie projektu „Zielony potencjał subregionu płockiego szansą rozwoju rynku pracy”.

Szkolnictwo specjalne

225. EFS kształtuje Liderów Nauczania i wspiera edukację zawodową. // Fundusze Europejskie na Mazowszu. – 2015, nr 1, s. 32-33, il.

226. KACZKOWSKA, Sylwia.: Na miarę XXI wieku / Sylwia Kaczkowska; rozm. przepr. Jacek Kędryna. // M 4. – 2015, nr 1(21), s. 10, il.

Rozmowa z dyrektorem Zespołu Szkół Ogólnokształcących Specjalnych nr 7. Art. zawiera wizualizację nowej siedziby szkoły.

Kultura

— **MiastOliŻyje** = poz. 32

— **RADWAŃSKA-JUSTYŃSKA, Teresa.**: Studiowanie w Płocku to nie ostateczność = poz. 217

— **SIEMIĄTKOWSKI, Roman.**: Nie miałem poczucia pewności stanowiska = poz. 194

Domy kultury. Kluby

227. BLINKIEWICZ, Krzysztof.: Pożegnanie z Tumską / Krzysztof Blinkiewicz. // Gazeta Wyborcza – Płock. – 2015, nr 58, s. 1, il.

Przeprowadzka Młodzieżowego Domu Kultury do budynku po Gimnazjum nr 2 przy ul. Jakubowskiego w Płocku.

— **DANIELUK, Jacek.**: Zapadły ostateczne decyzje = poz. 229

228. Zapraszamy do SDK i klubów osiedlowych / oprac. Agnieszka Białecka. // Głos PSML-W. – 2015, nr 14 (marzec), s. 14-15, il.

Spółdzielczy Dom Kultury i Kluby Osiedla Łukasiewicza, Dworcowa i Kochanowskiego.

Imprezy kulturalne

229. DANIELUK, Jacek.: Zapadły ostateczne decyzje: Jarmark Tumski po raz pierwszy bez SPMM / Jacek Danieluk. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 5, s. 3, il.

— **STEFAŃSKA, Ewelina.**: Pan major ściągał jazzbandy = poz. 113

Muzea i wystawy

230. BLINKIEWICZ, Krzysztof.: Muzeum w nadwiślańskiej chacie / Krzysztof Blinkiewicz. // Gazeta Wyborcza – Płock. – 2015, nr 6, s. 4-5, il.

Remont muzeum etnograficznego w Murzynowie założonego przez etnologa Jacka Olędzkiego we współpracy z Tomaszem Cabanem.

Muzeum Diecezjalne

231. BLINKIEWICZ, Krzysztof.: Tykająca historia miasta / Krzysztof Blinkiewicz. // Gazeta Wyborcza – Płock. – 2015, nr 30, s. 4-5, il.

Wystawa „Płock w zbiorach kolekcjonerów” w Muzeum Diecezjalnym.

Muzeum Mazowieckie

232. BLINKIEWICZ, Krzysztof.: Metamorfoza Spichlerza / Krzysztof Blinkiewicz. // Gazeta Wyborcza – Płock. – 2015, nr 67, s. 3, il.

Planowanie otwarcia trzech ekspozycji stałych poświęconych kulturze ludowej Mazowsza, kulturze Dalekiego Wschodu i twórczości Bolesława Biegasa w dziale etnograficznym Muzeum Mazowieckiego za środki unijne.

— **DANIELUK, Jacek.**: Zapadły ostateczne decyzje = poz. 229

— **GROCHOWSKA-IWAŃSKA, Krystyna.**: [Żydowski Płock – architektoniczne wizje i realizacje: (katalog wystawy) – recenzja] = poz. 260

233. (LESZ).: Barwna muzyka: wystawa w Spichlerzu / (lesz). // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 3, s. 5, il.

234. (LESZ).: Wystawa pamiątek związanych z Marszałkiem Piłsudskim: do 18 maja w Muzeum Mazowieckim / (lesz). // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 13, s. 11, il.

— **ORŁOWSKA, Milena.**: Prezenty od pani Elżbiety = poz. 74

235. STANUSZKIEWICZ-CEGŁOWSKA, Blanka.: Gaik i chodzenie za polem: ostatnie na Mazowszu Płockim takie zwyczaje wielkanocne / Stanuszkiewicz-Cegłowska Blanka. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 13, s. 1, 4, il.

236. SZATKOWSKA, Lena.: Poszetka w butonierce: finał Dni Karskiego w Płocku / Lena Szatkowska. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 11, s. 8, il.

Spotkanie z cyklu „Konfrontacje historyczne” w Muzeum Mazowieckim.

Muzeum Wisły

— **BeeS.**: Skarbonka pełna boratyniek i stary topór = poz. 99

— **ORŁOWSKA, Milena.**: Skarb ze złamaną brodą: pamiątki czasy Jagiełły = poz. 100

Muzeum Wsi Mazowieckiej

237. JG.: Woda, ogień i sacrum w sierpeckim skansenie: budowa Centrum Kulturalno-Społecznego / JG. // Kurier Sierpecki. – 2015, nr 7, s. 9, il.

238. ORŁOWSKA, Milena.: Tradycja i nowoczesność / Milena Orłowska. // Gazeta Wyborcza – Płock. – 2015, nr 71, s. 1, il.

Budowa Centrum Kulturalno-Rekreacyjnego w sierpeckim skansenie.

239. RADWAŃSKA-JUSTYŃSKA T.: Niedziela Palmowa w skansenie / T. Radwańska-Justyńska. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 13, s. 18, il.

Muzeum Żydów Mazowieckich

240. BEES.: Stoi w filii Muzeum: święta szafa od Tory / BeeS. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 9, s. 8, il.

241. BLINKIEWICZ, Krzysztof.: Powrót żydowskiej szafy / Krzysztof Blinkiewicz. // Gazeta Wyborcza - Płock. – 2015, nr 1, s. 5, il.

Aron ha-kodesz – szafa na zwoje Tory przeniesiona z Muzeum Mazowieckiego do Muzeum Żydów Mazowieckich w Płocku.

242. KOWALSKI, Rafał.: Pamięć o płockich Żydach / Rafał Kowalski. // Biuletyn Muzealny. – 2015, nr 1/37, s. 8, il.

Przegląd wydarzeń w Muzeum Żydów Mazowieckich od grudnia 2014 r. do marca 2015 r.

Kultura fizyczna. Sport

243. CADENAS, Manolo.: Do szczęścia brakuje mi tylko tytułu mistrza Polski: specjalnie dla Tygodnika Płockiego trener Manolo Cadenas / Manolo, Cadenas; rozm. przepr. Jola Marciniak. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 13, s. 50, il.

244. DANIELUK, Jacek.: Pasjonaci na strzelnicy: Klub Strzelecki „Grot” LOK Płock / Jacek Danieluk. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 13, s. 27, il.

245. JOL.: Duży krok do TOP 8: Orlen Wisła-Vardar Skopje 32:26 (14:12) / Jol. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 11, s. 43, il.

Zwycięstwo Orlen Wisły Płock w meczu z wicemistrzem Macedonii Vardarem Skopje w pierwszym meczu 1/8 finału Ligi Mistrzów w piłce ręcznej.

246. JOL.: Siódemka szczypiornistów 25-lecia: Marszałek, Wiśniewski, Zołoteńko, Kisiel, Wróblewski, Lijewski, Dębski / Jol. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 9, s. 42, il.

247. MAŁACHOWSKI, Adam.: Brawa dla ręcznych / Adam

Małachowski. // Gazeta Wyborcza - Płock. – 2015, nr 32, s. 1, il.

Plebiscyt na Najpopularniejszego Sportowca i Trenera 2014 roku w Płocku.

248. MAŁACHOWSKI, Adam.: Pożegnanie z Ligą Mistrzów / Adam Małachowski. // Gazeta Wyborcza - Płock. – 2015, nr 68, s. 4, il.

Mecz 1/8 finału Ligi Mistrzów Orlen Wisły Płock z Vardarem Skopje w Macedonii.

249. MAŁACHOWSKI, Adam.: Przypomnę, kto komu wybił zęby albo bark / Adam Małachowski. // Gazeta Wyborcza - Płock. – 2015, nr 51, s. 2, il.

Film dokumentalny „Święta wojna” o rywalizacji klubów piłki ręcznej z Płocka i Kielc, zrealizowany przez Krzysztofa Bandycha, emitowany w telewizji przez Canal+ Sport.

250. MAŁACHOWSKI, Adam.: Wisła w drodze do Kolonii / Adam Małachowski. // Gazeta Wyborcza - Płock. – 2015, nr 62, s. 1, il.

1/8 finału Ligi Mistrzów w piłce ręcznej – zwycięstwo Orlen Wisły Płock w meczu z Vardarem Skopje.

— ORŁOWSKA, Milena.: Osiedla chcą nowoczesnych placów zabaw! = poz. 261

251. OSIŃSKI, Wojciech.: Kamil Syprzak idzie do FC Barcelona! / Wojciech Osiński. // Przegląd Sportowy. – 2015, nr 65, s. 12, il.

Płoczanin szczypiornista Orlen Wisły Płock.

252. RAD.: Płockie lekcje z olimpijczykami: Orlen zachęca nie rezygnuj z WF-u / rad. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 10, s. 17

Akcja „STOP zwolnieniom z WF-u”.

253. SK.: VII edycja Balu Sportowca: podsumowanie roku w Klubie MKS „Kasztelan” / SK. // Kurier Sierpecki. – 2014, nr 6, s. 9, il.

254. SOBCZAK, Mariusz.: Brzą herosów znad Wisły / Mariusz Sobczak, AM. // Gazeta Wyborcza - Płock. – 2015, nr 26, s. 1, 3, il.

Brązowy medal reprezentacji Polski na Mistrzostwach Świata w Piłce Ręcznej w Katarze.

255. STREICHER, Piotr.: Lekcja WF-u z mistrzem / Piotr Streicher. // Grupa Orlen. – 2015, nr 2 (13), s. 28-29, il.

Akcja „STOP zwolnieniom z WF-u” pod patronatem PKN ORLEN.

256. WIŚNIEWSKI, Adam.: Tata zawsze we mnie wierzył / Adam Wiśniewski; rozm. przepr. Wojciech Osiński. // Przegląd Sportowy. – 2015, nr 36, s. 34, il.

Rozmowa ze skrzydłowym reprezentacji Polski szczypiornistów na mistrzostwach świata w Katarze i Orlenu Wisły Płock – Adamem Wiśniewskim.

XIII. LITERATURA PIĘKNA

257. (LESZ).: Barwy i krajobrazy życia: nowe wiersze Danuty Rychlewskiej / (lesz). // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 2, s. 8, il. Zawiera rec. książki Danuty Gajewskiej-Rychlewskiej „Barwy czasu”.

XIV. SZTUKA

Architektura. Planowanie przestrzenne. Urbanistyka

258. BLINKIEWICZ, Krzysztof.: Zmienią centrum Płocka: tylko jak? / Krzysztof Blinkiewicz. // Gazeta Wyborcza - Płock. – 2015, nr 66, s. 2, il.

259. Drewniane obiekty sakralne Mazowsza / fot. Sławomir Świetlik; [wstęp Robert Piotrowski]. – Bydgoszcz: Pomorska Oficyna Wydawniczo-Reklamowa, [2015?]. – 188, [4] s.: il.; 31 cm.

ISBN 978-83-64485-20-6

260. GROCHOWSKA-IWAŃSKA, Krystyna.: Żydowski Płock – architektoniczne wizje i realizacje: (katalog wystawy) – recenzja / Krystyna Grochowska-Iwańska. // Notatki Płockie. – 2015, nr 1/242, s. 48-50, il.

Zawiera rec. książki: Żydowski Płock – architektoniczne wizje i realizacje: katalog wystawy. – Płock, 2014.

— (jac).: Pokaż Płock sprzed wieków = poz. 221

— KOZIŃSKI, Jacek.: Coś kuleje ta nasza rewitalizacja = poz. 271

261. ORŁOWSKA, Milena.: Osiedla chcą nowoczesnych placów zabaw! / Milena Orłowska. // Gazeta Wyborcza - Płock. – 2015, nr 65, s. 3, il.

— ORŁOWSKA, Milena.: Prezenty od pani Elżbiety = poz. 74

Malarstwo. Sztuki plastyczne. Galerie

— BLINKIEWICZ, Krzysztof.: Metamorfoza Spichlerza = poz. 232

262. JAM.: By nie zapomnieć: nowa wystawa w galerii sztuki im. Stefana Tamowskiego / JAM. // Kurier Sierpecki. – 2015, nr 4, s. 8, il.

Wystawa prac nieżyjących sierpeckich artystów.

263. KALINOWSKI, Jan Ryszard (1957-).: Sztuka uliczna w przestrzeni publicznej Płocka / Jan Ryszard Kalinowski. – Płock: Towarzystwo Naukowe Płockie, 2015. – 214, [1] s.: il.; 24 cm.

Bibliogr. s. 201-206.

ISBN 978-83-60348-68-0

264. Kobieta – anima: wystawa ze zbiorów własnych Płockiej Galerii Sztuki. – Płock: Płocka Galeria Sztuki, 2015. – [24] s.: il. kolor.; 21 cm.

ISBN 978-83-61256-85-4

— (lesz).: Barwna muzyka = poz. 233

265. (LESZ).: Klasycy i debiutanci polskiej sztuki współczesnej: malarstwo z kolekcji Krzysztofa Musiała / (lesz). // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 12, s. 8, il.

— STANUSZKIEWICZ-CEGŁOWSKA, Blanka.: Gaik i chodzenie za polem = poz. 235

266. STEFAŃSKA, Ewelina.: Piękne ikony ze złota i ziemi / Ewelina Stefańska. // Gazeta Wyborcza - Płock. – 2015, nr 20, s. 3, il.

Pracownia ikonograficzna Katarzyny Kobuszewskiej w Płocku przy ul. Tumskiej 15.

267. SZATKOWSKA, Lena.: Kim jestem, kim nie jestem: wystawa w Płockiej Galerii Sztuki / Lena Szatkowska. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 1, s. 9, il.

Wystawa „Identites plurielles/Toż-samość”.

268. SZATKOWSKA, Lena.: Rok w towarzystwie sztuki: 15 premierowych wystaw i nowe projekty / Lena Szatkowska. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 6, s. 19, il.

Płocka Galeria Sztuki

269. (LESZ).: Natura, miasto, kobieta: w Płockiej Galerii Sztuki / (lesz). // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 9, s. 28, il.

Zabytki. Ochrona zabytków

— BeeS.: Skarbonka pełna boratynek i stary topór = poz. 99

— BeeS.: Stoi w filii Muzeum = poz. 240

— BLINKIEWICZ, Krzysztof.: Nowe życie kamery pruskiej = poz. 170

— BLINKIEWICZ, Krzysztof.: Powrót żydowskiej szafy = poz. 241

270. KOWALSKI, Tomasz.: Ambona łodziowa w Sierpcu – geneza zjawiska artystycznego i jego sierpeckie echa / Tomasz Kowalski. // Notatki Płockie. – 2015, nr 1/242, s. 16-21, il. Streszcz. w jęz. ang.

271. KOZIŃSKI, Jacek.: Coś kuleje ta nasza rewitalizacja / Jacek Koziński, rozm. przepr. Anna Lewandowska. // Gazeta Wyborcza - Płock. – 2015, nr 24, s. 2, il.

Rozmowa z prezesem plockiej Agencji Rewitalizacji Starówki – J. Kosińskim.

— ORŁOWSKA, Milena.: Skarb ze złamaną brodą: pamięta czasy Jagiełły = poz. 100

— WISNIEWSKI, Andrzej.: Dworzec PKP wystawiony na pastwę losu = poz. 145

Teatr

272. (LESZ).: Znamy nominowanych do tegorocznej Srebrnej Maski: reżyseria, aktorstwo, scenografia / (lesz). // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 12, s. 8, il.

32. edycja nagrody „Srebrna Maski” dla najlepszych aktorów teatru plockiego.

273. ORŁOWSKA, Milena.: Mówiło się: teatr na parkingu / Milena Orłowska. // Gazeta Wyborcza - Płock. – 2015, nr 9, s. 6, il. Początki odrodzonego teatru plockiego – wspomnienia m.in. prof. Jana Skotnickiego, założyciela i pierwszego dyrektora Teatru Dramatycznego w Płocku w roku 1975.

274. SZATKOWSKA, Lena.: Aktorka obecna: pożegnanie Bożeny Mrowińskiej / Lena Szatkowska. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 1, s. 8, il.

275. SZATKOWSKA, Lena.: Zagrać wilka to jest wielkie zadanie: Jan Skotnicki patronem Sceny Kameralnej / Lena Szatkowska. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 3, s. 9, il.

276. TEATR DRAMATYCZNY IM. JERZEGO SZANIAWSKIEGO (Płock).: Nadanie Scenie Kameralnej imienia Jana Skotnickiego: Teatr Dramatyczny im. Jerzego Szaniawskiego w Płocku 12 stycznia 2015 roku / [oprac. Marek Mokrowiecki i in.]. – Płock: Teatr Dramatyczny im. Jerzego Szaniawskiego, 2015. – [20] s.: il.; 20 cm.

Recenzje teatralne

277. ORŁOWSKA, Milena.: Nie bądź koniem: nie daj się zajeździć / Milena Orłowska. // Gazeta Wyborcza - Płock. – 2015, nr 45, s. 2, il.

Zawiera rec. przedstawienia: Spowiedź masochisty / Roman Sikora; reż. Anna Turowiec; Teatr Dramatyczny im. J. Szaniawskiego, Płock.

278. SZATKOWSKA, Lena.: Niezgoda na zgodę: premiera – Spowiedź masochisty / Lena Szatkowska. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 8, s. 9, il.

Muzyka

— BLINKIEWICZ, Krzysztof.: Przemiarki do plockiej filharmonii nabierają kolorów = poz. 207

279. BLINKIEWICZ, Krzysztof.: Wraca Rigor Mortiss / Krzysztof Blinkiewicz. // Gazeta Wyborcza - Płock. – 2015, nr 3, s. 1, il. Reaktywacja plockiego zespołu „Rigor Mortiss”.

280. DOBACZEWSKI, Hubert.: Filozoficzne przestanie baśni / Hubert „Spięty” Dobaczewski; rozm. przepr. Maciej Chmiel. // Do Rzeczy. – 2015, nr 12, s. 46, il.

Rozmowa z liderem zespołu Lao Che – Hubertem „Spiętym” Dobaczewskim o nowej płycie „Dzieciom”.

281. (GSZ).: Wszyscy wyjechali z gwiazdą: Szkolno-Parafialny Festiwal Kolęd i Pastoralek w Rogozinie / (gsz). // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 4, s. 19, il.

282. (LESZ).: Jubileuszowe słuchanie kolęd: z Włodkiem Pawlikiem i plockimi chórami / (lesz). // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 2, s. 9, il.

20. edycja Plockiego Kolędowania.

283. RAD.: Deszcz nagród dla plockich uczniów: za gitarę, instrumenty dęte i blaszane / rad. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 5, s. 5

284. SANKOWSKI, Robert.: Lao Che i ironia w przedszkolu / Robert Sankowski. // Gazeta Wyborcza. – 2015, nr 58, s. 14, il. Recenzja nowej płyty zespołu Lao Che „Dzieciom”.

285. SATURCZAK, Łukasz.: Innego świata nie będzie / Łukasz Saturczak. // Newsweek Polska. – 2015, nr 9, s. 94-96, il. Nowa płyta plockiego zespołu Lao Che „Dzieciom” inspirowana bajkami Brzechwy.

Kino. Film

286. BEES.: Solidarność i kobiety: wyjątkowe spotkanie w NK Przedwiośnie / BeeS. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 3, s. 8 Film „Solidarność według kobiet” Piotra Śliwowskiego prezentowany w cyklu „Portret kobiety”.

— MAŁACHOWSKI, Adam.: Przypomnę, kto komu wybił zęby albo bark = poz. 249

287. PŁUŻAŃSKI, Tadeusz M. (1971-).: Nowe „Pokłosie”: prawda historyczna / Tadeusz Płużański. // Gazeta Polska Codziennie. – 2015, nr 4, s. 10-11, il.

Fakty historyczne a filmy „Pokłosie” i „Ida” na temat zbrodni na polskich Żydach.

Fotografika

288. BEES.: Płock fotografów: Drzewiecki, Wernik, Statkiewicz / BeeS. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 4, s. 3, il.

35. wystawa fotograficzna „Mój Płock” w Książnicy Płockiej.

— BLINKIEWICZ, Krzysztof.: Mało jest tak zasłużonych, a zarazem skromnych osób = poz. 88

— (jac).: „Zasłużony dla Płocka” = poz. 89

— **Spotkaliśmy się serdecznie** = poz. 301

289. STEFAŃSKA, Ewelina.: Jan Drzewiecki: dla fotografii porzuciłem malowanie / Ewelina Stefańska. // Gazeta Wyborcza - Płock. – 2015, nr 18, s. 1, 6, il.

35. wystawa Plockiego Towarzystwa Fotograficznego „Mój Płock” w Książnicy Płockiej.

— SZATKOWSKA, Lena.: Płockie nekropolie i cmentarze powiatu = poz. 317

XV. ZAGADNIENIA WYZNANIOWE

— **Drewniane** obiekty sakralne Mazowsza = poz. 259

290. GÓRALSKI, Wojciech.: Organizacja sieci dekanalnej w diecezji plockiej / Wojciech Góralski. // Studia Płockie. – t. 42 (2014), s. 147-178.

291. GRZYBOWSKI, Michał Marian (1937-).: Duchowieństwo diecezji plockiej : indeks nazwisk T. 1-4 / Michał Marian Grzybowski. – Płock: Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe „Drukarnia”, 2015. – 48 s.; 21 cm.

292. GRZYBOWSKI, Michał Marian (1937-).: Episkopat Płocki w latach 1075-2015: 940 lat istnienia diecezji / Michał Marian Grzybowski, Leszek Zygmier. – Płock: Towarzystwo Naukowe Płockie, 2015. – 462, [1] s.: il. (gł. kolor.), err.; 29 cm.

Bibliogr. s. 455-[463]. Indeks.

ISBN 978-83-60348-71-0

293. GRZYBOWSKI, Michał Marian (1937-).: Uwarunkowania polityczne, społeczno-gospodarcze i religijne funkcjonowania kościoła katolickiego na Mazowszu Płockim w okresie popowstaniowym (1864-1914) z uwzględnieniem budownictwa sakralnego / Michał Marian Grzybowski. // Studia Płockie. – T. 42 (2014), s. 213-240

Streszcz. w jęz. ang.

— (gsz).: Wszyscy wyjechali z gwiazdą = poz. 281

294. KAWECKI, Przemysław.: Chcemy to przeżyć / Przemysław Kaweck; rozm. przepr. Agnieszka Kocznur. // Gość Niedzielny. – 2015, nr 5, dod. Gość Płocki, nr 5/311, s. VII, il.

Misterium Męki Pańskiej w Czerwińsku.

295. KLUBA, Zbigniew.: Duszpasterze parafii Krajkowo / Zbigniew Kluba. – Płock: Płocki Instytut Wydawniczy, 2015. – 284 s., [60]s. tabl. fot.; 24 cm.

ISBN 978-83-63012-76-2

— KOWALSKI, Tomasz.: Ambona łodziowa w Sierpcu – geneza zjawiska artystycznego i jego sierpeckie echa = poz. 270
296. KOZŁOWSKA, Izabela.: Miłosierne Serce naszym ratunkiem: 84. rocznica objawień / Izabela Kozłowska. // Nasz Dziennik. – 2015, nr 44, s. 9, il.

Obchody 84 rocznicy objawienia Jezusa Miłosiernego siostrze Faustynie Kowalskiej w Płocku.

— (lesz.): Spotkaliśmy się serdecznie = poz. 319

— LEŚNIEWSKA, Natalia.: Wielki człowiek z niewielkich Rycharcic = poz. 76

— MAJEWSKI, Dariusz.: Archiwalia po skasowanych klasztorach płockich w Archiwum Diecezjalnym w Płocku = poz. 97

— MAŁECKA, Agnieszka.: Nie zmarnują żadnej złotówki = poz. 155

— MAŁECKA, Agnieszka.: Tak biło serce dla biednych = poz. 83

297. PIĘTKA, Włodzimierz.: Odważne w habitach / Włodzimierz Piętka. // Gość Niedzielny. – 2015, nr 10, dod. Gość Płocki, nr 10/316, s. IV-V, il.

Wspólnoty zakonne benedyktynek w Sierpcu i klarysek w Przasnyszu.

298. PIĘTKA, Włodzimierz.: Wymaluj mi obraz / Włodzimierz Piętka. // Gość Niedzielny. – 2015, nr 8, dod. Gość Płocki, nr 8/314, s. IV-V, il.

Początki kultu obrazu Jezusa Miłosiernego w diecezji płockiej.

— red.: Wybrał go Jan Paweł II = poz. 78

299. ROJEWSKI, Andrzej (1939-).: Problematyka maryjna na łamach „Mazura”, popularno-religijnego tygodnika diecezji płockiej z lat 1906-1918 / Andrzej Rojewski. // Studia Płockie. – T. 42 (2014), s. 179-212
Streszcz. w jęz. niemieckim.

300. SEWERYNIAK, Henryk.: Mówił, że jest miłość za nic / Henryk Seweryniak. // Gość Niedzielny. – 2015, nr 3, dod. Gość Płocki, nr 3/209, s. IV-V, il.

Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan. Zawiera program obchodów w Płocku.

301. Spotkaliśmy się serdecznie: papież Jan Paweł II w Płocku / Jan Waćkowski fotografie; Włodzimierz Piętka tekst. – Płock: Płocki Ośrodek Kultury i Sztuki, 2015. – 149, [3] s.: il.; 28 cm.
ISBN 978-83-86464-39-5

302. STANUSZKIEWICZ-CEGŁOWSKA, Blanka.: Płock w koronach: to był jeden z najlepszych orszaków w kraju / Blanka Stanuszkiewicz-Cegłowska; fot. Rafael Dominik. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 2, s. 19, il.

303. STEFANIAK, Piotr.: Z dziejów wspólnoty tercjarek dominikańskich w Płocku / Piotr Stefaniak. // Notatki Płockie. – 2015, nr 1/242, s. 3-15, il.

— STEFAŃSKA, Ewelina.: Piękne ikony ze złota i ziemi = poz. 266

— SZATKOWSKA, Lena.: Wspaniały płocki Długosz = poz. 91

304. WP.: Oj, będzie się działo!: prognozy na 2015 rok / wp. // Gość Niedzielny. – 2015, nr 1, dod. Gość Płocki, nr 1/307, s. III, il.

Dot. planowanych wydarzeń w diecezji płockiej w 2015 r.

305. WP.: Rok wydarzeń / wp. // Gość Niedzielny. – 2015, nr 4, dod. Gość Płocki, nr 4/310, s. II, il.

Kalendarium wydarzeń w diecezji płockiej 2015 r.

XVI. KSIĄŻKA I CZYTELNICTWO. BIBLIOTEKI

Książki

— BLINKIEWICZ, Krzysztof.: Książnica jak Biblioteka Narodowa = poz. 310

— BLINKIEWICZ, Krzysztof.: No i klapa: pa, pa Archiwum Themersonów = poz. 86

— (lesz.): Korzystajmy z elektronicznych książek = poz. 312

— SŁODKOWSKI, Jędrzej.: Fenomenalni Themersonowie = poz. 87

Biblioteki naukowe

306. GRACZYK, Waldemar.: Zakupy antykwaryczne i legaty testamentowe jako źródła powiększania zasobu starych druków Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Płocku / Waldemar Graczyk. // Rocznik Biblioteki Narodowej. – T. 44 (2013), s. 289-302
Streszcz. w jęz. ang.

Biblioteki publiczne

307. Gminna Biblioteka Publiczna w Słubicach / Bibliotekarze z GBP w Słubicach. // Wieści znad Wisły. – 2015, nr 94, s. 18-23, il.

308. Mazowieckie biblioteki na miarę XXI wieku. // Fundusze Europejskie na Mazowszu. – 2015, nr 1, s. 8-9, il.

Projekt „Rozwój społeczeństwa informacyjnego dzięki rozbudowie Mazowieckiego Systemu Informacji Bibliotecznej (MSIB II)”. — OLENDEREK, Małgorzata.: Będzie mi was brakowało = poz. 81

Książnica Płocka im. Władysława Broniewskiego

309. BEES.: Dzieci kochają książki: pod patronatem „Tygodnika Płockiego” / BeeS. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 13, s. 29, il.

Spotkanie z Roksaną Jędrzejewską-Wróbel, przyznanie medalu „Czytelnik Najlepszej Marki” – impreza w ramach projektu „Zajrzyj do nas” dofinansowanego przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

— BeeS.: Płock fotografów = poz. 288

310. BLINKIEWICZ, Krzysztof.: Książnica jak Biblioteka Narodowa / Krzysztof Blinkiewicz. // Gazeta Wyborcza - Płock. – 2015, nr 55, s. 2, il.

Przystąpienie biblioteki do programów udostępniania książek elektronicznych: Academica i IBUK Libra.

311. (LESZ).: Dobieram słowa do obrazu: Olga Tokarczuk o Księgach Jakubowych / (lesz). // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 8, s. 9, il.

312. (LESZ).: Korzystajmy z elektronicznych książek: Książnica Płocka na wiosnę / (lesz). // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 10, s. 22, il.

Konferencja prasowa dot. udostępniania książek elektronicznych w programie Academica i serwisie IBUK Libra oraz oferty kulturalnej Książnicy na wiosnę.

313. (LESZ).: Naganka naprzód!: o inspirowanych łowiectwem pasjach myśliwych / (lesz). // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 10, s. 8, il.

Wystawa „Być myśliwym...” przygotowana przez Zarządu Okręgu Płockiego Polskiego Związku Łowieckiego.

314. (LESZ).: Nowe usługi, nowe technologie: Czytelnia Książnicy Płockiej dziękuje internautom / (lesz). // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 6, s. 18, il.

Trzecie miejsce Książnicy Płockiej w akcji zorganizowanej PEKAES, Kulczyk Foundation i Zaczyciani.org, dzięki której będzie sfinansowany remont czytelnia.

315. O bibliotekach w prasle: Muzyczny Biblioland. Kino w Książnicy. Czytanie Sieniewicza. Śladami Tadeusza Mazowieckiego. Nowa Filia nr 5. W „Chotomku”. „Mam apetyt na czytanie”. Urbankowski i „Pierścień Gygesa” – wybór Elżbieta Dobroń. // Bibliotekarz. – 2015, nr 1, s. 35-36

— STEFAŃSKA, Ewelina.: Jan Drzewiecki: dla fotografii porzuciłem malowanie = poz. 289

316. STEFAŃSKA, Ewelina.: Na rogatkach od pół wieku / Ewelina Stefańska. // Gazeta Wyborcza - Płock. – 2015, nr 69, s. 2, il.

Filia nr 2 Książnicy Płockiej.

317. SZATKOWSKA, Lena.: Płockie nekropolie i cmentarze powiatu: album Tomasz Gałązki / Lena Szatkowska. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 6, s. 9, il.

Promocja albumu Tomasz Gałązki „Cmentarze Mazowsza: Płock i powiat płocki” wydanego przez Książnicę Płocką.

Księgarstwo. Drukarnstwo

318. (LESZ).: Najważniejszy „produkt uboczny”: drukarnia Agpress: „Ćwiartka za nami!” / (lesz). // Tygodnik Płocki. – 2015 nr 3, s. 4, il.

Kalendarze Płockie i inne drukarni „Agpress” Adama Łukawskiego.

319. (LESZ).: Spotkaliśmy się serdecznie: Jan Paweł II w Płocku / (lesz). // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 2, s. 8, il.

Album z fotografiami dokumentującymi m.in. pielgrzymkę papieża Jana Pawła II do Płocka w 1991 roku i jego kanonizację.

320. ORŁOWSKA, Milena.: Pierwsza ćwiartka za nami / Milena Orłowska. // Gazeta Wyborcza - Płock. – 2015 nr 12, s. 1, 4-5, il.

25-lecie drukarni „Agpress” Adama Łukawskiego.

Dziennikarstwo. Czasopiśmiennictwo

321. PYTLAKOWSKA, Krystyna.: Więcej grzechów nie pamiętam / z Krystyną Pytlakowską autorką wywiadów z gwiazdami rozmawia Marzena Reinert. – Warszawa: Wydawnictwo Edipresse-Kolekcje, [2015]. – 335, [1] s.: il.; 22 cm.

ISBN 978-83-7989-330-0

— ROJEWSKI, Andrzej.: Problematyka maryjna na łamach „Mazura”, popularno-religijnego tygodnika diecezji płockiej z lat 1906-1918 = poz. 299

322. SZAT.: Wiemy kto w kapitule: „Z Tumskiego Wzgórza” – Wydarzenie roku 2014 / Szat. // Tygodnik Płocki. – 2015, nr 4, s. 5

INDEKS OSOBOWY

Adamkiewicz, Emilia 15, 81

Adamkowski, Arkadiusz 12

Adamski, Andrzej 4

am. 154

AM 254

Barański, Marek 106

BeeS. 92, 99, 240, 286, 288, 309

Będzikowska, Ludmiła 134

Biatecka, Agnieszka 228

Bielińska, Kamila 11

Bieniek, Mariusz 168

Blinkiewicz, Krzysztof 86, 88, 109, 129, 169-71, 207, 227, 230-2, 241, 258, 279, 310

Brzeziecki, Andrzej 79, 153

Buczkowski, Krzysztof 19, 197

Cadenas, Manolo 243

Cegłowska, Blanka. zob. Stanuszkiewicz-Cegłowska, Blanka

Chmiel, Maciej 280

Ciarkowski, Dariusz 148-50

Danieluk, Jacek 115, 148, 173, 229, 244

Dąbkowska, Urszula 218

Dobaczewski, Hubert 280

Dobroń, Elżbieta 315

Domagała, Jarosław 112, 215

Dominik, Rafael 302

Duraj, Danuta. zob. Walczak-Duraj, Danuta

Dwojnych, Andrzej 27

Dybiec, Aleksandra 65, 80, 104, 174, 185, 190, 194, 223

Dybowska, Iwona 20

Dzięgielewski, Andrzej 52

(eg) 182

EW 195

Fidelis, Stanisław 139

Franczak, Dariusz 175

Furman, Tomasz 123

Gancarczyk, Marek 16

Gawędzka-Olszewska, Joanna 116

Głosek, Marta 118

Gołębiewski, Grzegorz 105, 206

Górska, Rita 110

Górski, Wojciech 290

Górdziński, Krzysztof 103

Grabowski, Stanisław 142

Graczyk, Waldemar 306

Gralewski, Marcin 120

Gregorczyk, Ewa 55

Grochowska-Iwańska, Krystyna 260

Grzybowski, Michał Marian 291-3

(gcz). 135, 159, 164, 176-7, 216, 281

Iwańska, Krystyna. zob. Grochowska-Iwańska, Krystyna.

(jac). 89, 111, 178, 221

Jagodziński, Andrzej 163

JAM 62, 84, 160, 161, 179-81, 262

Janawa, Justyna 120

JG 143, 165, 172, 237

Jol. 245-6

Justyńska T. zob. Radwańska-Justyńska T.

Justyńska, Teresa. zob. Radwańska-Justyńska, Teresa.

Kaczowska, Sylwia 226

Kalinowski, Jan Ryszard 263

Kalinowski, Paweł. 182

Kansy, Andrzej 48

Kawecki, Przemysław 294

KB 195

Kłuba, Zbigniew 295

Kluczyński, Zenon 13

Kłobukowski, Paweł 8

Kobuszewski, Grzegorz 218

Kocznur, Agnieszka 166, 183, 294

Koński, Wiesław 38-9

Kordala, Tomasz 101

Korpoliński, Krzysztof 184

Kosek, Mirosław 50

Kowalczyk, Krzysztof Adam 123

Kowalski, Artur 122

Kowalski, Rafał 242

Kowalski, Tomasz 270

Kozakowska, Katarzyna 5

Koziński, Jacek 271

Kozłowska, Izabela 296

Krakowski, Krzysztof 185

Krawiec, Jacek 123

Krędryna, Jacek 226

Krukowski, Tomasz 63-4

Krzętowska, Agnieszka 163

LA 195

(lesz). 209, 233-4, 257, 265, 269, 272, 282, 311-4, 318-9

Leśniewska, Natalia 76, 141

Lewandowska, Anna 71, 80, 132, 187, 150, 271

Lipińska, Wiesława 28

Lubieniecki, Artur 151

Łaszczyński, Adam 108

Łęcki, Wojciech 103

Łotocka, Magdalena 5
 Majewski, Dariusz. 97
 Małachowski, Adam. 247-50
 Małeczka, Agnieszka. 83, 155
 Marciniak, Jola 243
 Marciniak, Jola. 124, 157
 Matuszewska, Anna 22, 40, 188
 Michnik, Adam 12
 Mokrowiecki, Marek 276
 Mućka, Magdalena 158
 Nędzia, Michał 9
 Nitka, Anna 116
 Nowacka, Anna 59-60
 Nowakowski, Andrzej 152, 189-90
 Nycek, Jan Bolesław 33, 67, 73, 189
 Olenderek, Małgorzata 81
 Oleszkiewicz, Jędrzej 125
 Olszewska, Joanna. zob. Gawędzka-Olszewska, Joanna
 Opasińska, Bogumiła. zob. Zalewska-Opasińska, Bogumiła
 Orłowska, Milena 66, 74, 82, 95, 100, 130, 191, 208, 238, 261, 273, 277, 320
 Osiński, Wojciech 251, 256
 Ossowski, D 162
 Pawłowska, Anna 46
 Perzyński, Jarosław 192
 Piekarska, Henryka 70
 Pietrzak, Piotr 118
 Piętko, Włodzimierz 297-8, 301
 Piotrowski, Dariusz 116
 Piotrowski, Dariusz 213
 Piotrowski, Robert 259
 Płuzański, Tadeusz M. 287
 Przygocka, Janina 53
 Ptasiewicz, Zbigniew 49
 Pytlakowska, Krystyna 321
 rad. 75, 162, 193, 214, 252, 283
 Radwańska-Justyńska, Teresa. 131, 137, 140, 192, 210, 217, 219, 239
 red. 78
 red 186
 Reinert, Marzena 321
 Rojewski, Andrzej 299
 Rzepecka, Malwina 57
 Sankowski, Robert 284
 Saturczak, Łukasz 285
 Seweryniak, Henryk. 300
 Siemiątkowski, Roman 194
 SK. 253
 Skibowska, Jadwiga 133
 Słodkowski, Jędrzej 87
 Smuk-Stratenwerth, Ewa 57, 156
 Sobczak, Mariusz 71, 142, 195, 254
 Sobiecki, Józef 152
 Sobieraj, Leonard 6
 Sobieśniewski, Daniel 141
 Stachurska, Agnieszka 41, 61, 167
 Stanuszkiewicz-Cegłowska, Blanka 98, 235, 302
 Stefaniak, Piotr 303
 Stefańska, Ewelina 113, 138, 266, 289, 316
 Stratenwerth, Ewa zob. Smuk-Stratenwerth, Ewa
 Streicher, Piotr 255
 Struzik, Adam 197
 Strzelecki, Zbigniew 30
 Sugajski, Jan 198
 Suty, Ryszard 184
 Szatkowski, Grzegorz 127
 Szat. 114, 136, 322
 Szatkowska, Lena. 68, 69, 90-1, 107, 236, 267-8, 274-5, 278, 317
 Szatkowski, Tomasz 51, 117
 Szkopek, Grzegorz. 199-200, 203
 Szmulewicz, Wiktor 133
 Ślęzak, Patryk 24
 Świerzyński, Robert 117
 Świetlik, Sławomir 259
 Terebus, Jacek 115
 Tyszkiewicz, Jan. 102
 Umiński, Michał. 93
 Waćkowski, Jan 301
 Walczak-Duraj, Danuta 18
 Wanecki, Jarosław 211
 Węglicka, Anna 5
 Wilczek, Olga 94
 Wiśniewski, Adam 256
 Wiśniewski, Andrzej 119, 144-7, 212
 Wiśniewski, Janusz 58
 wp. 304-5
 Wróbel, Maciej 48
 Zalewska-Opasińska, Bogumiła 72
 Zawadka, Marcin 203
 Zbyszewska, Alicja 10
 Ziętek, Janina 31
 Ziółkowski, Andrzej F. 54
 Zmysłowska, Ilona 128
 Zugaj, Leszek 204
 Zygner, Leszek 292

Opracowanie:

Justyna Bziuk, Elżbieta Dobroń, Wiesława Mazurska, Iwona Typiak-Kowalska

Książnica Płocka im. Władysława Broniewskiego

09-402 Płock, ul. Kościuszki 6
 Tel. (024) 268 00 21 lub (024) 268 00 25
 e-mail: dib@ksiaznicaplocka.pl